

МИКОЛА
М. ПАЛІЙ

СІМ
КОРОТКИХ
П'ЄС

SIETE PIEZAS CORTAS

*

SEVEN SHORT PLAYS

*TRANSLATED FROM SPANISH INTO UKRAINIAN
BY
NICHOLAS M. PALEY*

JULIAN SEREDIK - PUBLISHER

BUENOS AIRES — 1988

Микола М. Палій

СІМ КОРОТКИХ П'ЄС

(Переклад з еспанської мови)

diasporiana.org.ua

ВИДАВНИЦТВО ЮЛІАНА СЕРЕДЯКА

БУЕНОС-АЙРЕС — 1988

Queda hecho el depósito que marca la Ley N° 11.723

IMPRESO EN LA ARGENTINA
PRINTED IN ARGENTINA

ТЕАТР МАЛОГО ЗАКРОЮ

Авреліо М. Еспіноса, визначний еспаніст і ще кращий критик і мислитель, цитований вже деінде,¹ нам пригадує, що еспанська література не тільки виросла — завдяки Сервантесового генія — з «оази в пустині», але, щобільше, стала реальною дійсністю і доказом мужности і оригінальности в сім'ї європейських літератур. А особливу і неоспориму міць того духа бачимо в драмі, тобто, в театрі. А що в еспанському світі театр мав завжди свою особливу «місію» так у формі літературно-мистецького вислову,² як і в засобі культурної стичности,³ то відразу відчувається, що він (театр) мав не звичайне, а особливе завдання.

Коли ми говоримо про театр, то нам (певно) зараз приходить на думку драма (п'єса), трагедія, комедія чи інша форма прийнятого конвенційного твору, так наче б коротшої форми або не було, або вона зовсім не плекалася. Насправді, в Еспанії, а пізніше по тому боці океану (в еспаномовному світі) короткі (одноактові) п'єси мали не тільки свою специфічну «місію» і призначення, але і свої виправдання, бо постали із питомих місцевих обставин. В Еспанії, наприклад, плекалися в середневіччі, релігійні скечі в церковних об'єктах (школи), або в прибічних прим'щеннях (церковно-манастирські подвір'я, майдани і т. п.). І чим поважнішою була публіка, тим добірнішою була мова тих п'єс. Згодом, коли ті примітивні вистави вийшли на публічний майдан і пішли в нарід, то не тільки сам «репертуар», а й сама тема і мова тих скечів почали помалу пристосовуватися до свого довкілля і до вимог часу. Весела й жартівлива закраска тих скечів, яка досі розвеселяла принагідних глядачів на базарних

і ярмаркових площах і майданах, почала таки добре «добиратися» до соліднішої верстви суспільства. Це саме сталося, очевидно, і «по той бік океану», тільки на сто чи більше років пізніше. Зі зміною часу і обставин, мінялися теж форми і назви тих початкових п'ес *pasos*,⁴ *entremeses*,⁵ *sainetes*,⁶ *zarzuelas*,⁷ або, просто, театральних п'ес, малого закрою, *género chico*.

В нашій збірці тільки брати Кінтеро, В. Аса і Х. Бенавенте уважаються безпосередніми наслідниками того цікавого жанру. Решта ж, хоч і належать до цієї самої сім'ї, переймають його ідеї інакшими засобами і мотивами. Наприклад, тексти згаданих трьох авторів нам пригадують, що п'еси короткого закрою повинні бути реалістичні, сатиричні (якщо не веселі), короткі, переплетені музикою, співами чи танцями, а у п'есах латино-американських авторів вже маємо фантазію (Гарро), трагедію (Драгун), розчаровання (Водановіч), тобто нове і відмінне (тематичне) зацікавлення. У братів Кінтеро відчувається теплоту, колір, грацію, жарт, речі питомі андалузцям,⁸ людям, які не тільки вміли творити, але і сміятися до сліз, і крізь сльози.⁹

Серафін (1871) і Хоакін (1873) Кінтеро родилися біля Севільї і ніколи не затратили своїх андалуських притаманностей — веселої вдачі і палкого інтересу до своєї землі. Власне ці прикмети так і відзеркалюються в їхніх драматичних образках делікатними і привабливими рисами. Як популярні драматурги XIX століття з «Генерації '98»,¹⁰ вони успішно плекали короткі п'еси (біля 229!) на народних традиціях *género chico*, які мали чималий вплив на деяких молодих, «модерних» еспанських поетів (Рікардо де ля Вега, Томас Люсаньйо, Карльос Арнічес і др.).

Подібні театральні комбінації знаходимо і у двох останніх п'есах («Перепелиці» і «Маленькі причини»). Вігаль Аса 1851-1912) виявився знаменитим майстром коротких, легких і надзвичайно живих п'ес, які тоді

плекалися у формі зарсуелі. Темою тих творів (писаних спільно з такими драматургами, як Рікардо де ля Вега, Карльос Арнічес, Хавієр де Бурнос і Мігель Рамос Каррібн) було життя низької класи жителів Мадриду у скомплікованих і майже безвихідних обставинах, яке Аса використав тільки для самого сміху. Його гумор гладко і природно зливається не тільки з небуденними обставинами, але і з гарною добірною мовою. Одним із кращих майстрів цього роду творів є Хасінто Бенавенте і Мартінес (1866 - 1954), який, з того, що він заперічує, «не пропускає ні одної дрібниці».¹¹ Надзвичайно плодовитий (понад 70 п'єс), Бенавенте любив працювати з публікою, але не минав теж нагоди «зацепити» й аристократів. Бо Бенавенте вірив, що люди люблять посміятися на чийсь кошт, отже краще посміятися з тих, кому живеться добре, замість з тих, що терплять недостачі. Хоч його гумор подекуди гострий і в'їдливий, проте аргумент на цьому не терпить і розвивається в п'єсі гладко і спокійно, спокійніше ніж в Ечегарая.¹²

Подібним підходом рисує свої образки і Серхіо Водановіч, тільки що його зображення це вже стисло реалістичні портрети нестерпних натисків, публічних і приватних, які «змовляються» проти моральної поведінки т. зв. чесних людей в уряді і вказують на фальшивість прийнятих вартостей. Наприклад, в п'єсі «Білий фартух» здогадуємося, що під приманчивою політурою знаходиться цінний «скарб» (якась дорогоцінність), а насправді там зберігається неймовірна тандита; таксамо погідне обличчя замасковує реприсовану злість, гнів чи обурення (невдоволення) в людині, якій судилося бути на низькому поземі соціальної структури. Але, заки головні персонажі зударяться, то вони мають добру нагоду, як це бачимо в Х. Бенавенте, посміятися на кошт свого противника. Противно до попередніх, п'єси Вірхілія Піньєри мають гротесковий характер і майже безконечну (сталу) якість — вони є драматично короткі, жорстокі, наполегливі і стислі. Це

зовсім відмінні сатири про корупцію урядової «справедливості» і системи та всього іншого соціального зла. Піннера мав великий вплив на кубинський театр з огляду на його стичність з європейськими драматургами і театральними варіаціями, які він так успішно перещепив на кубинський ґрунт в формі натиску на (щось) нагле і неочікуване.¹³ Мимо цього йому придався б дещо більше розвинений сюжет, а може і живіше оточення. Оригінальності, проте, йому не бракує.

Тісно пов'язаний з театром (незалежним або експериментальним) є Освальдо Драгун (нар. 1929 р.), якого критика вважає за одного із важніших сучасних драматургів аргентинської сцени. Його п'єси відзначаються театральністю і «прицілом» на емоцію і комбінацією натуралізму і традиційного символізму. Його інтересує неспокій молодії генерації в обличчі соціальної корупції; там є теж взаємодія (інтерація) з публікою прикрашена музикою, іронією і гумором. Як автор, Драгун вимагає більше праці (акції) від самого актора, щоб відпружити вимоги сценічного механізму («Історія нарізу зуба»). З його клопітливої теми так і видно, що він цікавиться людством, головню менше ущасливленими людьми, бо, як виходить, бідніші не мають (або їм не дають) змоги користати навіть з маргінальних плодів робочих рук. На периметрах свого довкілля працювала теж Елена Гарро (була жінкою Октавіо Пас, мекіканського поета і письменника): її цікавили речі звичайні, буденні, надто відомі з дитячих років, спогади, маленькі епізоди і дрібнички на базі яких вона творить театр, в якому алегоричне і фантастичне сплітаються з іронією і перетворюються в поезію.¹⁴ Коротко, її театр насичений мистецтвом, містерією, шуканням чогось нового з недосяжними мотивами де є все можливе і ніщо не є чуже сучасній людині. Настрій її п'єс дещо ліричний і елозивний, а теми, хоч закрашені соціальними здогадами, реалістично ніколи не заокруглюються.

Одною з головних цілей п'єс (театру) малого за-
крою були жарти, сатира, критика, а то й добрий сміх
звернені проти інституцій, чи осіб вищої (аристокра-
тичної) класи. При такій нагоді критик, чи сатирик,
любив додавати ще кілька «повчальних» слів, тобто,
проповідувати добрі чесноти. Одним із таких «пов-
чальників» був Хасінто Бенаvente, якого часто пита-
ли, чому в'н уважав за потрібне викладати своїм чита-
чам безустанні мудрощі про добрі чесноти. «А чому
ні, — відповідав письменник, — в Еспанії треба так
багато повчати, а театр є знаменитою казальницею
до цього».¹⁵

Микола М. Палій

1. Грегоріо Мартінес Сієрра, Колискова пісня. Бс Ас, 1987,
(примітка під текст), ст. 19.

2. Luis Molero Manglano, Teatro español contemporáneo.
Editora Nacional, Madrid, 1974, p. 11.

3. Ibid., p. 13.

4. Короткий драматичний скеч, фарса або інтерлюдія (до
короткого відпруження довших поетичних творів).

5. Одноактова композиція веселого або сатиричного типу
звичайно з піснями, танцями і музикою. Часто реалістично-са-
тиричні образки з життя.

6. Одноактова віршована композиція (XVIII ст.) веселого
і драматичного характеру, який плекав Рамон де ля Крус. Те-
мою сьаїнетів були народні справи (нижча класа жителів Мад-
риду), кольорові типи, мало аргументу і ще менше класової
гідности. В Латинській Америці сьаїнете служив за експеримент
в шуканні нових доріг.

7. Музична комедія переплітана співами і музикою; стала
передвісником опери.

8. Nicholson B. Adams, The Heritage of Spain. Henry Holt
and Company, New York, N. Y., 1943, p. 267.

9. Ibid.

10. Вільна група неконформістів-літераторів 1860 і 1870
років.

11. John van Horne, »Introduction«, **Tres comedias**. D. C. Heath and Company Publishers. Boston-New York-Chicago, 1918, p. XII.

12. Adams, p. 265.

13. Frank Dauster - Leon F. Lyday, **En un acto**. Heinle and Hainle Publishing, Inc. Boston, MA, 1983, 2-nd ed. p. 111.

14. Antonio Magaña-Esquivel, »Elena Garro«, **Teatro Mexicano del Siglo XX**. Fondo de Cultura Mexicana, México, D. F. 1ª ed. 1970, p. 57.

15. Horne, p. XIX.

Серафін і Хоакін Альварес Кінтеро
(Еспанія)

СОНЯШНОГО РАНКУ

СОНЯШНОГО РАНКУ

ДІСВІ ОСОБИ:

Донья ЛЯВРА

ПЕТРА

Дон ГОНСАЛЬО

ХУАНИТО

Бічний закуток в публічному місці для прогулянки, в Мадриді. Лавка наліво від актора. Теплуватий і радісний осінній ранок.

Донья ЛЯВРА і ПЕТРА виходять з правої сторони. Донья ЛЯВРА старенька семидесятилітня приваблива жінка зовсім білим волоссям і вельми делікатними і дбайливо плеканими руками. І хоч вона в легковажному як дитина віці, вона по-дитячому не поводитьсь. Донья ЛЯВРА спирається одною рукою на парасольку, а другою на руку ПЕТРИ, своєї служниці.

Д. ЛЯВРА: Ну, ми вже прийшли... Дякувати Богу. А я вже боялася, що нам займуть місце. Сьогодні такий милий теплуватий ранок...

ПЕТРА: Але припікає сонце.

Д. ЛЯВРА: Тобі, бо тобі двадцять років. (Сідає на лавку.) Ах!.. Сьогодні я чомусь більше виснажилася, ніж будь коли. (Перерва. Приглядається ПЕТРИ, яка зраджує неспокої.) Іди, як хочеш, і поговори зі своїм вартівником.

ПЕТРА: Сеньйора, вартівник не мій, а парковий.

Д. ЛЯВРА: Він більше твій, ніж парковий. Іди й пошукай його, але далеко не відходи.

ПЕТРА: Він мене онтам виглядає.

Д. ЛЯВРА: Десять хвилин розмови, і скоренько назад вертайся.

ПЕТРА: Добре, сеньйора.

Д. ЛЯВРА (Затримує її): Але, слухай-но.

ПЕТРА: Що таке?

Д. ЛЯВРА: А ти взяла з собою кришечки хліба?

ПЕТРА: Ах, батечки! Я сама не знаю, де моя голова.

Д. ЛЯВРА: А на значку вартівника.

ПЕТРА: Ось вони.

(Дає їй невеличкий паперовий ріжок і йде наліво.)

Д. ЛЯВРА: Іди з Богом. (Споглядає на дерева направо від себе. Вже починають злітати ті пустуни. Як вони знають час мого приходу!.. (Піднімається, іде направо і розкидає, поблизу, кілька жменьок окрушин хліба.) Оці для сміливіших... А ці для пожадливіших... А ці для збиточніших, бо вони найменші... Хе-хе... (Вертається назад до лавки, з якої вона мило насолоджується пташиним бенкетом.) Але, батечки, ти завжди мусиш злітати першим. Я тебе знаю, бо ти все є тим самим. Голова товста, кутики рота великі... Щось як у мого адміністратора. Вже злітає інший. І ще інший. А тепер три. А цей маленький підходить аж сюди. Добре, дуже добре. Отой бере свою кришку і летить на свою гілку, щоб її з'їсти. Це філософ. Але, яка хмара! І звідкіля вони злітають такою юрбою? Так і видно, що розійшлася вістка... Хе, хе... Там певно мусить бути багато горобців в Гіндалері!... Хе, хе... Ну, не дзьобкайтеся, бо є досить для всіх. А завтра я принесу більше.

(З правої сторони заднього плану з'являються дон ГОНСАЛЬО і ХУАНИТО. Дон ГОНСАЛЬО, старший чоловік, одноліток доньї ЛЯВРИ і вередливий буркотун. Як іде, то волочить за собою ноги. Приходить в поганому настрої, під вправною рукую свого слуги, ХУАНИТО.)

Д. ГОНСАЛЬО: Ледарі, гірше ніж ледарі... Було б краще як би вони відправляли Богослужби...

ХУАНИТО: Ви можете сісти ось тут. Тут є тільки одна пані.

(Донья ЛЯВРА повертає голову і прислухується до розмови.)

Д. ГОНСАЛЬО: Я не хочу, Хуаніто. Я хочу цілої лавки для себе.

ХУАНІТО: Алеж таких нема.

Д. ГОНСАЛЬО: Ота моя!

ХУАНІТО: Але на неї сіло троє отців...

Д. ГОНСАЛЬО: То нехай вони піднімуться!.. Чи вони піднімаються, Хуаніто?

ХУАНІТО: Та де їм підніматися! Вони зайшли собі там у розмову.

Д. ГОНСАЛЬО: Так, наче б їх хтось прикував до лавки... Ні. Коли отці займуть місце... то їх вже ніхто не зможе позбутися. Ходи сюди, Хуаніто, ходи сюди.

(Іде самопевно направо. ХУАНІТО іде за ним.)

Д. ЛЯВРА (Обурено): Чоловіче Божий!

Д. ГОНСАЛЬО (Повертає до неї голову): Ви говорите до мене?

Д. ЛЯВРА: Так, сеньйор, до вас.

Д. ГОНСАЛЬО: А що таке?

Д. ЛЯВРА: Ви сполохали моїх горобців, що їли округини хліба.

Д. ГОНСАЛЬО: А що мене обходять горобці?

Д. ЛЯВРА: Але мене обходять.

Д. ГОНСАЛЬО: Дорога є публічна!

Д. ЛЯВРА: Тоді не нарікайте, що отці зайняли вам місце.

Д. ГОНСАЛЬО: Сеньйора, ми не знайомі. Я не знаю, чому ви наважуєтеся говорити до мене. Ходи зі мною, Хуаніто.

(Обидва ідуть направо.)

Д. ЛЯВРА: Чортів дідуган! Нема гіршого способу досягнути старости, як стати зухвалим. (Перерва.) Але я рада; йому зайняли оту лавку також. Так йому і треба, за те, що сполохує мої пташенята... Він осканенілий... Так, так. Шукай, шукай. Хіба що сядеш собі в тіні... Бідолаха, а він витирає собі піт... Він вже

йде... І своїми ногами збиває більше пороху, ніж якась карета.

Д. ГОНСАЛЬО (Вертається тудою, кудюю був вийшов, і скручує наліво.): Хуаніто, чи отці вже пішли?

ХУАНІТО: Навіть і не мрійте про це, сеньйор. Вони все ще там.

Д. ГОНСАЛЬО: До біса!.. (Розглядається стурбовано на всі сторони.) Отаке міське управління, що не ставить більше лавок на ці соняшні ранки... А, шкода й говорити. Видно, що я буду змушений задовольнятися тою, на якій сидить ота стара баба. (Буркає гнівно і споглядає на неї з обуренням.) Добрий день.

Д. ЛЯВРА: Га! І ви тут?

Д. ГОНСАЛЬО: Я наполягаю, що ми незнайомі.

Д. ЛЯВРА: Ви мене здоровите, і я вам відповідаю.

Д. ГОНСАЛЬО: На добрий день в'ідповідається привітом добрий день, що ви власке позинні були зробити.

Д. ЛЯВРА: А й ви повинні були попросити в мене дозволу, щоб сісти на цю лавку, мою лавку.

Д. ГОНСАЛЬО: Тут нема нічиїх лавок.

Д. ЛЯВРА: Ну, а ви сказали, що лавка, на якій сиділи отці, була ваша.

Д. ГОНСАЛЬО: Ну, ну, ну... досить цього. (Сам до себе.) Старе дупло... Було б краще, як би вона в'язала панчохи...

Д. ЛЯВРА: Не бурчіть, бо я звідсі не ворухнуся.

Д. ГОНСАЛЬО (Збиває з чобіт порох платком.): Коли б вони трохи більше скроплювали водою, то на цьому теж не було б великої витрати...

Д. ЛЯВРА: Ну й ідея, чистити чобсти платком до носа!

Д. ГОНСАЛЬО: Що таке?

Д. ЛЯВРА: То ви всякуете собі носа щіточкою?

Д. ГОНСАЛЬО: Що? Алеж, сеньйора, яким правом?...

Д. ЛЯВРА: Сусідським.

Д. ГОНСАЛЬО (Відчайдушно): Слухай, Хуаніто,

дай мені книжку, бо не маю охоти слухати більше таких нісенітниць.

Д. ЛЯВРА: Ви є дуже мила людина.

Д. ГОНСАЛЬО: Коли б ви так не втручалися в не свої справи.

Д. ЛЯВРА: Я маю ту хибу, що говорю те, що думаю.

Д. ГОНСАЛЬО: А я ту, що говорю більше, ніж треба. Дай мені книжку, Хуаніто.

ХУАНІТО: Ах, так. (Виймає з кишені книжку і дає її йому. Потім проходжується по сцені, відходить направо і зникає.)

(Дон ГОНСАЛЬО споглядає злісно на донью ЛЯВРУ, кладе на ніс старомодні окуляри, виймає побільшаюче скло і за поміччю цих скляних приладів, збирається до читання.)

Д. ЛЯВРА: Я думала, що ви тепер виймете телескоп.

Д. ГОНСАЛЬО: Слухайте!

Д. ЛЯВРА: Ви певно маєте добрий зір.

Д. ГОНСАЛЬО: Чотири рази кращий від вашого.

Д. ЛЯВРА: Так, так і видно.

Д. ГОНСАЛЬО: Неодні заяці і неодні куріпки могли б це потвердити.

Д. ЛЯВРА: А ви мисливець?

Д. ГОНСАЛЬО: Я ним був... І ще... ще...

Д. ЛЯВРА: Ах, так?

Д. ГОНСАЛЬО: Так, сеньйора. Кожної неділі, знаєте, я беру рушницю і свого пса, знаєте, і йду на свою посілість, біля Араваки²... Щоб прогайнувати час, знаєте?

Д. ЛЯВРА: Так, так. Я маю враження, що це все тільки й є, що ви можете зробити... Але це вже інша справа!

Д. ГОНСАЛЬО: Ви мені не вірите? Я міг би вам показати голову дикого кабана, що знаходиться в моїй робітні.

Д. ЛЯВРА: Га! А я могла б вам показати шкіру

тигра, що лежить у моїй вітальні. Ну і розмовна справа!

Д. ГОНСАЛЬО: То добре, сеньйора. Дозвольте мені читати. Я не думаю більше заходити з вами в розмову.

Д. ЛЯВРА: То нехай буде по вашому і сидить собі мовчки.

Д. ГОНСАЛЬО: Але перше всього я візьму собі пучку порошку. (Виймає скриньку нюхального тютюну.) Я вам дам трішки цього. Хочете?

Д. ЛЯВРА: Залежить. А він доброї якості?

Д. ГОНСАЛЬО: Нема кращого. Він вам сподобається.

Д. ЛЯВРА: А він сильно потрясає мою голову.

Д. ГОНСАЛЬО: І мою також.

Д. ЛЯВРА: Чи ви пчихаєте?

Д. ГОНСАЛЬО: Так, сеньйора. Три рази.

Д. ЛЯВРА: Батечки, і я теж три рази. Який збіг обставин!

(Кожне із них бере пучку нюхального тютюну, і — вицикуючи свого часу, — гримає і чихає одно за одним.)

Д. ЛЯВРА: А-а... чху!

Д. ГОНСАЛЬО: А-а... чху!

Д. ЛЯВРА: А-а... чху!

Д. ГОНСАЛЬО: А-а... чху!

Д. ЛЯВРА: А-а... чху!

Д. ГОНСАЛЬО: А-а... чху!

Д. ЛЯВРА: Господи!

Д. ГОНСАЛЬО: Дякую. На здоров'ячко.

Д. ЛЯВРА: І вам. (Нас помирив нюхальний порошок.)

Д. ГОНСАЛЬО: А тепер мені пробачте, бо я буду читати вголос.

Д. ЛЯВРА: Читайте собі, як вам завгодно, ви мене не турбуєте.

Д. ГОНСАЛЬО (Читає):

В любові все, усе сумне, банує,
Та, хоч сумне, єдине, що існує.

Слова Кампоамора; із творчости Кампоамора.³

Д. ЛЯВРА: А-а!

Д. ГОНСАЛЬО (Читає):

А доні тих мамів, яких я так любив часу то свого,
тепер мене цілують так, як в нас цілується святого.
А це humoradas.⁴

Д. ЛЯВРА: Дотепні, так.

Д. ГОНСАЛЬО: Але я волю doloras.⁵

Д. ЛЯВРА: І я.

Д. ГОНСАЛЬО: Деякі з них знаходяться в цьому
томі.

(Шукає зразків doloras і читає.)

Послухайте цієї:

Двадцять літ мина: приходить він...

Д. ЛЯВРА: Я не можу вам сказати, яке враження
робить на мене ваше читання при таких склах...

Д. ГОНСАЛЬО: А ви що, можете читати без оку-
лярів?

Д. ЛЯВРА: Авжеж!

Д. ГОНСАЛЬО: У вашому віці?... Сумніваюся,
якщо можу сказати.

Д. ЛЯВРА: "Дайте мені книжку.

(Бере її від дон ГОНСАЛЬО, і читає.)

Двадцять літ мина: приходить він,

Й зустрівшись, скликнуть враз — він й вона:

(Боже мій, і цей, цей буде той?)

(Боже мій, і ця, ця буде та?)

(Віддає йому книжку.)

Д. ГОНСАЛЬО: Ви дійсно маєте зір, якого я вам
завидую.

Д. ЛЯВРА: (Наче б я не знала цих віршів напам'ять!)

Д. ГОНСАЛЬО: Я дуже люблю гарні вірші... Ду-
же. Я навіть сам їх писав в моїй молодості.

Д. ЛЯВРА: Добрі вірші?

Д. ГОНСАЛЬО: Всілякі бували. Я був приятелем Еспронседи,⁶ Зорільї,⁷ Бекера,⁸... Із Зоріллею я познайомився в Америці.

Д. ЛЯВРА: То ви були в Америці?

Д. ГОНСАЛЬО: Кілька разів. Перший раз я був там на шостому році життя.

Д. ЛЯВРА: Вас певно повіз туди Колюмб на своїй каравелі?

Д. ГОНСАЛЬО (Сміючись): Не так зле, не так зле... Я старий, але католицьких королів не знав...⁹

Д. ЛЯВРА: Хе, хе...

Д. ГОНСАЛЬО: Я теж був добрим приятелем і цього поета, Кампоамора. Ми познайомилися в Валенсії...¹⁰ Я — валенсіянець.

Д. ЛЯВРА: Дійсно?

Д. ГОНСАЛЬО: Я там виріс, і там провів мою ранню юність... Ви знаєте цю провінцію?

Д. ЛЯВРА: Так, сеньйор. Я з місцевости поблизу Валенсії, яких дві-три ліги дорогою, там була посілість, якщо вона ще існує, то певно мене пам'ятає. Я провела на ній деякий час. Але це було багато років тому, дуже багато. Та посілість була над морем, прихована в помаранчевому і цитриновому гайку... Її називали... як її називали?... Маріселя!

Д. ГОНСАЛЬО: Маріселя?

Д. ЛЯВРА: Маріселя. Вам відоме це ім'я?

Д. ГОНСАЛЬО: Авжеж! Якщо не помиляюся, бо з часом голова пустіє, там жила надзвичайно приваблива жінка, яку я будь коли бачив. А я бачив чимало в моєму житті!... Дозвольте мені, дозвольте мені!... Вона називалася Лявра. А її прізвиська не пам'ятаю... (Намагається пригадати.) Лявра... Лявра... Лявра Льюоренте!

Д. ЛЯВРА: Лявра Льюоренте...

Д. ГОНСАЛЬО: Що?

(Глядять собі з незбагненною магнетичністю ввічі.)

Д. ЛЯВРА: Ніщо. Ви мені пригадуєте мою найкращу подругу.

Д. ГОНСАЛЬО: Випадковий збіг обставин!

Д. ЛЯВРА: Справді мандрівний збіг обставин. «Срібна дівчина».

Д. ГОНСАЛЬО: «Срібна дівчина». Так називали її селяни і риболови. Вірите мені, що я і тепер її бачу, наче б вона стояла передо мною, в тому вікні повному синіх дзвіночків?... Ви пригадуєте собі те вікно?...

Д. ЛЯВРА: Пригадую. То було її вікно. Я собі пригадую.

Д. ГОНСАЛЬО: Вона просиджувала в ньому цілими годинами... За моїх часів, хочу сказати.

Д. ЛЯВРА (Зідхає): І за моїх теж.

Д. ГОНСАЛЬО: Вона була ідеальна, ідеальна... Біла, як сніг... А волосся надзвичайно чорне... Її очі такі чорні і такі м'які... А з її чола, здавалося, сяло світло... Її тіло було ніжне, граціозне, з надзвичайно лагідним вихлястим зарисованням...

Які зразки краси то благодаті

Взорує Бог на людській красній шаті.

Вона була мрія, вона була мрія.

Д. ЛЯВРА (Коли б ти знав, що вона біля тебе, ти зрозумів би, що значать мрії!): Я її щиро любила, дуже щиро. Вона була нещаслива. Її любовні справи були надзвичайно сумні.

Д. ГОНСАЛЬО: Дуже сумні.

(Знову глядять собі ввічі.)

Д. ЛЯВРА: Ви це знаєте?

Д. ГОНСАЛЬО: Так.

Д. ЛЯВРА: (Які діла творить Господь! Цей чоловік, це він!)

Д. ГОНСАЛЬО: Просто шанобливий любовник, якщо ми обоє говоримо про цю саму справу...

Д. ЛЯВРА: Відносно двобою?

Д. ГОНСАЛЬО: Так, відносно двобою. Тим шаноб-

ливим любовником був... один мій родич, хлопчина, якого я безмежно любив.

Д. ЛЯВРА: А-а, он воно як. Родич... Вона мені розповіла, в одному із своїх останніх листів, про ті насправді романтичні любовні справи.

Д. ГОНСАЛЬО: Платонічні. Вони ніколи не говорили з собою.

Д. ЛЯВРА: Він, той ваш родич, кожного ранку їздив верхи трояновими стежками і кидав їй у вікно цвіти, які вона перехоплювала.

Д. ГОНСАЛЬО: І пізніше, після полудня, шанобливий їздець вертався назад і ловив в'язанку цвітів, які вона йому кидала. Чи не так?

Д. ЛЯВРА: Цілком так. Її хотіли звінчати з комерсантом... з будь-яким, без жадного родового звання, за виїмком титулу любовника.

Д. ГОНСАЛЬО: І раз уночі, коли мій родич обходив посілість з заміром послухати її співу, нагло з'явився той чоловік.

Д. ЛЯВРА: І він його роздратував.

Д. ГОНСАЛЬО: І вони зайшли в суперечку.

Д. ЛЯВРА: І прийшло до двобою.

Д. ГОНСАЛЬО: На світанку, на пляжі. І провокатор лишився там тяжко ранений. Мій родич мусів, спершу, ховатися, а потім утікати.

Д. ЛЯВРА: Ви знаєте дуже докладно всю історію.

Д. ГОНСАЛЬО: І ви теж.

Д. ЛЯВРА: Я вам вже сказала, що вона мені все розповіла.

Д. ГОНСАЛЬО: І мій родич мені... (Ця жінка, це Лявра... Які діла творить Господь!)

Д. ЛЯВРА: (Він не підозріває хто я є: навіщо йому це зраджувати? Нехай він зберігає цю ілюзію...)

Д. ГОНСАЛЬО: (Вона не здогадується, що говорить з шанобливим любовником... І як їй це відгадати! Краще промовчу.)

(Перерва.)

Д. ЛЯВРА: А не були ви часом тим, що порадив своєму родичеві, щоб про Лявру більше не думав? (Ось тобі горішок!)

Д. ГОНСАЛЬО: Я? Алеж мій родич не забув її й на хвилину!

Д. ЛЯВРА: Але як пояснити його поведінку?

Д. ГОНСАЛЬО: Ви знаєте?... Слушайте, сеньйора: хлопчина сховався спершу у мене в хаті — заляканий наслідками двобою з тим чоловіком, якого там шанували; — пізніше він переїхав до Севільї¹¹, і потім помандрував до Мадриду... Він написав Ляврі, хто знає скільки листів, деякі віршем, мені здається... Але, без сумніву, її батьки, певно їх перехопили, бо Лявра на них не відписала... Тоді Гонсальо, розчарований й у відчаї, вступив до африканського легіону, і там, в траншеї, знайшов смерть, з еспанським прапором в обіймах, і з іменем своєї коханої на устах, яке він повторяв без упину — Лявра... Лявра... Лявра...

Д. ЛЯВРА: (Який він брехун!)

Д. ГОНСАЛЬО: (Я не міг себе вбити шляхетніше.)

Д. ЛЯВРА: Ви не могли тяжче перенести цього нещастя.

Д. ГОНСАЛЬО: Це так, наче б відносилось до мене самого. Зате, ота невдячна, яка, мабуть, скоро опісля, гонилася за метеликами у своєму садку, зовсім нечула до цього всього...

Д. ЛЯВРА: О, ні, сеньйор; ні, сеньйор...

Д. ГОНСАЛЬО: Ну, це вже жіноча вдача...

Д. ЛЯВРА: Навіть, коли це жіноча вдача, то Срібна Дівчина такою не була. Моя подруга ждала вісток день, два, і більше... і місяць, і рік... але лист не приходив ніколи. Аж одного разу, під захід сонця, зарисувалися перші сутінки ночі, вона рішила вийти на шлях, що стелився на пляжу... на ту пляжу, на якій її коханець підірвав її життя. Вона написала на піску його ім'я, ім'я її любовника, і потім сіла на валун і спинила свій нав'язливий зір на горизонті... Морські хвилі вишумлювали свій вічний монолог... і мало

помалу заливали камінь, на якому сиділа дівчина...
Хочете знати більше? Скінчилося zalivne гойдання
води... і воно забрало її з собою...

Д. ГОНСАЛЬО: Господи!

Д. ЛЯВРА: Рибалки із пляжі розповідають, що
морські хвилі довго не могли залити того імени, напи-
саного на піску. (Ти мене не перевищиш в кінцевих
поетичних висловах!)

Д. ГОНСАЛЬО: (А вона бреше ще більше, ніж я!)

(Перерва.)

Д. ЛЯВРА: Бідна Лявра!

Д. ГОНСАЛЬО: Бідний Гонсальо!

Д. ЛЯВРА: (Я йому не скажу, що два роки пізні-
ше я вийшла заміж за виробника пива!)

Д. ГОНСАЛЬО: (Я їй не скажу, що три місяці піз-
ніше я утік до Парижу з одною балериною!)

Д. ЛЯВРА: Чи ви запримітили, як нас наблизив
припадок, і як вікодавня пригода причинилася до на-
шої розмови на цю саму тему, наче б ми були стари-
ми друзями?

Д. ГОНСАЛЬО: Навіть коли ми починаємо спе-
речатися.

Д. ЛЯВРА: Бо ви мені сполохали горобців.

Д. ГОНСАЛЬО: Я був в поганому настрої.

Д. ЛЯВРА: Так, я це бачила. Ви прийдете завтра?

Д. ГОНСАЛЬО: Авжеж, якщо буде соняшно. І я
не тільки що не сполохаю ваших горобців, але ще й
принесу їм окрушин...

Д. ЛЯВРА: Дуже вам дякую, сеньйор... Це добрі
сотворіння, і вони собі на це заслуговують. До речі,
а я зовсім не знаю, де застрягла моя дівчина... (Під-
сміхається.) Котра вже година?

Д. ГОНСАЛЬО (Піднімається): Майже дванадцять.
І теж той негодай, Хуаніто...

(Іде направо.)

Д. ЛЯВРА (З лівої сторони заднього пляну): Я бачу її онтам, зі своїм вартовим...

(Дає їй знак рукою, щоб вона прийшла.)

Д. ГОНСАЛЬО (Задумано, вдивляючись в д. ЛЯВ-
РУ): (Ні... себе не зраджу... Я став таким страхопудом...
Нехай вона живе тим юнаком, що їздив галопом і ки-
дав їй у вікно букет квітів синіх дзвіночків...)

Д. ЛЯВРА: Як їй важко було розставатися! Ну,
вже іде.

Д. ГОНСАЛЬО: Зате, Хуаніто... І де пропадає той
Хуаніто? Певно знюхався з якоюсь нянею. (Глядить,
спершу, направо, і потім махає руксю, так як д. ЛЯВ-
РА.) Бісів хлопчисько...

Д. ЛЯВРА (Розглядаючи літнього мужчину): (Ні...
я себе не зраджу... Я виглядаю на страховище... Нехай
він завжди живе тою дівчиною з чорними очима, якій
він кидав квіти, як переїздив трояндовою стежкою...)

(З'являється ХУАНІТО з правої сторони і ПЕТРА
з лівої. ПЕТРА тримає букет фіолетів.)

Д. ЛЯВРА: Гляди, жінко; я думала, що ти ніколи
не вернешся.

Д. ГОНСАЛЬО: Ну, Хуаніто, ради Бога, такий час...

ПЕТРА: Мій наречений дав мені ці фіолети для
вас.

Д. ЛЯВРА: А диви-но, як мило... Широ за них
дякую. (Бере їх в руки, і дві-три фіолетки падають
на землю.) Вони надзвичайно гарні...

Д. ГОНСАЛЬО (На відході): Ну, сеньйора, велика
честь була для мене... безмірна приємність...

Д. ЛЯВРА (Це саме): І для мене справжнє задо-
волення...

Д. ГОНСАЛЬО: До завтра?

Д. ЛЯВРА: До завтра.

Д. ГОНСАЛЬО: Як буде соняшно.

Д. ЛЯВРА: Як буде соняшно... Ви прийдете до
своєї лавки?

Д. ГОНСАЛЬО: Ні, сеньйора; я прийду до цієї.
Д. ЛЯВРА: Гостіться на ній, як у себе дома.

(Сміються.)

Д. ГОНСАЛЬО: І пригадую, що я принесу окрушин для горобців...

(Знову сміються.)

Д. ЛЯВРА: До завтра.

Д. ГОНСАЛЬО: До завтра.

(Д. ЛЯВРА іде з ПЕТРОЮ направо. Д. ГОНСАЛЬО, перед відходом з ХУАНІТО наліво, дрижачо і з великим зусиллям схиляється, щоб підняти упалі фіюлети. Д. ЛЯВРА повертає туди обличчя, і його бачить.)

ХУАНІТО: Що ви робите, сеньйор?

Д. ГОНСАЛЬО: Підожди, хлопче, підожди...

Д. ЛЯВРА: (Без сумніву, це він...)

Д. ГОНСАЛЬО: (Я переконаний, що це вона...) (Після ще одного прощання.)

(Обов розходяться, кожне із них сперте на рам'я свого слуги, і повертають свої усміхнені обличчя: він, наче б ішов уздовж трояндових стежечок, і вона, наче б стояла у вікні з синіми дзвіночками.)

Серафін і Хоакін Альварес Кінтеро
Еспанія

П О Я С Н Е Н Н Я :

1. Передмістя Мадриду.

2. Невеличка місцевість на півн. зах. від Мадриду.

3. Рамон де льос Мерседес де Кампоамор і Кампоосоріо (1817-1901), поет і епіграматист, з місцевості Навія (Астуріяс). Думав стати священником, студіював медицину, потім право, але посвятився літературі і політиці. Відзначився в літературі дещо пізно, стояв на

анти-романтичних позиціях (кін. XIX ст.), потім виявився як представник середньої поміркованої і раціоналістичної кляси. Його твори визначаються тонкою іронією, сентименталізмом і дидактизмом. Писав п'єси, філософські есеї, короткі поеми і впровадив нові поетичні форми (див. далі).

4. Таким (придуманим) іменем назвав Кампоамор свої вірші і поеми (*Humoradas*, 1886), римовані куплети і кватрини, здебільша дотепного характеру (близькими до епіграм).

5. Дещо іншого типу поеми які (започаткував і) плекав Кампоамор, і зібрав їх у збірці (*Fábulas morales y doctas*, 1846). Це, здебільша, стислі поеми, які драматизують загальну правду добірною ніжністю і патосом. Такі поеми заокруглює іронія, що є висловом моральної ідеї.

6. Хосе де Еспронседа і Дельгадо (1808-1842), романтичний (байронівський) і революційний поет, дипломат і депутат до еспанського парламенту (Кортес). Визначався мистецькою технікою і емоційною силою.

7. Хосе Зорілья і Мораль (1817-1893), романтичний драматург і ліричний поет. Його найбільший драматичний твір, **Дон Хуан Теноріо** (1844).

8. Адольфо Густаво Бекер (*Bécquer*) (1836-1870), найбільший еспанський лірик XIX ст. Пізно оцінений, Бекер головно відомий з-за своїх ліричних форм, т. зв. *rimas*.

9. *Reyes Católicos*: Фердинанд II Арагонський (1452-1516) і Ізабеля I Кастилійська (1451-1504), які своїм вінчанням (1469) уперше злучили ці дві провінції (Кастилію й Арагон), давши цим початок до зав'язку першого (злученого) еспанського королівства (держави).

10. Валенсія, провінція Еспанії, на сх. побережжі Середземного моря. Головні міста: Аліканте, Валенсія, Кастельйон.

11. Севілья, головне місто провінції цієї самої назви.

Серхіо Водановіч
(Чіле)

БІЛИЙ ФАРТУХ

БІЛИЙ ФАРТУХ

ДІЄВІ ОСОБИ:

ПАНІ
СЛУЖНИЦЯ
Два ЮНАКИ
ДІВЧИНА
Шляхетний ПАН

Пляжа.

Позаду, шатро.

Перед ним, сидять в його тіні, ПАНІ і СЛУЖНИЦЯ.

ПАНІ в купальному костюмі, прикритому злегка пляжанкою,¹ що їй спадає аж на стегна. Її обличчя загоріле від довгого літа. СЛУЖНИЦЯ вбрана в білу уніформу. ПАНІ, тридцятилітня жінка, ясноволоса, з принадним, але дещо суворим обличчям. Двадцятилітня СЛУЖНИЦЯ, білявого вигляду, чорноволоса, спокійної і привабливої вдачі.

ПАНІ (Кричить на сінка, якого не видно, але мається враження, що він на побережжі океана, дійсно, на краю сцени): Альварцю! Альварцю! Не кидай піску на дівчинку! Іди в воду! Вона приємна! Альварцю, ні! Не руйнуй замку дівчинки! Грайся з нею... Так, мій синочку... грайся...

СЛУЖНИЦЯ: Він такий причепливий...

ПАНІ: Схожий на батька. Просто годі його перевчити. Він має деспотичний характер свого батька, свого діда і своєї бабуні... А головно своєї бабуні!

1. Пляжанка — велика, вільна і містка жіноча блуза (накидка в роді верхньої сорочки), часто до колін, з пухкого і пористого рушникового матеріялу до взятку на пляжі і на воді (яхті, кораблі, і т. п.).

СЛУЖНИЦЯ: А пан господар прийде завтра?

ПАНІ (Байдуже знизує плечима): Не знаю! Ми вже в березні, мої подруги вже вернулися, а Альваро мені далі докучає на пляжі. Мій чоловік настоює, щоб п'яша дитина скористала з вакацій, але мені здається, що це він з них користає. (Скидає з себе пляжанку і вигідно простягається до сонця.) Сонце! Сонце! Три місяці грюся на сонці. Це сонце мене просто одурманило. (Критично споглядає на СЛУЖНИЦЮ.) А як то, що ти не загоріла?

СЛУЖНИЦЯ: Я так рідко виходила з хати...

ПАНІ: А що ж ти хотіла? Ти прийшла працювати, а не лінувати. Тобі платять, ні?

СЛУЖНИЦЯ: Так, пані. Я тільки відповіла на ваше питання...

ПАНІ далі гріється на сонці. **СЛУЖНИЦЯ** виймає з полотняної торбини ілюстрований журнал з любовними історіями і починає його читати.

ПАНІ: Що ти робиш?

СЛУЖНИЦЯ: Читаю цей журнал.

ПАНІ: Ти його купила?

СЛУЖНИЦЯ: Так, пані.

ПАНІ: Видно, що тобі не платять так зле, коли ти можеш собі купувати такі журнали, що?

СЛУЖНИЦЯ не відповідає і продовжує цікавитися журналом.

ПАНІ: Ясно! Ти читаєш, а Альварцьо нехай пропадає, нехай собі топиться...

СЛУЖНИЦЯ: Алеж він грається з дівчинкою...

ПАНІ: Я взяла тебе на пляжу, щоб ти пильнувала Альварця, а не читала.

СЛУЖНИЦЯ перериває читання і піднімається з наміром піти туди, де знаходиться Альварцьо.

ПАНІ: Ні! Ти можеш за ним слідкувати звідсі.

Лишися зі мною, але уважай на дитину. Ти знаєш, що я люблю ходити з тобою на пляжу.

СЛУЖНИЦЯ: Чому?

ПАНІ: Ну... Не знаю... Мабуть так само як я люблю їхати автом, хоч до хати всього два квартали звідсі. Я люблю як люди дивляться на авто. Кожного дня хтось зупиняється біля нього, його оглядає і висказує свої думки про нього. Не кожен має таке авто, як ми... Певно, ти не бачиш в цьому різниці. Ти занадто привикла до добра... Скажи мені... Як виглядає твоя хата?

СЛУЖНИЦЯ: Я не маю хати.

ПАНІ: Я не думаю, що ти вродилася служницею. Ти мусіла виховатися в якомусь місці, ти певно маєш родичів... Ти з села?

СЛУЖНИЦЯ: Так.

ПАНІ: І ти мала охоту побачити місто, правда?

СЛУЖНИЦЯ: Ні. Я люблю жити там.

ПАНІ: А чому ж ти прийшла сюди?

СЛУЖНИЦЯ: Я мусіла працювати.

ПАНІ: Не плети мені таких нісенітниць. Я знаю життя людей на селі. Їм живеться добре. Їм дають ділянку землі на оранку. Їм харчі приходять даром, і навіть вистачає їх на продаж. Деякі із селян мають навіть свої корівки... У твоїх батьків були корови?

СЛУЖНИЦЯ: Так, пані. Одна.

ПАНІ: Бачиш? І що їм більше треба? Альварцю! Не йди так далеко, бо може приплисти хвиля! Скільки тобі років?

СЛУЖНИЦЯ: Мені?

ПАНІ: До тебе ж говорю. Я ще не зійшла з ума, щоб говорити до себе.

СЛУЖНИЦЯ: Мені йде на двадцятьперший...

ПАНІ: Двадцятьперший! Я вийшла заміж на двадцятьпершому році. Ти коли думала вийти заміж?

СЛУЖНИЦЯ опускає очі вділ і не відповідає.

ПАНІ: Ну і справи мені спали на думку спитати!

І навіщо тобі було б виходити заміж? В хаті маєш все: їжу, гарну кімнату, чисті фартушки... А як би ти вийшла заміж... Що ти тоді мала б? Певно привела б чимало дітей, нічого більше.

СЛУЖНИЦЯ (Наче до себе): А мені хотілося б вийти заміж.

ПАНІ: Дурниці! Фантазії, які тобі рояться в голові після читання любовних історій в дешевеньких журналах... Запам'ятай собі це: казкові принци вже не існують. Справа не в аристократичній крові, а в кишні. Коли мої батьки відмовилися приймати одного із моїх залицяльників, бо він не мав грошей, то я негодувала, але як з'явився Альваро із своїми промисловими підприємствами і фінансовими запасами, то вони доти не були вдоволені аж доки мене з ним не звінчали. А він мені не злюбився, бо він був товстий і мав звичку сопіти, але після вінчання людина привикає до всього. І висновок є такий, що між одним і другим нема жодної різниці, за виїмком грошей. Без грошей ми ніщо. Я маю гроші, а ти їх не маєш. Оце й ціла різниця між нами. Чи не так?

СЛУЖНИЦЯ: Так, але...

ПАНІ: А-а! Ти віриш, що? Але це не брехня. Є дещо важніше від грошей: стаж. Його не купиш. Ти його маєш, або не маєш. Альваро стажу не має. А я його маю. Я могла б жити в стайні, але люди відразу розгадали б, що я є кимось. Не хтонебудь, а хтось. Ти це розумієш, правда?

СЛУЖНИЦЯ: Так, пані.

ПАНІ: Стривай... Подай мені цей журнал. (СЛУЖНИЦЯ виконує її просьбу. ПАНІ його гортає, дещо приглядається і скипає нестримним сміхом.) І ти це читаєш?

СЛУЖНИЦЯ: Я себе розважаю.

ПАНІ: Яке безглуздя! Яке безглуздя! Глянь на цього бідного міщанина, нарядженого в фрак. Кожен бачить, що йому в ньому так не вигідно, як гіпопотаму в поясі... (Знову оглядає журнал.) І це є граф де Ля-

маркіна! Граф де Лямаркіна! Ану стривай... Що таке говорить граф? (Читає.) «Моя доню, я тобі ніколи не позволю повінчатися з Робертом. Він з простих людей. Пам'ятай, що в наших жилах пливе аристократична кров.» І це буде графова дочка?

СЛУЖНИЦЯ: Так. Вона називається Марія. Це справді щира і добра дівчина. Вона залюбилася в Роберто, який працює городником в замку. Але граф цьому противиться. Але... знаєте? Я думаю, все вийде на добре. Бо в попередньому числі, Роберто сказав Марії, що він не знав своїх батьків, а коли не знається батька і матері, то вони є певно гарні і аристократичні люди, які з юнаком або розлучилися, або їм його викрали...

ПАНІ: І ти у це все віриш?

СЛУЖНИЦЯ: Це звучить гарно, моя господине.

ПАНІ: І що в цьому таке гарне?

СЛУЖНИЦЯ: А що так складаються справи. Що котрогось дня хтось дізнається, що він є хтось інший, що замість бути бідним, він є багатий, і що замість бути ніким, він є кимось, так як ви кажете...

ПАНІ: Але, чи ти не бачиш, що таке не може статися... Глянь бо на дівчину... Чи ти коли бачила, щоб я часом носила обручі?² Чи ти бачила хоч одну із моїх подруг в таких кумедних вигадках? А зачіска? Просто огидна. Чи ти не бачиш, що так прибрана жінка не може бути аристократкою?... А це що? Тут з'являється зфотографований городник...

СЛУЖНИЦЯ: Так. В останніх образках. (Показує їй в журналі. ПАНІ сміється щиро.)

ПАНІ: І ти думаєш, що він може бути сином аристократа? З цим носом? З цим волоссям? Слухай... Уяви собі, що завтра мені викрадуть Альварця. Чи ти думаєш, що він цим втратить свої визначні прикмети?

2. Обручі з дерева або металю, які колись пристосовували до нижніх (натільних) жіночих сорочок або спідниць. Теж більшого розміру кільця в роді сережок.

СЛУЖНИЦЯ: Слухайте, господине! Альварцьо розбив дівчинці замок одним ударом ноги.

ПАНІ: Бачиш? Йому три роки, а він вже знає, що значить командувати, справа, яка для багатьох не має значення. Цього не навчишся. Воно живе в крові.

СЛУЖНИЦЯ (Піднімається): Я іду його шукати.

ПАНІ: Лиши його. Він гарно забавляється.

СЛУЖНИЦЯ розчіплює перший гудзик свого фартуха і робить враження, наче б їй було затепло.

ПАНІ: Тобі гарячо?

СЛУЖНИЦЯ: Сонце сильно припікає.

ПАНІ: А ти не маєш купального костюму?

СЛУЖНИЦЯ: Ні.

ПАНІ: Ти ніколи не носила купального костюму?

СЛУЖНИЦЯ: О-о, так!

ПАНІ: Коли?

СЛУЖНИЦЯ: Перед тим, як я стала на службу. Інколи, в неділі, ми виїздили на прогулянки на пляжу вантажним автомобілем дядька моєї подруги.

ПАНІ: І ви купалися?

СЛУЖНИЦЯ: На великій пляжі Картахени. Ми позичали купальні костюми і збували всенький день на піску. Ми приносили з собою їжу і...

ПАНІ (Забавно): Ви позичали купальні костюми?

СЛУЖНИЦЯ: Так. Їх визичає на цій самій пляжі одна пані.

ПАНІ: Одного разу ми з Альваром затрималися в Картахені купити бензини до авта і кинули оком по пляжі. Який цікавий вид розстелявся перед нами! І ті винаймлені купальні костюми! Одні були такі великі, що звисали з усіх боків як торби, а інші були такі скупі, що жінки ходили з незакритими задями. А які ти позичала? Великі, чи малі?

СЛУЖНИЦЯ споглядає збентежено вділ.

ПАНІ: Мусить бути дивно... Глядіти на світ з-за випозиченого купального костюму, або закутуватися

в дешевеньке плаття.. або в уніформу служниці, таку як твоя... Щось подібне мусять пережити і ті люди, які фотографуються до цих дешевеньких історій: вони надівають на себе фраки, або бальні сукні, але інакшої форми від тої, яку вони бачать на інших, тобто в якій вони себе почувають вигідно... Коли я наділа на себе мої перші панчохи, то цілий світ став інакшим для мене. Все було інакше, і я була інакша, і єдина справжня переміна була та, що я наділа на себе пару панчіх... Скажи мені... Як ти бачиш світ, коли ти носиш білий фартух?

СЛУЖНИЦЯ (Несміло): Так само... Пісок є цього самого кольору... хмари теж... Я думаю.

ПАНІ: Але ні... Інакше. Поглянь. Я в цьому купальному костюмі, в цій вигідній пляжанці, витягнута на піску, я знаю, що я на «моему місці», що воно належить до мене... Зате ти, убрана як служниця, знаєш, що пляжа не є твоїм місцем, що ти є інакшою. І власне це тебе склонює бачити все відмінно.

СЛУЖНИЦЯ: Не знаю.

ПАНІ: Слухай. Щось мені прийшло на думку. Позич мені свій фартух.

СЛУЖНИЦЯ: Як то?

ПАНІ: Позич мені свій фартух.

СЛУЖНИЦЯ: А... навіщо?

ПАНІ: Я хочу побачити як виглядає світ, яке обличчя має пляжа, обмежена, в очах глядача, фартухом служниці.

СЛУЖНИЦЯ: Тепер?

ПАНІ: Так, тепер.

СЛУЖНИЦЯ: Алеж... Я не маю іншого плаття під ним.

ПАНІ (Подає їй пляжанку): Візьми. Надій це.

СЛУЖНИЦЯ: Я ж лишуся у підштанцях...

ПАНІ: Вона досить довга і тебе прикриє. І у всякому разі покажеш менше того, що ти показувала купальним костюмом випозиченим в Картагені. (Піднімається і примушує СЛУЖНИЦЮ стати на ноги.)

Ну, от. Зайди в шатро і переберися. (Вона властиво впихає СЛУЖНИЦЮ в шатро і потім вкидає в нього пляжанку. Підходить до переднього пляну і звертається до свого сина.) Альварцю, піди трішки в воду. І помочи собі ніженьки... Не бійся води... Так! Бачиш, яка приемна водиця? (Вертається до шатра і говорить до СЛУЖНИЦІ в ньому.) Ти готова? (Входить в шатро.)

Скоро опісля виходить СЛУЖНИЦЯ у пляжанці. Вона перечесала своє волосся назад і цілий її вигляд тепер дещо різниться від несміливої дівчини першої появи. Вона делікатно простягається лицем до піску. З'являється ПАНІ і на ходу заціплює свій білий фартух. Помалу сідає перед СЛУЖНИЦЕЮ, але скоро відсувається дещо назад.

ПАНІ: Ні. На перед ні. Служниця на пляжі завжди сідає трішки позаду своєї господині. (Присідає на свої литки і, задоволена, розглядається на всі сторони.)

СЛУЖНИЦЯ делікатно міняє позицію. ПАНІ бере в руки журнал СЛУЖНИЦІ і починає його читати. Зразу на її устах зарисовується іронічна усмішка, але, як зацікавлення в читанні зростає, то вона скоро зникає. СЛУЖНИЦЯ зовсім природно виймає з кошика ПАНІ плящинку мастила до загорювання і починає повільно намащувати свої ноги. ПАНІ споглядає на неї. Вона схильна сказати їй щось докірливе, але скоро збивається з думки.

ПАНІ: Що ти робиш?

СЛУЖНИЦЯ не відповідає. ПАНІ рішає продовжувати читання. Час від часу пильнує зором рухи СЛУЖНИЦІ. Але вона тепер сіла і пильно оглядає свої нігті.

ПАНІ: Чому ти оглядаєш свої нігті?

СЛУЖНИЦЯ: Я мушу їх привести до порядку.

ПАНІ: Я ніколи не бачила ранше, щоб ти їм так приглядалася.

СЛУЖНИЦЯ: Бо не прийшло мені на думку.

ПАНІ: Цей фартух гріє.

СЛУЖНИЦЯ: Це один з кращих і триваліших.

ПАНІ: Я знаю. Я їх сама купила.

СЛУЖНИЦЯ: Він вам пасує.

ПАНІ (Забавно): І ти не зле виглядаєш в цьому строю. (Сміється.) Хтось міг би навіть помилитися. А й не один юнак міг би до тебе прилеститися... Було б цікаво це побачити.

СЛУЖНИЦЯ: Альварцьо входить задалеко в воду. Підійть і попилньуйте його.

ПАНІ (Скоренько піднімається і подається туди): Альварцьо! Альварцьо! Не входи так глибоко... Може наплисти хвиля. (Швидко передумує і, збентежена, вертається назад до СЛУЖНИЦІ.) А чому ти не пішла?

СЛУЖНИЦЯ: Куди?

ПАНІ: Чому ти мені сказала, щоб я пішла пильнувати Альварця?

СЛУЖНИЦЯ (Природно): Ви носите білий фартух.

ПАНІ: Тобі подобається цей жарт, га?

До стін СЛУЖНИЦІ докочується гумовий м'яч, кинутий хлопчиною, що грається поблизу. Вона споглядає на нього, але не протидіє. Потім звертає свою увагу на ПАНІ. А ця, підсвідомо, підходить до м'яча і його кидає туди, звідки він прикотився. СЛУЖНИЦЯ шукає, і знаходить, в кошику ПАНІ чорні окуляри і кладе собі їх на ніс.

ПАНІ (Гнівно): Хто тобі дозволив брати мої окуляри?

СЛУЖНИЦЯ: Якою вам видається пляжа з-за білого фартуха?

ПАНІ: Чарівною. А тобі? Як тобі видається пляжа тепер?

СЛУЖНИЦЯ: Чарівною.

ПАНІ (Гнівно): І де є та чарівність?

СЛУЖНИЦЯ: Справа в тому, що тут нема різниці.

ПАНІ: Як то?

СЛУЖНИЦЯ: Ви, в білому фартуху, служниця; а я, в цій пляжанці і чорних окулярах, пані.

ПАНІ: Як? Як ти смієш так говорити?

СЛУЖНИЦЯ: А були б ви може потрудилися підняти той м'яч, як би ви не були одягнені як служниця?

ПАНІ: Ми жартуємо.

СЛУЖНИЦЯ: Коли?

ПАНІ: Тепер.

СЛУЖНИЦЯ: А ранше?

ПАНІ: Ранше?

СЛУЖНИЦЯ: Так. Коли я була вбрана як служниця...

ПАНІ: Це не жарт. Це дійсність.

СЛУЖНИЦЯ: Чому?

ПАНІ: Бо так.

СЛУЖНИЦЯ: Жарт... Трохи більший жарт... щось в роді «злодіїв і жандармів». Одним прислуговує бути «зłodіями», а іншим «жандармами».

ПАНІ (Обурено): Ти стаєш зухвалою!

СЛУЖНИЦЯ: Не кричи до мене! Зухвалою стала ти!

ПАНІ: Що це значить? Ти мені тикаєш?

СЛУЖНИЦЯ: А ти може не трактуєш мене тиканням?

ПАНІ: Я?

СЛУЖНИЦЯ: Так.

ПАНІ: Досить вже! Цей жарт скінчився!

СЛУЖНИЦЯ: А він мені подобається.

ПАНІ: Скінчився! (Наближається нестямно до СЛУЖНИЦІ.)

СЛУЖНИЦЯ (Рішучо): Відступіться!

Здивована, ПАНІ зупиняється.

ПАНІ: Що ти, з глузду з'їхала?

СЛУЖНИЦЯ: Я стала господинею.

ПАНІ: Я тебе можу звільнити хоч коли.

СЛУЖНИЦЯ (Вибухає несамовитим сміхом, наче б уперше почувала найдотепніший жарт.)

ПАНІ: І з чого ти смієшся?

СЛУЖНИЦЯ (Не перестає сміятися): Це таке безглуздя!

ПАНІ: Що? Що таке безглузде?

СЛУЖНИЦЯ: Що ви мене звільняєте... Так одягнена! Хто то бачив, щоб служниця звільняла свою господиню?

ПАНІ: Скинь ті окуляри! Скинь пляжанку! Це мої речі!

СЛУЖНИЦЯ: Ідіть і припиліть дитину.

ПАНІ: Комедія скінчилася, я тобі сказала. Або ти мені повернеш мої речі, або я їх з тебе стягну.

СЛУЖНИЦЯ: Обережно! Ми не самі на пляжі.

ПАНІ: І що це має означати? Ти думаєш, що хоч я вбрана в білу уніформу, то люди не пізнають хто є служниця, а хто господиня?

СЛУЖНИЦЯ (Спокійно): Не підносить до мене голосу.

Роздратована ПАНІ кидається на СЛУЖНИЦЮ і пробує силоміць стягнути з неї пляжанку.

ПАНІ (Борикаючись): Простачко! Я тобі зараз покажу хто я е! Що ти собі думаєш? Я прикажу тебе заарештувати!

Збігається група купальників, щоб пригледитися сварці. Два ЮНАКИ, одна ДІВЧИНА і один ПАН старшого віку і шляхетного вигляду. Але поки вони можуть запобігти справі, СЛУЖНИЦЯ вже зуміла опанувати положення і притиснула ПАНЮ міцно до піску. А ця постійно викрикує прокльони і лається такими словами, як «ти погана негіднице»... «ти відповів за це моему чоловікові»... «я скажу тебе заарештувати»... «це занадто»... і т. п.

ЮНАК: Що тут діється?

ДРУГИЙ ЮНАК: Якийсь напад?

ДІВЧИНА: Вона з глузду з'їхала.

ЮНАК: Може це наслідок соняшного удару.

ДРУГИЙ ЮНАК: Можемо чимось допомогти?
СЛУЖНИЦЯ: Так. Будьте так добрі. Візьміть її з собою. Недалеко звідси є одна стайня...

ДРУГИЙ ЮНАК: Я студент медицини. Ми їй дамо ін'єкцію, щоб вона заснула на довший час.

ПАНІ: Негідники! Я є господиня! Я називаюся Патрісія Уртадо, а мій чоловік Альваро Хіменес, політик...

ДІВЧИНА (Сміється): Вона думає, що вона є господиня.

ЮНАК: Вона божевільна.

ДРУГИЙ ЮНАК: Приступ гістерії.

ЮНАК: Візьмімо її.

СЛУЖНИЦЯ: Я не можу піти з вами... Я мушу пильнувати мого сінка... Він купається онтам-о...

ПАНІ: Брехунка! Ми обмінялися платтям тільки на жарт! Вона навіть не має купального костюму! Вона має тільки штанці під пляжанкою! Подивіться!

ДРУГИЙ ЮНАК (Робить знак ЮНАКОВІ): Ходімо! Ти візьми її за ноги, а я за руки.

ДІВЧИНА: Яка кумедія! Вона каже, що та жінка тільки в штанцях!

Оба ЮНАКИ беруть ПАНЮ і виносять її, а вона постійно пручається і кричить.

ПАНІ: Лишіть мене! Я не є божевільна! То вона є! Покличте Альварца! Він мене розпізнає!

ЮНАКИ виходять і фізично виносять ПАНЮ. А СЛУЖНИЦЯ вигідно простягається на піску, наче б нічого не сталося і лагодиться до довгого лежання на сонці.

ШЛЯХЕТНИЙ ПАН: Як ся маєте, пані, добре? Можу вам чимось послужити?

СЛУЖНИЦЯ (Недовірливо споглядає на ШЛ. ПАНА і приємно усміхається): Дякую. Добре.

ШЛ. ПАН: Це знак нашого часу. Виходить, що

ніхто не може цього збагнути, але воно так трапляється кожного разу, кожної хвилини.

СЛУЖНИЦЯ: Що?

ШЛ. ПАН: Розсаджування усталеного порядку. Старі хочуть бути молодими; молоді хочуть бути старшими; бідні хочуть бути багатими, а багаті хочуть бути бідними. Так, пані. Усвідомте собі. Є теж багаті люди, що хочуть бути бідними. Моя невістка кожного попудня ходить з жінками далекосяжних міських нетрів гачкувати... І вона любить цим займатися! (Мовчанка.) А вона довго з вами?

СЛУЖНИЦЯ: Хто?

ШЛ. ПАН (Робить знак в сторону, куди відвели її **ПАНЮ**): Ваша служниця.

СЛУЖНИЦЯ (Вагається. Ніби пробує собі пригадати): Понад рік.

ШЛ. ПАН: І так вона вам відплачується! Удає, що вона пані! Так наче б і не знати з першого погляду, хто вона така! (Мовчанка.) А ви знаєте, чому трапляються такі речі?

СЛУЖНИЦЯ: Чому?

ШЛ. ПАН (З загадковою поставою): Комунізм...

СЛУЖНИЦЯ: А-а!

ШЛ. ПАН (Спокійно): Але не турбуйтеся. Порядок є усталений. Під кінець, порядок завжди перемагає... Це факт. Над цим нема дискусії... (Перерва.) А тепер, вибачте, пані. Я іду на мій щоденний прохід. Це дуже потрібне в моєму віці. До обігу крові, знаєте. А ви, будьте спокійні. Сонце є найкращим заспокійливим засобом... Після цього всього... Можливо ми всі дещо в цьому винні... Хто це може знати? (**ШЛ. ПАН** виходить.)

СЛУЖНИЦЯ міняє положення. Обертається горілиць і піддає своє обличчя повному розпалу сонця. Скоренько пригадує собі Альварця і вдвляється в ту сторону, де він повинен гратися.

СЛУЖНИЦЯ: Альварцю! Обережно, не сідай на

той камінь! Ти можеш зробити собі бубу на нозі... Так,
біжи по пісочку... Так, мій синочку...

В тому часі, як СЛУЖНИЦЯ пильнує з мате-
ринською любов'ю гру Альварца на березі моря,
повільно спадає

З А В І С А

Серхіо Водановіч
Чіле

Вірхіліо Пінєра
(К у б а)

КАРТИНА НА ЧОРНО І БІЛО

КАРТИНА НА ЧОРНО І БІЛО

Майдан. По середині майдану статуя вершняка. По боках статуї чотири мармурові лавки. На одній із них голубиться пара молодих людей. З правої сторони входить МУЖЧИНА і розминається, якраз біля статуї, з іншим МУЖЧИНОЮ, що з'явився з лівої сторони сцени. Розминувшись, вони пристають і споглядають один на одного, так наче б вони себе взаємно розпізнали.

МУЖЧИНА 1: Біле.

МУЖЧИНА 2: Що ви сказали?

МУЖЧИНА 1: Я сказав, біле.

МУЖЧИНА 2 (Заперече головою): Ні... ні... ні... ні... Біле, ні; чорне.

МУЖЧИНА 1: Я сказав біле, і біле буде.

МУЖЧИНА 2: О, то так має бути? (Перерва). Але я кажу, чорне. Змініть, як можете.

МУЖЧИНА 1: Я міняю. (Підносить голос.) Біле.

МУЖЧИНА 2: О, ви підносите голос, щоб мене застрашити, але ви далеко не зайдете. Я також маю легені. (Кричить.) Чорне.

МУЖЧИНА 1 (Вже несамовитий, хапає МУЖЧИ-
НУ 2 за карк): Біле, біле, біле.

МУЖЧИНА 2 (Звільнившись наглим відрухом тіла з кігтів цієї людини, скоренько хапає за карк МУЖЧИНУ 1): Чорне, чорне і чорне.

МУЖЧИНА 1 (Звільнившись так само з кігтів МУЖЧИНИ 2, і кричить божевільно): Біле, біле, білее.

Слова «біле» і «чорне» стають неперекірливими. Потім наступає спокій. Довга перерва. МУЖЧИНА 1 сідає на лавку. МУЖЧИНА 2 сідає на другу лавку. Як тільки обидва мужчини стали до себе кричати, молода залюблена пара переста-

ла голубитися і почала їм дивовижно приглядатися.

НАРЕЧЕНИЙ (До НАРЕЧЕНОЇ): Багато божевільних вештається свobodно...

НАРЕЧЕНА (До НАРЕЧЕНОГО, сміється): Добре кажеш... (Перерва.) Недавно...

НАРЕЧЕНИЙ (Цілюючи НАРЕЧЕНУ): Лиши їх в спокою. Кожна людина є до певної міри божевільна. Моїм божевіллям є тебе цілувати. Отак. (Знову її цілує.)

НАРЕЧЕНА (До НАРЕЧЕНОГО, трохи шорстко): Дай мені висловитися. Кожного разу, як я хочу щось сказати, то ти зараз мене заїдаєш поцілунками. (Перерва.) Ти думаєш, що я є ніщо інше, як якась лялька зліплена з тіла...

НАРЕЧЕНИЙ (Придобрюється): Дорогенька, я так про це не думаю.

НАРЕЧЕНА (До НАРЕЧЕНОГО, що все більше хвилюється): Певно, що думаєш. Щобільше. (Перерва.) Кілька днів тому, ти мені сказав, що мужчини є до думання, а жінки для приємности.

НАРЕЧЕНИЙ (Сміється): Ну, яка ти! І ти це тримала в собі? Тому ти сказала: «Недавно»...

НАРЕЧЕНА (Заперечує головою): Ні, не це. Коли я сказала «Недавно», я хотіла відмітити... (Стихає.)

НАРЕЧЕНИЙ (Далі сміється): Ну, скінчи вже.

НАРЕЧЕНА (З почуттям стиду) Що мене непокоїть...

НАРЕЧЕНИЙ (Обнімає її стан обома руками): Тебе непокоїть твій дорогенький...

НАРЕЧЕНА: Ні, недавно якийсь божевільний мені запропонував вийти за нього заміж, і коли б не собака, то я не зуміла б з цього викрутитися. Тільки подумай, що... (Стихає.)

НАРЕЧЕНИЙ (Далі сміється): А що зробила собака? Його покусала?

НАРЕЧЕНА: Ні, вона стала на нього ляяти, а він настрашився і дав ногам знати.

НАРЕЧЕНИЙ (Пробує знову її поцілувати): Ну, дорогенька, ти вже це сказала. А тепер позволь мені тебе поцілувати. (Цілує її.)

МУЖЧИНА 2 (Піднімає п'ястука до МУЖЧИНИ 1 і тричі ним погрожує): Чорне.

МУЖЧИНА 1 (Тричі заперечує вказівним пальцем, піднесеним угору): Біле.

НАРЕЧЕНИЙ (До НАРЕЧЕНОЇ): Цього вже забагато. Ходімо звідсі. (Бере її за руку.)

НАРЕЧЕНА (Противиться): Дорогенький, яка тут різниця? Лиши їх, нехай вони собі кричать.

НАРЕЧЕНИЙ (Скоряється): Як ти хочеш. (Хтивно.) А хто є твій милий?

НАРЕЧЕНА (Хтивно): А хто є твоя мила?

МУЖЧИНА 1 (Пристає, підходить до пари молодих людей, і питає визивним тоном): Біле, чи чорне?

НАРЕЧЕНИЙ (Думає, що має до діла з божевільним): Це, що ви волієте, мій друже.

МУЖЧИНА 1: Це, що я волю, ні. Біле, чи чорне?

НАРЕЧЕНИЙ (Завжди в цьому самому тоні): Добре, але я дійсно не знаю...

МУЖЧИНА 1 (Енергічно): Як то ви не знаєте? Біле, чи чорне?

НАРЕЧЕНА (Споглядає нагло то на МУЖЧИНУ 1, то на свого НАРЕЧЕНОГО): Біле.

НАРЕЧЕНИЙ (Споглядає на свою НАРЕЧЕНУ і зраджує познаки приголомшення): Біле?.. Ні, біле, ні; чорне.

НАРЕЧЕНА (Захоплено): А, то ти так думаєш? Я сказала біле.

НАРЕЧЕНИЙ (Переконливо): Дорогенька, ти будеш мені перечити? (Перерва.) Скажи чорне, так як каже твій дорогенький.

НАРЕЧЕНА (З почуттям відрази): А чому я маю тобі догоджувати? Як божевільний спитав, то я йому

сказала біле... (Перерва.) Стривай, а чому ти не сказав біле?

НАРЕЧЕНИЙ (Завжди переконливо, але з нестримною наснагою): Серденько, бо біле подобається твоєму голубчику. А що тебе коштує сказати це саме?

НАРЕЧЕНА: Проби мене, що хочеш, але не настоюй, щоб я сказала чорне. Я сказала біле, і біле буде.

НАРЕЧЕНИЙ (Вже злісно): Значить, ти признаєш рацію цьому впертому дивакові, а не мені? (Перерва.) Тоді іди собі з ним.

НАРЕЧЕНА (З такою самою шаленістю): Ах, так? Значить, шантаж, га? Отож послухай: біле, біле, біле, біле! (Кричить пронизливо аж до сліз, знесилена опускається на лавку і закриває обличчя руками.)

МУЖЧИНА 1 (Приклякає до ніг НАРЕЧЕНОЇ, виймає хустинку, втирає їй сльози, бере її руки і їх цілує, і хвилюючим, дещо різким голосом): Дякую, сеньйоріта, дякую! (Перерва. Стримується. Кричить.) Біле!

НАРЕЧЕНА (Споглядає на нього здивовано): Хто вас просив висказати свою думку? (Перерва.) Чорне, чорне, чорне.

НАРЕЧЕНИЙ (Сідає біля НАРЕЧЕНОЇ, бере її руки і їх цілує): Дякую, серденько: дякую, що ти зробила таку приемність твоєму голубчику. (Намагається її поцілувати, але вона відхиляє своє обличчя.)

НАРЕЧЕНА: О, таке в тебе на умі! Біле, біле!

МУЖЧИНА 1 (До НАРЕЧЕНОЇ): Так йому і треба!

НАРЕЧЕНИЙ (До МУЖЧИНИ 1, наполегливо): Я тобі душу роздеру...

МУЖЧИНА 2 (Підходить до НАРЕЧЕНОГО): Дайте йому зо два ляпаси, сеньйор. Я поділяю вашу відвагу.

НАРЕЧЕНИЙ (До МУЖЧИНИ 2): Не лізьте там, де вас не просять.

МУЖЧИНА 2 (Збентежений): Сеньйор, ви сказали так, як я, чорне.

НАРЕЧЕНИЙ (До МУЖЧИНИ 2): Ну і що? А я тепер кажу біле. Тож як?

НАРЕЧЕНА (Мило): Тверда в тебе голова, серденько. Я тебе щиро кохаю.

НАРЕЧЕНИЙ (До НАРЕЧЕНОЇ): Так, серденько. Але це інша справа. Я не позволю, щоб цей впертий дивак говорив за мене. Як я кажу чорне, то це тому, що я сам так кажу.

НАРЕЧЕНА (До НАРЕЧЕНОГО): Але ти щойно сам сказав біле.

НАРЕЧЕНИЙ (До НАРЕЧЕНОЇ): Тільки, щоб з ним не погоджуватися, дорогенька; тільки, щоб йому не потакувати. (Перерва.) Від самого початку, я сказав чорне, і якщо ти мене любиш, то ти теж повинна сказати чорне.

НАРЕЧЕНА (До НАРЕЧЕНОГО): Я краще умру, а ти чорне від мене не почувеш. Ми скінчили (Прибирає презирливу поставу і глядить в противну сторону)

НАРЕЧЕНИЙ (З такою самою поставою): Гарзд, коли ти рішишся сказати чорне, то тоді мене повідоми. (Сідає на другу лавку.)

МУЖЧИНА 1 і МУЖЧИНА 2 займають дві останні лавки. Сцена помалу темніє поки силуети облич акторів зовсім не розплинуться в темряві. Притишений звук похоронного маршу заповнює простір на кілька хвилин. Потім знов починає ясніти.

НАРЕЧЕНИЙ (Зі своєї лавки, до НАРЕЧЕНОЇ): Як називається цей парк?

НАРЕЧЕНА (Неввічливо, не споглядаючи на нього): Я ані не знаю, ані мене це не обходить.

НАРЕЧЕНИЙ (Мовчить, потім іде до лавки своєї нареченої і сідає біля неї): Ну, серденько, це не таке важне... (Пробує її обіймати.)

НАРЕЧЕНА (Противиться): Лиши... Лиши...

МУЖЧИНА 1 (Зі своєї лавки): Це є Парк Мучеників.

НАРЕЧЕНА (Не звертаючи уваги на МУЖЧИ-
НУ 1): Я не знаю чому, бо тут є тільки один мученик.

МУЖЧИНА 1 (До НАРЕЧЕНОЇ): Він називається
Парком Мучеників вже двадцять п'ять років. Десяти
років тому їм спорудили цю статую вершника. Це
статуя генералові Монтесові.

МУЖЧИНА 2 (Мовчить, потім підходить до лавки,
на якій сидять наречені): Вибачте, що я вмішаюся до
розмови. (Перерва.) Все ж таки вам буде цікаво знати,
що генерал Монтес був моїм дідом.

МУЖЧИНА 1 (Мовчить, потім підходить до лавки,
на якій сидять наречені. До МУЖЧИНИ 2): Кажуть,
що генерал помер божевільним; чи це правда?

МУЖЧИНА 2: Без сумніву. Він помер несамови-
то божевільним.

МУЖЧИНА 1 (До МУЖЧИНИ 2): Кажуть, що він
літував гавкання собак. Яка в цьому правда?

МУЖЧИНА 2 (До МУЖЧИНИ 1): Не тільки со-
бак, але й інших звірів. (Перерва.) Він був ходячим
зоологом.

МУЖЧИНА 1 (До МУЖЧИНИ 2): Його божевільня
не є спадкове.

МУЖЧИНА 2 (До МУЖЧИНИ 1): Не конче. Як
мені відомо, це був єдиний випадок в моїй родині.

НАРЕЧЕНА (До МУЖЧИНИ 2): Вибачте, але я є
така погана, як і відверта. На мій погляд, ви є ціл-
ковито божевільна людина.

МУЖЧИНА 2 (З найбільшою чемністю і з за-
краскою іронії): Вибачте, сеньйоріта; ваша опінія є
дуже цінною справою. А тепер мені жаль вас обма-
нати. Я не є божевільний. Я висловлююся розсудливо.

НАРЕЧЕНА (До МУЖЧИНИ 2): Ви здорового
глузду? Ви кажете, що ви є при своєму розумі? І ви
уважаєте себе за нормального? (Перерва.) Значить,
ви приходите до парку, в ньому зупиняєтеся і вигу-
куєте «Чорне», і ви вірите, що ви є нормальні? (Пе-
рерва.) Ось чому в притулку для божевільних так ба-
гато людей. (Перерва. До МУЖЧИНИ 1.) І ви не ли-

шаєтеся позаду. Ви увійшли туди (Вказує на праву сторону) з криком «Біле».

МУЖЧИНА 1 (До НАРЕЧЕНОЇ): Завжди та сама пісня. Коли хтось кричить біле, або щось друге, то його зараз беруть за божевільного. (Перерва.) А ви собі запам'ятайте, що я знаходжуся у повному стані моїх умових здібностей.

МУЖЧИНА 2 (До НАРЕЧЕНОЇ): Мені трапляється це саме. Як мені відомо, ніхто не є божевільним тільки тому, що він кричить біле, чорне, чи ще там якогось кольору. (Перерва.) Я прийшов до парку. Нагло, мені прийшла божевільна охота щось скрикнути. От тому я крикнув «Біле!», і ніщо не сталося, і світ непровалився.

НАРЕЧЕНИЙ (До МУЖЧИНИ 2): Як то, ніщо не сталося? А подивіться: моя наречена і я посварилися.

МУЖЧИНА 2: Мені це дуже жалко. (Перерва.) Ну, гаразд, я вам скажу, що це ваша справа. (До МУЖЧИНИ 1.) І ви живете тут недалеко?

МУЖЧИНА 1: Ні, я живу на пляжі. Але раз на місяць я приходжу платити свою повинність в цьому будинку на розі. (Показує рукою.) Ви зрозумієте, що коли переходиться через парк, то віддаль є багато коротша. (Перерва.) А ви, живете в цьому кварталі?

МУЖЧИНА 2: Ні, на розі (Показує рукою.) В цьому домі помальованому на голубо. Бачите? В цьому на два поверхи. В ньому помер генерал.

НАРЕЧЕНИЙ (Схвильований, до обох мужчин): Слушайте! Ви насамперед розпалили вогонь, а тепер спокійно собі розмовляєте...

МУЖЧИНА 1 (Споглядає на МУЖЧИНУ 2, а потім до НАРЕЧЕНОГО): Вогонь?... Я вас не розумію.

НАРЕЧЕНИЙ: Зовсім ясно! Ви стали говорити про біле і чорне, нас обох втягнули в суперечку, хоч ми не мали причини в неї заходити, і через вас ми зайшли в колотнечу.

МУЖЧИНА 2 (До НАРЕЧЕНОГО): Добре, а це,

що ви не мали причини в це заходити, то скажіть комусь іншому. Ви рішилися на чорне.

НАРЕЧЕНИЙ: Бо вона сказала біле. (Перерва. До НАРЕЧЕНОЇ.) А тепер скажи, чому то мало бути біле?

НАРЕЧЕНА (До НАРЕЧЕНОГО): А чому мало бути чорне? Ну, скажи мені.

НАРЕЧЕНИЙ (До НАРЕЧЕНОЇ): Дорогенька, не починай знову...

НАРЕЧЕНА (До НАРЕЧЕНОГО): Ага! Значить, я не повинна починати... І хто почав?

НАРЕЧЕНИЙ (До НАРЕЧЕНОЇ): Слухай, дорогенька, я хочу, щоб ми не мали ні одного так, і ні одного ні. Що тобі на перешкоді зробити твоєму милу прийнятність?

НАРЕЧЕНА (До НАРЕЧЕНОГО): Зроби мені прийнятність. Скажи біле. Ну, скажи.

НАРЕЧЕНИЙ (До НАРЕЧЕНОЇ): Краще умру і пришпилю язика. Я сказав чорне, і чорне буде назавжди.

МУЖЧИНА 1 (До НАРЕЧЕНОГО): Ви так думаете? Алеж воно біле.

НАРЕЧЕНИЙ (Піднімається, визивно): Що з тобою? То вже досить цього, ні? Не деморалізуй моєї нареченої. (До НАРЕЧЕНОЇ.) Серденько, скажи чорне.

НАРЕЧЕНА (Піднімається, як навіжена. До НАРЕЧЕНОГО): Ні, і тисячу разів ні. Воно біле, і завжди буде біле.

МУЖЧИНА 1 (Випростовується і салютує мілітарно): Біле. (До НАРЕЧЕНОГО, наставляючи йому свої випуклі груди.) Ви можете мене вбити, ось тут моє серце; але ми будемо далі говорити біле. (До НАРЕЧЕНОЇ.) Сміливо, сеньйоріта!

НАРЕЧЕНИЙ (До МУЖЧИНИ 1): А я тобі кажу, що чорне, і я тебе примушу проковтнути біле.

МУЖЧИНА 2 (Кричить): Чорне, чорне!

НАРЕЧЕНА (Кричить): Біле!

НАРЕЧЕНИЙ (Кричить): Чорне!

МУЖЧИНА 1 (Кричить) : Біле!
МУЖЧИНА 2 (Кричить): Чорне!

Тепер всі кричать незрозуміло «біле» або «чорне». Слів зрозуміти вже не можна. Всі розкидають руками.

МУЖЧИНА 3 (Входить з лівої сторони, переходить навпоперек парку і кричить): Жовте! Жовте! Жовте!

Всі чотири персонажі замовкають і стоять з відкритими ротами і простягненими вгору руками.

МУЖЧИНА 3 (Вертається на свою стежку і кричить безперестанно): Жовте! Жовте! Жовте! (Зникає.)

З А В І С А

Вірхіліо Піньєра
Куба

Освальдо Драгун
(А р г е н т и н а)

ІСТОРІЯ НАРИВУ ЗУБА

ІСТОРІЯ НАРИВУ ЗУБА

(В скороченні)

АРТИСТ 1-ИЙ: Ярмаркові люди, ми є нові актори!

АРТИСТ 2-ИЙ: Чотири актори, що ходять з базарної площі на базарну площу, з театру в театр...

АРТИСТ 3-ИЙ: Але все вперед!

АРТИСТКА: Нехай вас не здивує те, що ви побачите. Ми привозимо вам місто...

АРТИСТ 2: Його людей...

АРТИСТ 3: Його співи...

АРТИСТ 1: Його клопоти...

АРТИСТКА: Нас тільки четверо.

АРТИСТ 3: Я...

АРТИСТ 1: Я...

АРТИСТ 2: Я...

АРТИСТИ 1, 2 і 3: І вона.

АРТИСТКА: Але я деколи буду сестрою, потім матір'ю, а там і дружиною...

АРТИСТ 1: А я старим, або молодим, або юнаком!..

АРТИСТ 2: А я танго, а потім тінню!

АРТИСТ 3: Для вас ми маємо одну із трьох історій зі щоденного життя.

АРТИСТ 3: Коли ж після вистави ви поринете в думки, то це є власне діло до якого ми змагаємо.

АРТИСТ 3: Ярмаркова громадо, щира вам подяка...
(АРТИСТ 3 виходить.)

Лишаються два АРТИСТИ і АРТИСТКА

АРТИСТ 1: І на початок, ми розкажемо вам історію...

АРТИСТ 2: ...нариву зуба... і одної жінки...

АРТИСТКА: ...і двох мужчин.

АРТИСТ 2: І не думайте, що це ніколи не сталося.

ВСІ: Воно вам може статися хоч коли.

МУЖЧИНА: Я — чоловік. В нашій історії, один

вуличний продавець, один із тих, що викрикує, «Сюди, люди»... «Сюди, людоньки»... На Коррієнтес і Карльос Пеллегріні.¹ Коли я підв'язу собі цю хустину... (Підв'язує собі хустиною голову)... це значить, що налив почав мені докучати... Не забудьте цього. (Розв'язує хустину.)

ЖІНКА: В цій історії я буду його жінкою. І якщо ви побачите мене дуже поважною, то це тому, що я є жінка. Щоб я була вийшла заміж за інженера... (Зідхає)... так, як хотіла моя мама...

АРТИСТ 1: В цій історії я буду виконувати ролі р'зних персонажів. Але я майже все буду дентистом. Щоб вам помагати в ході дії, то ви пильнуйте того, що як я закладаю окуляри, то це значить, що тоді я є дентист. Не забувайте цього. І не дивуйтеся, що в цій історії виступає дентист. О-о, я називаюся Гутієррес Нàхера.

ПРОДАВЕЦЬ: Ця історія почала розвиватися 2-го листопада 1956 року. Я тоді займався своїм ділом... (Дає приклад свого заняття.) Сюди, люди, сюди людоньки!...

ЖІНКА: А я варила їсти... (Дає приклад своєї праці.)

ДЕНТИСТ (Закладає собі окуляри): А я вас не розпізнав.

ПРОДАВЕЦЬ: Сюди, люди... сюди, людоньки!... Сюди, люди... Сюди людоньки!... Я знаходжуся на розі вулиць Карльоса Пеллегріні і Коррієнтес. Карльос Пеллегріні і Коррієнтес двічі відомі. Під ними проходять три підземні лінії, а на верху спорудили обеліск у формі статуї. Не єгипетську піраміду. А обеліск. Сюди, люди! Сюди, людоньки!

ЖІНКА: Обеліск. Він завжди мені говорить про обеліск. Я не знаю, яке значення він має для нього. Для тих, що літають літаком, так. Але для нього, що глядить знизу... На мою думку, коли б він менше ду-

1. Один з головних перехрестків (вулиць) Буенос-Айресу.

мав про обеліск, то працював би більше, і я могла б спромогтися на домашню помічницю.

ПРОДАВЕЦЬ: Сюди, люди!... сюди людоньки!... 2-го листопада 1956 року. Я вам пригадую цю історію, щоб ви знали, що такі речі трапляються. Я не вірю, що мені можуть допомогти. Я думав, що дентист мені допоможе, але він не зумів.

ДЕНТИСТ: Мені шкода. Я називаюся Гутієррес Нáhера.

ПРОДАВЕЦЬ: І моя дружина...

ЖІНКА: Я варю їсти. Я варю вже триста шістьдесят шість днів.

ПРОДАВЕЦЬ: День такий гарний. Я працюю. День такий гарний. Ррум! Це підземка, яка женеться до Палерма.² Мені приємно, що люди пам'ятають, що існує підземка і біжить в Палермо. Сюди, люди!... сюди людоньки!... Деякі діточки ідуть до школи (**АРТИСТ** перетворюється в школяра і починає проходжуватися перед учнем.). Чому ти йдеш до школи?

ШКОЛЯР 1: Бо вона близько...

ПРОДАВЕЦЬ: Чому ти йдеш до школи?

ШКОЛЯР 2: Бо мене посилають.

ПРОДАВЕЦЬ: А чому ти йдеш до школи?

ШКОЛЯР 3 (Задумується): Бо мій тато не вмів читати.

ПРОДАВЕЦЬ: День такий гарний. Я від років продаю на вулиці. Колись мені докучало залежати від деяких людей, що кажуть так, або ні. А тепер я здаю собі справу, що всі інші залежать від решти людей, що кажуть так, або ні, і я до цього вже привик. Хочу цим сказати, що сьогоднішній ранок був подібний до будь якого ранку. Я працював...

ЖІНКА: А я варила...

ДЕНТИСТ: А я вас не знав...

ПРОДАВЕЦЬ: Сюди, люди!... сюди людоньки!...

2. Дільниця (дистрикт) Буенос-Айресеу.

І нагло ми доходимо до історії. Ой! А мені починає боліти один зуб. Сюди, люди!... сюди, людоньки!... А мені справді починає боліти, і то добре. Ну, я не можу йти до аптеки. І ніколи не маю при собі лікарства проти болю. Сюди, люди!... сюди, людоньки! Чому ти йдеш до школи?

АРТИСТ: Я не йду до школи. Я мушу працювати.

ПРОДАВЕЦЬ: Гей, хлопчино!... Я повинен був тебе спитати... Ти виглядав на такого малого. Але біль не дає мені спокою! Як він мені болить! Я мушу працювати. Часом треба ширше відкривати рота... (Відкриває.) Сю-ди, лю-ди... сю-ди лю-ди... А тепер я не можу закрити рота! Сю-ди... Починає пухнути!... А це диявольське сонце мені припікає обличчя і ще більше розпалює мій біль... Я певно маю нарив зуба. Я не знаю чому, але я певно маю нарив зуба. Як мені було п'ять років, то моя мама прив'язувала мені хустину. (Прикладає хустину.)

ЖІНКА: І сталося так, як того 2-го листопада, як він прийшов додому з наривом і підв'язаним хустиною обличчям. То ніщо, ти мусиш взяти лікарство на біль зуба.

ПРОДАВЕЦЬ: Не буду обідати. Болить мені дуже.

ЖІНКА: Це не така велика справа. Ти мусиш їсти.

ПРОДАВЕЦЬ: Я мушу працювати, та біда в тому, що я не можу ні розкрити, ні закрити уст! Як я буду працювати, коли я не можу розкрити, ні закрити уст?

ДЕНТИСТ: Фактично, як я вам сказав пізніше, це була справа часу.

ПРОДАВЕЦЬ: Я не маю такого часу. Сьогодні по полудні я мушу йти до роботи...

ЖІНКА: Візьми лікарство на зуб! Воно скоренько тобі допоможе. І цього пополудня зможеш вернутися до роботи...

ПРОДАВЕЦЬ: І того пополудня я вернувся до праці. Мое обличчя пухло все більше і більше. (Показує людям.) І подивіться. У кращі часи я любив слухати як люди говорили про політику. Сьогодні я

не можу цього стерпіти. А все з-за нариву. У краці часи я завжди мав одно вухо свобідне, яким я підслухував дівчат коли вони говорили про своїх наречених. Сьогодні хустина мені стискає голову. А все з-за нариву. Тепер існують тільки я і нарив. Я не можу кричати. А коли я не можу кричати, то я нічого не продам.

ЖІНКА: І як він вернувся додому, то мені сказав, що нічого не продав. Мені видалося дивним, щоб йому таке трапилось, головно на початку місяця. Так більше бути не може. Таки завтра підеш до приймальної дентиста.

ПРОДАВЕЦЬ: Я не маю часу! Я мушу працювати.

ЖІНКА: Я знаю, що ти не маєш часу! Але як ти збіжиш по сходах, то не потриває три мінути; як перейдеш вулицю в половині бльоку, коли нема авт, це тридцять секунд; а як побіжиш до приймальної дентиста, це п'ять мінут; а як прийдеш і подзвониш дзвінок, це десять мінут...

ДЕНТИСТ: Доброго вам пополудня... Без сумніву, ви маєте нарив.

ПРОДАВЕЦЬ (З відкритим ротом): Ага.

ДЕНТИСТ: Це все.

ПРОДАВЕЦЬ: Коли ви мені вирвете зуба? Я мушу працювати.

ДЕНТИСТ: Авжеж. Насамперед підіть туди, щоб вам зробили рентгенівський знімок.

ПРОДАВЕЦЬ: Це забере багато часу? Я мушу працювати...

ДЕНТИСТ: Два дні, не більше. Сто пезів за візиту. (До публіки.) Я називаюся Гутієррес Нáхера, ви знаєте.

ПРОДАВЕЦЬ: А що я не мав сотки пезів, то мусів заставити свій годинник. А тепер біжу, бо не маю часу, щоб зробити рентгенівський знімок. Раз, два, тридцять... сходжу по сходах за пів мінути; один, два шістдесят... переходжу вулицю за мінуту... один, два, триста... приходжу за п'ять мінут.

ДЕНТИСТ: І ви ходили до клініки. Ви мали на-
рив, це було ясно.

ПРОДАВЕЦЬ: Мене коштувало двісті пезів.

ЖІНКА: Він вернувся додому із ще гірше за-
пухлим обличчям, я йому дала ще одно лікарство,
але воно йому не допомгло. Він присідав...

ПРОДАВЕЦЬ: Я присідав... Проклятий біль!

ЖІНКА: Він приставав...

ПРОДАВЕЦЬ: Я приставав... Проклятий біль!

ЖІНКА: Я хотіла прочитати йому гарну поезію,
яку я знайшла в одній книжці... (ПРОДАВЕЦЬ ви-
ходить.) ...але він відчинив двері і пішов. Чому він
завжди так само обходиться? Коли він приходить
з роботи додому, і я хочу йому сказати про якогось
астронома, що відкрив нову плянету і назвав її ім'ям
Люсії, таким як мос, то він зараз западає в сон.

ПРОДАВЕЦЬ: Чому мене вчепився той нарив? Я
мушу працювати! Сюди, люди!... Я не можу, не можу.
То таким є Буенос-Айрес ніччю?.. Нікого не обходить
мій нарив?

ЖІНКА: А мене обходить. А був це початок мі-
сяця, і він не міг працювати. Що зробиш? Значить,
я мушу знов шукати праці?

ПРОДАВЕЦЬ: Сьогодні я мушу кричати, незва-
жаючи на те, що мій нарив може тріснути. Сюди, лю-
ди!.. (Збирається майже до плачу.) Сюди, люди!... сю-
ди, людоньки!.. Мамо! Ти пам'ятаєш як я мав свин-
ку і плавав? Я не можу, не можу, не можу...

ДЕНТИСТ: І ви вернулися з рентгенівським знім-
ком. Ви були такі тонкі, що я вас майже не розпізнав.

ПРОДАВЕЦЬ: Ось він, докторе.

ЖІНКА: Щоб за нього заплатити ми мусіли про-
дати чайний сервіс. Загально кажучи, мені і не сни-
лося, що ми довго не будемо пити чаю.

ПРОДАВЕЦЬ: Ну і нарив. Коли ви мені вирвете
того зуба? Я мушу працювати.

ДЕНТИСТ: Авжеж, ми всі мусимо працювати.
Буде дуже просто. Опісля трохи відпочинете, не го-

ворити ні слова, а там, після сімох днів, будете як нові.

ПРОДАВЕЦЬ: Що?

ДЕНТИСТ: Я не міг перестати говорити. Він споглянув на мене як божевільний і просто вибіг. Я мусів післати медичну сестру, щоб взяти з нього належне.

ЖІНКА: Ми продали кухонне начиння, щоб вам заплатити. Щобільше, він не їв.

ПРОДАВЕЦЬ: Я ж не міг мовчати сім днів! Я працюю ротом...

ЖІНКА: Попробуй живосилом. (Бере в руки його щелепи і пробує їх розчипити.) Бачиш... бачиш, що це не так трудно. А тепер кажи сю-ди, лю-ди...

ПРОДАВЕЦЬ: Сюди, люди...

ЖІНКА: Бачиш... бачиш? Усе справа охоти.

ПРОДАВЕЦЬ: Але я не міг. Сюди, люди, сю... Я не міг, не міг, не міг.

ДЕНТИСТ: І знов те саме. Не говорити ні слова, і після сімох днів...

ПРОДАВЕЦЬ: Я не маю часу, докторе! Вирвіть мені зуба. Я не маю часу.

ДЕНТИСТ: Неможливо, чоловіче. Бо як всадиться затроєння, то я буду відповідальний. Нарив є наливом.

ЖІНКА: Потім я сама стала говорити з дентистом.

ДЕНТИСТ: Неможливо, сеньйора. Бо як всадиться затроєння, то я буду відповідальний. Нарив є наливом.

ЖІНКА: А він є дуже стійкий, докторе. Виглядає на неправду, але він такий тонкий і переніс в житті так багато, вирвіть йому цього зуба...

ПРОДАВЕЦЬ: Зуба він мені не вирвав. А мое обличчя прибрало вигляд кавуна. Я вже ніколи не вернуся до того життя без нариву.

ДЕНТИСТ: Я його перестеріг, що як він не піддасться операції, то інфекція може поширитися на голову.

ЖІНКА: Я йому сказала сьогодні по полудні, щоб він останній раз напружився. Але я вас запевняю, що я сказала «останній раз» тільки так, щоб сказати!

ПРОДАВЕЦЬ: Я мушу себе приневолити... я мушу себе приневолити...

ЖІНКА: Певно, що ти мусиш себе приневолити! Бо твій біль не може тобі перешкодити в праці.

ПРОДАВЕЦЬ: І я пішов. А коли я вийшов, я думав про неї... я думаю, що я її ненавидів... Але я пішов...

ЖІНКА: Чому я йому це сказала? Пам'ятаю, одного разу... ми їхали трамваем і йому стали на мозолі... його це страшно боліло... Я доглядала його цілих два дні. І тепер... чому я йому це сказала? Що сталося в нашому житті, що я мусіла це сказати?

ПРОДАВЕЦЬ: Карльос Пеллегріні і Коррієнтес... я мушу розкрити рота... Сюди, люди! Мені болить, мені так болить... Сюди, люди. Три підземки і обеліск. Сюди, люди. Карльос Пеллегріні... Кажуть, що був аргентинським президентом... він був багатим, ясно... він не мусів говорити. Сюди, люди! Мій нарив нікого не обходить. Пригадую, одного разу я переходив цвинтар... когось там ховали, люди посвистували, і я теж свистав. Мій нарив не обходив нікого. Слушайте! Мені болить. Мені дуже болить. Я маю нарив...

АРТИСТ: Нарив докучлива справа.

АРТИСТКА: Нарив це пригнічення.

АРТИСТ: Він повинен був засягнути поради у дентиста.

АРТИСТКА: Бідолашний!

ПРОДАВЕЦЬ: Мамо... Я маю свинку і ви мене погубите... Чому мене ніхто не пожалує? Чи ви знали, що так буде? Мамо...

АРТИСТКА: Бідненький він!

ПРОДАВЕЦЬ: Западає ніч... а мені вже майже зовсім не болить. Тепер моє обличчя не виглядає як кавун, як бальон... Чи таким є Буенос-Айрес ніччю? Слушайте, ви повинні мене пожалувати... бо коли я пімру, то вам буде скучно за мною. Слушайте, оці три підземки служать тільки як вони є частиною моєї крові і біжать в моїх жилах! Слушайте, не переходить

біля мене і не посвистуйте! Мені вже не болить, так... але моє обличчя не підказує вам нічого? Ніхто з вас не подібний до мого обличчя? Ніхто з вас не має нариву? Тоді слухайте, і знайте, що я мушу працювати і що я не маю часу, і що тепер обеліск є монументом мертвого фараона! Сюди, люди... сюди, людоньки!... (Вмирає.)

Освальдо Драгун
Аргентина

Елена Гарро
(Мехіко)

СЕНЬОРА НА СВОЄМУ БАЛЬКОНІ

СЕНЬОРА НА СВОЄМУ БАЛЬКОНІ

ДІЄВІ ОСОБИ

КЛЯРА — 50 років
КЛЯРА — 40 років
КЛЯРА — 20 років
КЛЯРА — 8 років
АНДРЕС — 23 роки
ХУЛІО — 40 років
Проф. ГАРСІЯ — 40 років
МОЛОЧАР

Сцена, пуста. КЛЯРА, сперта на своєму балконі, глядить в порожнечу. Це стара сивоволоса жінка з меланхолійним обличчям.

КЛЯРА: Який то був день, моя Кляро, що мене прикував до цього балкону, над собою промишляти. А був собі час, коли мною носило по світі, як він ще був рівний і красивий. Та компаси, закони і люди зробили його круглим, і почав він довкола себе обертатись, як шалений. Давніше, ріки плили по світі привільні, як я, бо тоді їх ще в коло прокляте силоміць не втягали. Пам'ятаеш?

(НА сцену входить КЛЯРА, вісім років. На ній накрохмалений комір школярки, а в руках книжки. Вона притягає до себе маленьке крісло, його приміщує і сідає на нього.)

КЛЯРА, 8 РОКІВ (До КЛЯРИ на балконі): Так я пам'ятаю. Але вже прийшов професор Гарсія.

(Входить ПРОФ. ГАРСІЯ, вбраний на чорно, з професорським обличчям. Приносить рухому шкільну таблицю і ставить її перед КЛЯРОЮ. Приглядається пильно ногам таблиці, а потім з ви-

можливою поставою, виймає з кипені крейду і стирку. Підсуває радісно рукави кабата, наче б він приготувався до якогось штукарського акту, і припасовує свої окуляри.)

ПРОФ. ГАРСІЯ: Ну, стривай, дитинко! Що будемо вивчати сьогодні?

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Ніщо! Ні один заєць не вискочить з твого рукава, ні одна троянда не вилізе з твоїх уст.

КЛЯРЦЯ (Дуже уважно, сидить на своєму кріслі): Не знаю, професоре Гарсія...

ПРОФ. ГАРСІЯ (Вимогливим тоном): Круглість світу! Світ є округлий, так як плоска помаранча... і... крутиться... крутиться довкола своєї вісі.

КЛЯРЦЯ: А-а!

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Не вір йому, Клярцо. Не думай, повторяй так, як макака.

КЛЯРЦЯ (До КЛЯРИ, 50 РОКІВ): Я вам не вірю. Коли б не було неба, хмар і сонця, то ми були б спавковані як якісь зернята.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Старовинні люди думали, що світ був плоский і кінчився Гераклевими колюмнами...

КЛЯРЦЯ: Гераклій! Г-Е-Р-А-К-Л-І-Й. (Рахує букви на пальцях.) Вісім буков! Б-У-К-О-В. П'ять буков. Професоре! Чому треба п'ять буков, щоб сказати одну букву?

ПРОФ. ГАРСІЯ: Бо слово «буква» має п'ять буков.

КЛЯРЦЯ: Але чому одна буква має п'ять буков?

ПРОФ. ГАРСІЯ: Не збивайся з теми! Ну, скажи мені, чому світ є округлий?

КЛЯРЦЯ: Світ є гарний! В ньому є золоті помаранчі, округлі і плоскі. І є теж золоті колюмни.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Ти не зрозуміла!

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Та певно, що зрозуміла!

ПРОФ. ГАРСІЯ: Я сказав, що світ (Рисує на таблиці коло) є округлий. Стародавні люди думали, що він був плоский, що він кінчився Гераклевими ко-

люмнами і що люди не мали відваги переходити ту границю. Далеко, по той бік, знаходилося страшне Саргасове море.¹

КЛЯРЦЯ: А хто є ті Саргаси?

ПРОФ. ГАРСІЯ: Саргасовим ім'ям означалося небезпечне і темне море заселене морськими водоростями і великанами покритими мохом. Це й пояснює, чому ні один старовинний корабель не зважився на ті води, закутані в потворні рослини.

КЛЯРЦЯ: Професоре Гарсія! Я хочу плавати по цьому морі. Я виберуся на судні, з русалкою, що спиває. Буууу! Буууу!

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Подорож була б неможлива, бо світ є округлий і всі моря і шляхи сходяться в одному місці.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Дитинко, послухай мене! Це, що я тобі кажу, не існує. Щобільше, воно ніколи не існувало.

КЛЯРА: І як воно ніколи не існувало, то чому ні одно судно не відважилося плисти по його водах?

ПРОФ. ГАРСІЯ: Бо така була версія старинного світу.

КЛЯРЦЯ: І де знаходиться старинний світ?

ПРОФ. ГАРСІЯ: Я тобі сказав, що це тільки версія!

КЛЯРЦЯ: Версія? Яка версія? Де та версія?

ПРОФ. ГАРСІЯ: Що ти хочеш цим сказати, «де та версія»?

КЛЯРЦЯ: Хочу сказати, де її сховали, куди її закинули. Бо я хочу її пошукати, щоб знайти тих Саргасів і тих покритих мохом великанів.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Нетямуща! Марні мої намагання просвітити твою голову... Ну, скажи мені, що значить версія?

КЛЯРЦЯ: Версія? Ну, версія це старинний світ, якого викинули на купу сміття.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Хто сказав, що версія це старинний світ, якого викинули на купу сміття?

КЛЯРЦЯ: Таж ви, професоре Гарсія.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Я? Я ніколи не сказав подібної дурниці. Справа тут така, що в тебе така голова як глиняна стіна.

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Ви ніколи нічого не сказали, професоре. Ви прив'язалися до свого компасу і так пережили свої роки, повторяючи щораз гірше і гірше свій маленький підручник!

КЛЯРЦЯ: Ви сказали, професоре. Але де є та купа сміття, то ви сказати не хочете...

ПРОФ. ГАРСІЯ: Про яку купу сміття ти говориш? Смітники це місця міських відпадків. І що вони мають спільного з Гераклем і Сарґасами?

КЛЯРЦЯ: А-а, то вони викинули міста?

ПРОФ. ГАРСІЯ: Які міста? Про що ти говориш?

КЛЯРЦЯ: Я вас питаю, чи в старинному світі також були міста?

ПРОФ. ГАРСІЯ (Успокоюється): Певно, що були! І дуже гарні! Атени, Аргос, Місени, Вавилон, Ніневія...

(Роздається звук дзвінка. КЛЯРА піднімається зі свого крісла, спліскує руками і накручує компас дзвінка.)

КЛЯРА: Ніневія. А яка є Ніневія?

ПРОФ. ГАРСІЯ: То були малі міста, з колюмнами, святинями, сходами, статуями і портами.

КЛЯРЦЯ: Я хочу поїхати до Ніневії!

ПРОФ. ГАРСІЯ: Я тобі вже сказав, що це імена старинних міст. Вони вже не існують, вони зникли.

КЛЯРЦЯ: Я піду на смітник і між всіма старинними містами я шукатиму Ніневію. Я його знайду, професоре Гарсія, бо воно біле і гострокінцеве, і його сходи ведуть до неба.

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Кляро, не шукай Ніневії!

КЛЯРЦЯ: Так, я піду в широкий і розлогий світ, повний золотих колюмн, аж поки не знайду до срібної Ніневії.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Успокойся, дитино! Послухай! Ні-

невія не існує. Вона існувала багато століть тому, багато раніше перед нашим народженням.

КЛЯРЦЯ: Тоді, як ви знаєте, яке воно?

ПРОФ. ГАРСІЯ: Бо ми зберегли його в пам'яті. В пам'яті народів.

КЛЯРЦЯ: В пам'яті? То ми мусимо йти до пам'яті?

ПРОФ. ГАРСІЯ: Пам'ять, Кляр, це зберігальна сила людини. Наприклад, ти бачиш цю таблицю?

КЛЯРЦЯ: Так.

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Я також її бачу, нудну, сру, з тим сивим колом, яке для вас означає світ.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Добре. А як я її заберу, і ти її більше не побачиш, то тоді ти її побачиш в своїй пам'яті. Ось як існує Ніневія.

КЛЯРЦЯ: Так, тому я хочу йти.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Ніневія існує тільки в пам'яті!

КЛЯРЦЯ: Я зрозуміла. Ніневія це так, як таблиця.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Ніневія існувала так як таблиця, тепер вже не існує.

КЛЯРЦЯ: І хто її бачив?

ПРОФ. ГАРСІЯ: Багато, багато людей.

КЛЯРЦЯ: Тоді існує, так як таблиця.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Ні, не існує; існувала багато, багато століть тому.

КЛЯРЦЯ: Тоді треба йти і шукати її між століттями.

ПРОФ. ГАРСІЯ: Ніхто не може йти між століття.

КЛЯРЦЯ: Чому не може? Я хочу йти до Ніневії. Я піду між століття поки її не знайду! Я хочу йти до Ніневії! (Вибігає.)

ПРОФ. ГАРСІЯ: Дитинко! Дитинкооо! (Бере свою таблицю.) Уява є хворобою слабих людей!

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Тобі не треба таблиці, Кляр-цю! Тобі не треба професора Гарсії! Ти ще не знаєш, що втеча запровадить тебе тільки до балькону!

(Сцена помалу темніє. КЛЯРА далі сидить, тихо, на своєму бальконі.)

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Люди хочуть, щоб ми жили в округлому світі, який нас в'язнить. Але є ще дру-гий, простірний світ, гарний як вогненний язик, який нас поглинає.

(На сцену вбігає КЛЯРА, 20 років. Закриває обличчя руками.)

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Скоро прийде Андрес зі своїм компасом в руці.

(Входить АНДРЕС з весільним перстеном: він тримає його високо й делікатно великим і вказівним пальцями.)

АНДРЕС: Кляро! Кляро! Чому ти тікаєш? Ти боїшся... Кляро.

КЛЯРА: Я не боюся.

АНДРЕС: Так, боїшся сама себе, боїшся, щоб не залюбитися.

КЛЯРА (Розкриває обличчя): Що ти говориш? Як ти можеш говорити, що я боюся, коли дерева покриті округлими і золотастими помаранчами, і в кожній із них існує одна Кляра, що наразті живе у своєму місті? У сріблестій Ніневії. Боятися чого?

АНДРЕС: Не знаю, смітника, яким є цей світ.

КЛЯРА: Смітника! Я завжди його шукала і щойно тепер знаходжу. Ти цього не знаєш, Андресе. Але я ще з дитинства шукаю цього смітника, на який викинули все гарне. І тепер я його знаходжу, з його сходами, з його колюмнами, з його святинями, з його статуями. Раніше я не могла його знайти. Мені тебе бракувало. Ти ждав мене тисячі років, прихований за тими руїнами.

АНДРЕС: Певно, що я тебе ждав, мое кохання! Коли я запримітив, як молоді люди проходжувалися по бульварі Хуарес,² то я приспішував і питав себе, — будеш ти часом одною із них? — але як я приглядався їхнім обличчям, то я переконувався, що ні одна з них не була тою, яку я шукав.

КЛЯРА: І я теж тебе шукаю від тисячі років. Професор Гарсія мені сказав, що людина не може йти крізь століття, але він помилився; от я мусіла ходити і ходити почерез століття, щоб тебе знайти, бо ти був моєю власною пам'яттю і пам'яттю любови, що зберегла всі поцілунки і любовні дієслова, які сплелися в одно і передали їх Клярі. А вона тебе нарешті знаходить в одному із закрутів часу.

АНДРЕС (Обнімає її): Мое щастя! Мені обоятно, що ти говориш. Для мене важним є побачити красу твоїх уст, послухати ритмічний відзвиг твоїх стіп, рівномірний шелест твого одіння, морський перегук твого слова, єдиного порту біля якого я можу закинути свій якір.

КЛЯРА: Закинути якір? Ні, Андресе, ми мусимо плисти як ріки. Ти і я будемо тією самою рікою і разом запливемо аж до Ніневії, продовжуватимемо наш шлях до безграничного часу, будемо кидатись разом крізь століття поки не знайдемо джерела любови і не лишимся в ньому на завжди як рушійна сила, що розпалює груди любовників.

АНДРЕС: Ми все зробимо разом, дома, оточені божевільними і палкими дітьми, як ти!

КЛЯРА: Чому ти мені таке говориш? Чому ти мені пропонуєш порт, чи хату, коли я тобі пропоную дорогу?

АНДРЕС: Чому? Бо все, що ти говориш, це тільки слова, гарні слова. Двоє людей, які любляться, потребують хати, місця в якому жити.

КЛЯРА: Є багато місць, в яких можна жити. Людина може жити в будь-якому із них. Але я не говорю про це, а про згоду жити завжди разом, нероздільно, ставши раз на цей шлях. Так як щось бачене, запам'ятане, як людина і її непоправне минуле, як позитивне і негативне поле, що разом творить суть життя.

АНДРЕС: Клярю, я тобі жертвую мою хату, мою працю і мої послуги.

КЛЯРА: Ти мені пропонуєш, щоб ми далі існу-

вали як дві особи. Так будемо дотримувати дві осібні дати не тільки народин, але і смерти.

АНДРЕС: Не говори про смерть. Яке має діло смерть з любов'ю? Це жахливе!

КЛЯРА: Любов це єдина річ, яка може нас спасти від неї. Я буду далі жити в тобі, і ти будеш далі жити в мені. А там, ми будемо одно, нероздільне.

АНДРЕС: Не говори мені так, Кляро. Я прийшов тобі піддати думку, щоб ми ще сьогодні поговорили з твоїми батьками, і щоб ти потім познайомилася з моїми.

КЛЯРА: Навіщо?

АНДРЕС: Щоб усе було в порядку, щоб удостоїтися їхньої згоди! Слухай, я певен, що моя мати умре з радості стрінутися з тобою. Що я кажу? Умре! Ти мене вже заразила твоїм похоронним духом!

КЛЯРА: Що, ми не годимося? Ти мене не любиш?

АНДРЕС: Та певно, що я тебе люблю, яка ти смішна!

КЛЯРА: Тоді, навіщо нам порядок, якщо твоя мати умре з радості при зустрічі зі мною?

АНДРЕС: Це спосіб вислову. А ти не знала, що матері повинні одобрити любовні єднання своїх дітей?

КЛЯРА: Ні. А мені обаятно, чи мене одобрять, чи відкинуть.

АНДРЕС: Замовчи! Не говори таких речей, бо воно так виходить, як досипати сні до мого щастя.

КЛЯРА: Андресе, ти мене лякаєш.

АНДРЕС: Не сказав я тобі на початку, що ти боїшся?

КЛЯРА: Я не боялася.

АНДРЕС: Так, ти боялася, але ти цього не знала.

КЛЯРА: Ні, я не могла боятися, бо я думала, що ти мене любиш.

АНДРЕС: Дурненька! Божегільна! Ясно, що я тебе люблю! Дай мені руку і позволь мені заручити тебе цим перстеном на знак моєї безконечної вірності.

КЛЯРА (Ховає руку): Ні, ні, я не хочу твого пер-

стєня. Я не люблю перстенїв. Ти є так, як профєсор Гарсія, який вірив, що він існував на світі, бо рисував крейдою кола на таблиці. «Клярo, це є світ!», але це сіре коло світом бути не могло. І ти так само: Клярo, це є любов, дай мені руку і позволь мені заложити тобі перстєнь, і знайти місце в якому б спожити зупу і жити за мої гроші, якщо твоя і моя родини на це згодяться.

АНДРЕС: Та що ти говориш, Клярo? Не хочеш перстєня? Ти мене відкидаєш?

КЛЯРА: Я кажу, що це не любов... любов... значить бути на цьому гарному світі одним, їздити лісами і дорогами, і самому стати рікою і заплисти до Ніневії, а там і до кінця століть... Любов, Андресе, це не тільки жити разом, а вмирати одною і цією самою людиною і бути джерелом любови для всіх. Ти мене не любиш.

АНДРЕС: Будь ласка, Клярo! Не повторюй цього. Ти є трохи схвильована і не знаєш що говориш. Прийми цей перстєнь, я тебе благаю..

КЛЯРА: Я знаю, що я говорю. Я не хочу жити в мешканні на вулиці Насас, ні не хочу бачити твоєї мами, ані закладати твого перстєня. Мене захоплює любов, правдива любов, любов без зверхніх шат, любов, яку відчувається, але якої нікому не треба дошукуватися. Бувай здоров, Андресе.

(КЛЯРА споглядає на хвилину на АНДРЕСА, що стоїть перед нею з перстєнем, а потім скорєнько від нього відбігає. АНДРЕС опускає перстєнь, який голосно відбивається.)

АНДРЕС: Клярo! Клярo! Ходи сюди, моє серце, бо ніхто не буде тебе так любити, як я! Ходи сюди!

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Не вертайся, Клярo. То була правда, то було тільки одно мешкання, одно запалєння печінки, один Шевролет на неділі, троє надокучливих, огидних дітей, бо сніданок вже застиг і без-

межна нудьга опанувала хатні меблі. Про все це мені розказала Мерседес, його дружина.

(Западає легкий сутінок на сцену. АНДРЕС зникає. КЛЯРА далі сидить на своєму балконі.)

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Ніневії зовсім не було. Світ ставав все меншою і меншою сферою. Ми заледви могли в ній поміститися.

(Входить КЛЯРА, 40 РОКІВ. Сумна, з пилостягом у руці. Чистить порох з уявних меблів.)

КЛЯРА (Під час праці): Який делікатний порох! І то прерізних кольорів, як найчистіший діамант, що так щедро купається в соняшному відблиску. А сонце як ми, воно міняє кольори залежно від настрою. Я не знаю, що би я зробила, як би в хаті не було пороху. Бо де можна знайти червоні, добірно м'які, різноманітні і морсько-сині, або річкові барви, як не в цих порохнявих лучах освітлених сонцем, що завжди кружляють і стрибають? Танець вчасного ранку, неохоти...

(Входить ХУЛІО, 40 років, без кабата.)

ХУЛІО: І знов дев'ята година... І знов кава з молоком, і дорога аж до канцелярії...

КЛЯРА: Чудово, Хуліо! Вулиці міняються з години на годину. Вулиці ніколи не є ті самі. Ти не запримітив? А ти ніколи не приходиш до цієї самої канцелярії цією самою вулицею. От, я хотіла би бути тобою, раннім ранком ходити до праці і переходити місто тоді, коли ви, що оживляєте світ, його переходите. Бо я його переходжу тоді, коли його переходять ті, що приготавляють обід. Але, як ти цього хочеш, то я тебе зможу сьогодні відпровадити в дорогу аж до канцелярії.

ХУЛІО: Не говори нісенітниць. Як це може бути чудово йти до канцелярії повної недотеп теж недотепними і такими самими вулицями. Ах! Колись я собі

кудись поїду! Але у справжню дорогу, далеко від цього самого щоденного повторювання. Ти знаєш, що таке пекло? Повторювання! Ми кожного дня повторюємо цей самий жест, цю саму фразу, цю саму канцелярію, цю саму зупу. Ми є в пеклі, засуджені вічно себе повторювати...

КЛЯРА: Не говори мені таких речей, бо ти мене непокоїш. Бо мені здається, що я є тою, хто тебе присудив на повторювання, на пекло. Чому ти не спробуєш змінити свого життя? Пам'ятаєш, як ми думали подорожувати аж до кінця століть? Ну, я їжджу. Ясно, мої подорожі є дуже скромні. Наприклад: коли я чищу хату, то я ніколи в ній не перебуваю, я завжди кудись іду; значить, тут нема ніякого повторювання, і я звільняюся від пекла. Ти ніколи не ходив крутими доріжками?

ХУЛІО: Вже починаєш зі своїми дурницями?

КЛЯРА: Це не є дурниця. Я ходжу крутими дорогами, потім в ліс, і доріжкою поміж дерева, а потім тією самою дорогою до хати лісника, а звідтам залізницею, а потім до теслі, який все ще живе так, як Святий Йосиф, а далі до робітні меблів і кінчу в себе — вибираю крісло і несу його додому.

ХУЛІО: Твій спосіб їздити мене не обходить. Що ти, властиво, пробуєш робити, це утікати від пекла, в якому ми живемо. Твоє життя є ніщо інше як безперестанна утеча. Тепер, коли ти вже не знаєш куди і як утікати, то ти утікаєш крутими доріжками.

КЛЯРА: Я утікаю? Чи ти дійсно думаєш, що ми є в пеклі?

ХУЛІО: Ну, а чого ж ти більше просиш? Казану і вогню? Ми завжди глядимо одне на одно, без надій. Чого ми ждемо? Чого ти ждеш? Нічого. Життя є страшенний обман.

КЛЯРА: Хуліо! Не говори так, не проклинай. Життя є чудове, але ми не знали, як його вести. Ми жили спокійно як озера, розкладались в наших власних водах. Коли ми були молодими, то ми думали

піти кудись далеко, далеко від себе самих. Я повинна була дійти аж до тебе, а ти аж до мене. Що сталося, Хуліо?

ХУЛІО: А мене вже не обходить, що сталося. Мене обходить те, що діється. Буває, я хотів би зникнути, загубитися в когось, що не є мною, хоч би на одну хвилину. Але я мушу вернутися сюди, вернутися зажди цією самою дорогою, і в той самий час...

КЛЯРА: Не гріши, Хуліо. Ми не повинні були вернутися разом. Ми повинні були йти разом до самої Ніневії.

ХУЛІО: Ніневія! То були дитячі справи. Ти вже не молода. Поглянь на себе в дзеркало. Виглядає смішно, щоб жінка в твоєму віці висловлювалася такими категоріями.

КЛЯРА: Для мене, ти не маєш віку. Що таке кілька років в порівнянні з безконечними століттями, які нас ждуть і нас попереджують. Може й обличчя теж, відповідно до сміху...

ХУЛІО: Або плачу...

КЛЯРА: Або плачу. Як я з тобою познайомилася, Хуліо, то ти ніколи не плакав, що? Я лишила тебе самого... так.

ХУЛІО: А я тепер хочу, щоб ти дійсно мене лишила.

КЛЯРА: Ніхто сам не спасається. Одна людина спасається у другій.

ХУЛІО: А я, так. Я є здібний сам себе спасти.

КЛЯРА: Хуліо!

ХУЛІО: Любов не існує. І не існує Ніневія. Існує тільки світ, що працює, що поступає, що приходиться, що заробляє, що користується годинником, що рахує мінути і сотики, що вмирає сам і зотліває в ямі під камінною плитою, що носить ім'я нещасної людини. А все інше, все інше це дурниці...

КЛЯРА: Цей поганий світ таки справді існує. Але за ним знаходиться інакший, чудовий світ. І за часом годинників знаходиться інакший, безконечний світ ра-

дости. Ти не хочеш його бачити, не хочеш бачити Ніневії, ані пам'яті, ані століть. Ти лишаєш мене одну в половині часу, без можливості за щось вхопитися. А я думаю, що я забуду про себе, що я буду завжди з тобою, що колись ми станемо одно...

ХУЛІО: Досить!

КЛЯРА: Досить! Мені не лишається ніщо інше, як я сама. Я лишаю тебе на завжди.

(Сцена темніє, а потім знову ясніє.)

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Я поїхала в дорогу і вернулася назад.

КЛЯРА, 40 РОКІВ (Виглядає як роздерта лялька зі своїм пілостягом у руці): Так, а я пішла до тебе.

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Ти не знайшла Ніневії.

КЛЯРА, 40 РОКІВ: Ні, і ось, як бачиш, маєш мене у себе дома.

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Хто скасував минулі і прийденні віки? Хто скасував любов? Хто мене лишив такою самотньою, на цьому місці, на балконі?

КЛЯРА, 40 РОКІВ: Не знаю.

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Але щось сталося, хтось мене примусив глядіти на завжди на цю панораму Кляр, від якої я вже ніколи не зможу утечи.

КЛЯРА, 40 РОКІВ: І що ти будеш тепер робити? Тепер, коли вже нема куди їздити, нема Ніневії, коли вже нема років ні перед нами, ні за нами?

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Вони ще є, і я піду ще їх шукати. Існує ще пам'ять.

КЛЯРА, 40 РОКІВ: Вже не можеш більше утечи. Ти втекла від професора Гарсії, ти втекла від Андреаса, ти втекла від Хуліо, завжди шукаючи щось, що тобі бракувало. То була Ніневія, нескінчений час... Ти вже не можеш утечи, щоб іти і щось нове шукати. Скажи мені, що ти будеш робити?

КЛЯРА, 50 РОКІВ: Що я буду робити? Я піду назустріч Ніневії і безмежного часу. Без сумніву, я вже утекла від всього. Тепер мені тільки бракує скочити раз і увійти в срібliste місто. Я хочу піти туди,

до смітника, який мене вичікує зі своїми сходами, своїми статуями і своїми святинями, з трепетом на часі, як крапля хрустальної прозірної води, не тронутої компасами і пустими словами. Тепер я знаю, що мені бракує тільки утечи від себе самої, щоб її досягнути. Я повинна була зробити це тоді, коли я довідалася про її існування. Вона була б мені заощадила стільки сліз. Всі інші утечі були зовсім безпотрібні. Була потрібна лише одна.

(Скаче з балькону. Роздається глухий шум падаючого тіла. **КЛЯРА**, 40 років, теж зникає. На сцену входить **МОЛОЧАР**, який тільки що почув глухий шум. Наближається до тіла. Розглядається довкола себе і скрикує.)

МОЛОЧАР: Тепер! Закличте поліцію, бо покінчила з собою 17-літня бабуся.

Елена Гарро
Мехіко

1. Цим іменем (Саргаси, Саргасове море) називала мітологія обширну морську територію (понад 4 мільйона кв. клм.) на північний схід від Антилів, що не надавалася до плавби для людини. Згідно з переказами, на тих водах збиралися густо збиті (горизонтально і вертикально) водорості у формі плаваючих «островів», що творилися під тиском крутіжних сил Мехіканського заливу. Перші здогади людям підказували, що обильне водоростя, яке здирали прибережні води, плекалося, головним чином, на поверхні затопленої землі (континенті).

2. Авеніда (Беніто) Ху́арес, головний бульвар Мехіко (міста), названий в честь мекіканського політика, патріота і президента (1806-1872) Бен'та Ху́ареса. Він причинився до повалення французької інтервенції в Мехіко (монархії Максиміліяна).

Вігаль Аса
(Еспанія)

ПЕРЕПЕЛИЦІ

ПЕРЕПЕЛИЦІ

Веселий жарт в одній дії

ДІЄВІ ОСОБИ

АНДРЕС — Щойно одружений юнак
КЛЯРА — Андресова дружина
Донья ТОМАСА — Дружина дон Факундо
Дон ФАКУНДО — Андресів дядько
ХУАН — Юнак-послугач
Сеньйор ГАРСІЯ — Андресів друг

Дія проходить в Мадриді. Теперішній час.

ЄДИНА ДІЯ

Привітна канцелярія. Двері у внутро і бічні кімнати. Урядовий стіл. На ньому альбоми портретів. Стільці, крісла і т. п.

ВІДСЛОНА I

Входять АНДРЕС і КЛЯРА

АНДРЕС: Повторяю, що це не певне!

КЛЯРА: А я тобі кажу, що так!

АНДРЕС: Алеж ні.

КЛЯРА: Алеж так. І це свідчить, що ти мене більше не любиш. (Пхинькає.)

АНДРЕС: Алеж, Кляро, ради Бога... І чому б я тебе не любив? Таж ми звінчалися щойно три місяці тому.

КЛЯРА: Це правда. Це значить, що за рік ти вже цілком не будеш мене любити.

АНДРЕС: О, ні. За рік я любитиму тебе ще більше, якщо це буде можливе. Ти знаєш, моя дорогенька Кляро, що я тебе обожаю цілою душею, що я почувую себе найщасливішою людиною на світі.

КЛЯРА: Так! Зі мною! А проте ти хочеш мене збутися.

АНДРЕС: Ні, дорогенька. Я їду лише на полювання і забарюся в дорозі тільки тиждень.

КЛЯРА: Господи Боже! І не бачити тебе цілий тиждень! Я умру зі скорботи!

АНДРЕС: Ну, не плач більше. Ти поводишся як дитина. Ти намовляєш мене до зірвання слова, яке я дав своїм друзям і вони матимуть більше причин до перемелювання того, про що вже і так говорять.

КЛЯРА: А щож говорять твої друзі?

АНДРЕС: Що відколи я одружився, то я став пущинником. Але, як ти собі цього бажаєш, то добре. Я не виїду з Мадриду.

(Піднімається, йде до противного кінця стола і сідає.
Перерва.)

КЛЯРА: (Бідненький!) (Підходить до нього.) Ти розсердився на мене, Андресе, що?

АНДРЕС (Сухо): Ні.

КЛЯРА: А я кажу, що так. Бо навіщо ж ця серйозність? Я не хочу тебе таким бачити. Ну, мій Андресе, прости мені.

(Приголублюється до нього.)

АНДРЕС (Шорстко): Лиши мене в спокою.

КЛЯРА: Он воно як. Так мені відплачуєшся за мою любовну вірність. (Починає плакати.) Видно, що то я винувата. За те, що я не мусіла тебе так любити, як я тебе люблю.

(Попхивнувши, йде в праву сторону сцени і сідає.)

АНДРЕС (Піднімається і підходить до КЛЯРИ):

Кляро, ради Бога! Скінчимо це раз на все. Я не хочу тебе бачити в сльозах. Ти знаєш, що я є невірником твоїх найменших примх. Скажи мені, що ти не хочеш, щоб я пішов, і я не піду, і жий собі в спокою. Повторюю, що я завжди бажаю бути тільки з тобою.

КЛЯРА: Справді? (Успокоюється.)

АНДРЕС: Так, дорогенька, так. Дійсно.

КЛЯРА: То добре. Коли ти вже такий добрий і милий, то я ніяк не хочу, щоб ти відказувався від дороги.

АНДРЕС: Справді?

КЛЯРА: Я не хочу бути причиною того, щоб твої друзі називали тебе пустинником.

АНДРЕС: А я бажав би тебе запевнити, що ти, а не мої друзі, є моїм найбільшим скарбом в світі.

(Обнімає її з особливою ніжністю.)

КЛЯРА: Певно! Цими лестощами ти завжди осягаєш все, що хочеш. А скажи мені, ті гори, в які ви їдете, дуже далеко?

АНДРЕС: Ні, не дуже. Яких двадцять ліг.¹

КЛЯРА: Мій Господи! Двадцять ліг! А чому ви не їдете кудись ближче?

АНДРЕС: Бо ближче нема дичини, жінко.

КЛЯРА: Певно, що є. Мартінесовий хлопчина ходить полювати кожної неділі після сніданку і годину перед обідом він уже дома з дороги.

АНДРЕС: Я вірю, бо Мартінесовий хлопчина проводить свій час на ловлі горобців. А що ми полюємо на більшу звірину...

КЛЯРА: На більшу звірину? А це що таке?

АНДРЕС: Це олені і дикі кабани.

КЛЯРА: Ах, як страшно! Ради Бога, уважай на себе, м'їй Андресе!

АНДРЕС: Ні, не бійся. Я не полюю. Я приготую їжу.

КЛЯРА: А-а, це краще. І ви вернетесь додому скоренько, правда?

АНДРЕС: Так. Десь за тиждень.

КЛЯРА: Ти будеш думати про мене часто?

АНДРЕС: Дуже часто.

КЛЯРА: А писатимеш до мене щодня?

АНДРЕС: Дорогенька, це неможливо. В горах нема засобів до...

КЛЯРА: Тоді я не хочу так довго чекати і нічого про тебе не знати.

(Починає плакати.)

АНДРЕС: Добре, дорогенька, добре. Я пішлю тобі листочок кожного дня особним післанцем. Ця переписка коштуватиме дорого!

КЛЯРА: Який ти добрий, Андресе, мій дорогенький!

АНДРЕС: І ти, кохана Кляро, моє серце! (Роздається голос дзвінка.) Чи хтось тут дзвонив? Це певно дядьки. Ця справа з твоєю тіткою, що живе в сусідстві на першому поверсі, не дає мені спокою.

КЛЯРА: Що ти, Господи! Таж вона така добра!

АНДРЕС: Так! Дуже добра, тільки дуже зухвала. (Роздається голос доньї Томаси.) Так як я казав, це вони.

ВІДСЛОНА II

Ті самі, донья ТОМАСА і дон ФАКУНДО

Д. ТОМАСА: Добрий день, мої діти! А як ви, від вчорашнього вечора. Відпочили? Я рада такими вас бачити. Завжди разом. Добрі чоловіки завжди повинні бути зі своїми дружинами. Запам'ятай це, Пєрес. (До дон ФАКУНДО.) Навчися від свого племінника.

Д. ФАКУНДО: Жінко, мій племінник ще на медовому місяці.

Д. ТОМАСА: Бо медовий місяць повинен тривати вічно в супружому житті.

Д. ФАКУНДО: Так повинно бути, але так не є.

Д. ТОМАСА: Чи не так, моя дорогенька?

КЛЯРА: Так, тітко, ви маєте суццю рацію.

Д. ТОМАСА: Ну, досить. Ти плакала? Видно по очах. Що це значить? Ви мали якесь непорозуміння?

КЛЯРА: Ні, тітко. Не вірте.

Д. ТОМАСА: Якась невірність твого чоловіка?

АНДРЕС: Ради Бога, тітко!

Д. ТОМАСА: Правду кажеш. Ти не є такий, як інші.

(Споглядає на ФАКУНДО.)

Д. ФАКУНДО: Вона знову зі своїм!

КЛЯРА: Ну, сідайте.

Д. ТОМАСА: Ні, дитино, ні. Я спішуся. Я прийшла тебе просити піти зі мною за покупками.

КЛЯРА: Дуже радо. Я приберуся за хвилину.

Д. ТОМАСА: Я піду тобі допомогти, бо інакше... Сьогоднішнім молодим жінкам треба з сотню років, щоб вони прибралися. Ходімо.

КЛЯРА: Ну, за хвилину.

(Виходить першими дверима наліво.)

Д. ТОМАСА (Вертається): Ага, П'єрес.

Д. ФАКУНДО: Що таке, Томасіта?

Д. ТОМАСА: Жди мене тут, мені тебе треба.

Д. ФАКУНДО: Добре. Я буду тут чекати твоїх вказівок. (Д. ТОМАСА виходить.) І вона все ще має відзагу говорити про медовий місяць!

АНДРЕС: Бідний дядько!

ВІДСЛОНА ІІІ

АНДРЕС і дон ФАКУНДО

Д. ФАКУНДО: Слухай, Андресе.

АНДРЕС: Що, дядьку?

Д. ФАКУНДО: Чи це правда, що твоя жінка плакала?

АНДРЕС: Як то? І ви теж?

Д. ФАКУНДО: Я маю добру причину спитати! Обережно, мій сину, дуже обережно! Ніколи їй нічого не відказуй, бо це може тебе дуже дорого коштувати!

АНДРЕС: Алеж це зовсім не так! Кляра поплакувала престо тому, що її турбували мої пляни поїхати сьогодні пополудні на полювання.

Д. ФАКУНДО: На полювання! Погано! Погано! Я знаю цю практику!

АНДРЕС: Яку?

Д. ФАКУНДО: А цю лукаву хитрість зрадити супружчю вірність.

АНДРЕС: Алеж, дядьку, ради Бога...

Д. ФАКУНДО: Будь зі мною щирим! Ти маєш, чи не маєш таємну зустріч з якоюсь жінкою?

АНДРЕС: Яку зустріч? Я вам клянуся! Я нездібний вчинити подібну ганьбу. А втім, які докази ви маєте? Ходіть з нами на полювання. Нас іде всього кілька друзів. Ви там гарно розважитесь!

Д. ФАКУНДО: Хто, я? Мені їхати на полювання?

АНДРЕС: А щож в цьому злого?

Д. ФАКУНДО: Ах, мій дорогий племіннику! Власне одна така поїздка на полювання стала причиною усіх моїх клопотів!

АНДРЕС: Я вас не розумію.

Д. ФАКУНДО: Правда, я про це тобі ніколи не згадував. Але слухай, і ніколи не забувай, бо воно може тобі послужити за науку.

АНДРЕС: То розкажіть. (Сідають.)

Д. ФАКУНДО: Не минуло й кілька місяців після мого вінчання, а це сталося тільки двадцять три роки тому, а був це п'ятдесятдев'ятий рік!² Твоя тітка була тоді дуже приваблива, бо тобі треба відразу знати, що Томаса була надзвичайно вродлива дівчина!

АНДРЕС: Ну, вона все ще гарна на вроду.

Д. ФАКУНДО: Пхе! Вона і тепер є вродлива, а не ще вродлива... Ну, от, хоч я і мав прегарну жінку, а що ми чоловіки вже такі, то одного разу мене ще спокусив диявол!

АНДРЕС: Диявол?

Д. ФАКУНДО: Так, диявол замаскований в ролі балерини.

АНДРЕС: Що ви кажете?

Д. ФАКУНДО: І ще й яка балерина, хлопче!

АНДРЕС: Гарна, що?

Д. ФАКУНДО: Анітрохи! Дуже погана! Але дай мені скінчити! Вона мала надзвичайну принаду, і очі... і уста, головно уста! А як вона манірно їла! Що мене коштували ті порції річкових раків, які з'їдало те со-творіння! Коротко кажучи, це ще не така поважна справа. Гірше було те, що мені трапилося одного дня, 27-го травня. Я ніколи того не забуду! То була пора на суніці. Мся балерина надзвичайно їх любила, майже так, як річкові раки. З'їсти їй чотири чи п'ять фунтів денно, які я приносив їй у великій паперовій трубці, було просто нічим, ну, от, їй ще забагнулося поїхати разом на весь день до Аранхуес,³ де, на її думку, плекали найкращі суніці в світі, Я, зразу противився. Але думка, щиро кажучи, таки вабила... Трудніше було вже знайти якусь видумку, що мені треба було провести весь день далеко від хати. А ще якісь там викрути, що я ніби то мусів допомогти моему хворому другові, вже теж були, на той час, перестарілою справою. Які хитрощі я міг придумати, щоб моя дружина мене не підозривала? Після довгих вагань, мені впала на думку велика ідея: Полювання! І дійсно, я сказав своїй дружині, що ми з деякими друзями за-

думали виїхати на полювання перепелиць. Вона в це повірила і не спротивилася. На другий день я встав раненько, вийшов з хати і пішов шукати моєї балерини. Ми всіли у ридван, заїхали на станцію і — бац! З якою несподіванкою, ти думаєш, ми там стрінулися?

АНДРЕС: Що поїзд вже від'їхав.

Д. ФАКУНДО: Ні, хлопче! З моєю дружиною, яка все розвідала і нас там ждала! Яка то була сцена! «Негіднику, то ти таких перепелиць шукаєш? Нікчемнику! Плутяго!»... Кінець кінцем, не треба тобі викладати, до якої несамовитости допровадив Томасу той палкий настрій, яким її Бог обдарував, і який вона й по сьогодні зберігає! Її відплата була несамовита. Вона чотири місяці годувала мене тільки перепелицями! Вони мені набридли на все моє життя. Від тоді не було мабуть й одної людини, яка зуміла б переконати мою дружину в тому, щоб я не виправдав її сподівань. Я тобі клянуся! То була моя перша й остання романтична витівка. З того часу, — і, як я тобі вже сказав, минуло вже двадцять три роки, — я себе прокляв в обійми «вічної Томаси».

АНДРЕС: Бідний дядько!

Д. ФАКУНДО: Тепер ти вже знаєш. Тож будь обережним з плутанинами!

АНДРЕС: Не турбуйтеся. Я знаю мої обов'язки чоловіка, і я обіцяв собі стати зразком ретельности і вірности.

Д. ФАКУНДО: Так мені подобається.

АНДРЕС: Неодна самітня людина вчинила чимало пустих витівок. Але, до речі...

Д. ФАКУНДО: Що?

АНДРЕС: Учора я стрінувся на вулиці з однією із моїх жертв, тобто, я вірю, що тою жертвою був я.

Д. ФАКУНДО: Завжди трапляється те саме. Ми чванимося, які то ми гульвіси, а виходить, що ми являємося чередою дураків.

АНДРЕС: Ну, як я вже сказав, учора я стрінувся з Аделею, однією із моїх давніх вибраних красунь,

жінкою сумнівного минулого, що мене коштувало до-
сить неприємностей і чимало тисяч реалів.⁴ Минув
добрий рік як ми не бачилися. З того часу я нав'язав
знайомство з Клярою. Аделя не знає, що я одружив-
ся і, правду кажучи, я не відважився їй це сказати,
бож я обіцяв звінчатися з Клярою...

Д. ФАКУНДО: Ну, звісно. Так! Я це все розумію.
Ти обіцяв їй слово і, щоб з нею десь зійтися, ти при-
думав справу полювання.

АНДРЕС: Та що ви! Це зовсім противно!

Д. ФАКУНДО: Як то? Вона прийде сюди на зу-
стріч?

АНДРЕС: Хорони Господи! Вона здібна це зроби-
ти, але я придумав добре, щоб їй не сказати де я жи-
ву. А коли при відході вона попросила в мене візитної
картки, то їй сказав, що я не мав при собі і що з дня
на день мав перебиратися на нове мешкання. Ви не
думаєте, що я їй дав би...

Д. ФАКУНДО: Добре зробив! Моральність, пле-
міннику, моральність.

АНДРЕС: Та спантеличена Аделя мене не схопить!

ВІДСЛОНА IV

Ті самі, і ХУАН з пакетом

ХУАН: Паничу!

АНДРЕС: Що таке?

ХУАН: Оце щойно принесли.

АНДРЕС: Для кого?

ХУАН: Для вас. Розпитували за паном П'єресом.

Д. ФАКУНДО: Ну, видно, що це для мене, бо ми
обидва називаємося П'єрес.

АНДРЕС: Дай мені. (ХУАН дає йому пакет і ви-
ходить заднім пляном.) Святий Господи!

Д. ФАКУНДО: Що тепер?

АНДРЕС: Він від Аделі!

Д. ФАКУНДО: От тобі й на! Покажи, покажи!
Що це?

АНДРЕС: Одна записка і футляр з її портретом.

Д. ФАКУНДО: Оці речі мене відмолоджують.

АНДРЕС: Цього вже забагато! Я вам скажу, що це страшна жінка.

Д. ФАКУНДО: А що вона пише?

АНДРЕС (Читає): «Моя незабутня¹ дитино!»*

Д. ФАКУНДО: Моя дитино! А моя балерина мене так само кликала. Читай далі, читай.

АНДРЕС: «Було б добре, щоб ми стрінулися знову».² До біса! «Я тебе люблю,³ як ніколи досі».³ І любить мене буквою h.

Д. ФАКУНДО: Зрозуміло! Ті жінки завжди люблять без ортографії.

АНДРЕС: «Вчора ти не хотів мені сказати, де ти мешкаєш».⁴ Але я тебе прослідила».⁵

Д. ФАКУНДО: Значить, вона тебе прослідила?⁶ Ну й кумедна!

АНДРЕС: «Я тебе прослідила⁷ аж до твоєї хати... Невдячний... Аі».⁸

Д. ФАКУНДО: Що? Вона жалується?

АНДРЕС: Ні. «Аі...»⁹ Ось.

Д. ФАКУНДО: О-о! Ну, читай далі!

АНДРЕС: «Ось тут долучую тобі пригадку»...¹⁰ Пригадку, «щоб ти не лишав»...¹¹

Д. ФАКУНДО: Не лишав,¹² га? Продовжуй, продовжуй!¹³

АНДРЕС: «Щоб ти не лишав¹⁴ візитних карток до-

* В оригіналі п'єси автор(ка) листа (неграмотна балерина) допускається »непростимих« ортографічних »гріхів«, які — щоб зрозуміти в чому справа — слід зачитувати кожен зосібна:

1. inolbidable (зам. inolvidable); 2. bolbamos a bernos (зам. volvamcs a vernos); 3. hamo (зам. amo); 4. bibias (зам. vivias); 5. segi (зам. seguí); 6. sigío (зам. siguió); 7. segi (зам. seguí);

ма, і щоб ти не забував моєї фотографії». Ясно! Так ніби я є таким дурнем, як ранше.

Д. ФАКУНДО: Як я сказав, ці речі мене відмолджують!

АНДРЕС: Що ви сказали?

Д. ФАКУНДО: Ні, нічого. Я сказав, щоб ти їй негайно це відіслав.

(Бере футляр.)

АНДРЕС: Я так і зроблю!

Д. ФАКУНДО: Добрий чоловік належить до своєї жінки, і тільки до своєї жінки. Подружжя є святим і нероздільним, безумовно нероздільним. Наслідуй мою поведінку. Будь непохитним і суворим у своїх звичаях. (Розкриває футляр.) І, понад усе, моральність, справжня моральність. Господи! Яка прекрасна жінка! Які чудові очі, який ніс, і... Слухай, де живе ця красуня?

АНДРЕС: Дядьку!

Д. ФАКУНДО: Ні! Це тільки так, щоб піти й збити їй догану, і цим уникнути нещастя.

АНДРЕС: О, мій Господи! (Читає листа.) Ось тут прихована заковика.

Д. ФАКУНДО: Ну, що?

АНДРЕС: Я забув прочитати дописку. «Ти мене побачиш в себе вдома у найменше сподівану хвилину... Ти вже знаєш, що я така». Я вірю, що я знаю. Тому я цього боюся.

Д. ФАКУНДО: Хлопче, хлопче, це дуже погана справа!

8. ai (зам. ahí); 9. ai (зам. ahí); 10. recuerdo (зам. recuerdo);
11. degues (зам. dejes); 12. degues (зам. dejes)... і 13. sije, sije
(зам. sigue, sigue), і 14 як 12.

Дон Факундо, не втерпівши такого мовного каліцтва, посміхається зі »стилю« Аделі і навіть сам його іронічно імітує словами в ч. 13.

АНДРЕС: Ради Бога, дядьку. Витягніть мене із цього клопоту.

Д. ФАКУНДО: Я? Як?

АНДРЕС: Підійть до неї. Скажіть їй, щоб вона на цей крок не наважувалася, бо це божевілля... Коротко, переконайте її!

Д. ФАКУНДО: Дуже добре. Тому що це справа твого супружого життя, я є здібний навіть на таке рішення. Де вона живе?

АНДРЕС: Ну.. я властиво не знаю. Вчора вона мені дала адресу до своєї хати, але, що це мене не цікавило, то я навіть не звернув на неї уваги. Ідіть на вулицю Кольмільйо 57, на якій вона жила раніш, і там може вам допоможуть...

Д. ФАКУНДО: Іду, іду негайно. Але пам'ятай, що я це роблю задля твого щастя! І, понад усе, з морального обов'язку!

АНДРЕС: Так, так!... я вам буду за це вдячний!

Д. ФАКУНДО: Іду скоренько.

(Іде в сторону заднього плану.)

Д. ТОМАСА (З нутра): П'єрес!

Д. ФАКУНДО (Вертається): Господи! Томаса! Голос моєї совісти! Я вже цілком забув.

АНДРЕС: Ідіть. Я вас виправдаю.

Д. ФАКУНДО: Неможливо! З цією жінкою немає жодного виправдання. Візьми це, візьми...

АНДРЕС: Алеж, дядьку..

Д. ФАКУНДО: Годі, годі! Коли б Томаса довідалася, що я... О, Кармелітська Пречисто! Вона! Візьми це і сховай, ради Бога.

(Дас АНДРЕСОВІ футляр, а цей скоренько його ховає у стову шухляду на ключ. Д. ТОМАСА з'являється у лівих дверях.)

Д. ТОМАСА: Слухай!

Д. ФАКУНДО (Наче продовжує розмову): Ну, от, як я тобі вже сказав, племіннику. теперішнє міністерство не має сенсу далі існувати!

ВІДСЛОНА V

Ті самі, і донья ТОМАСА

Д. ТОМАСА: Я тебе кличу, а ти мені не відповідаєш, ось що не має сенсу!

Д. ФАКУНДО: Вибач мені, моя дорогенька. Ми мали дуже палку дискусію. Я говорив про...

Д. ТОМАСА: Аделю? А хто вона та Аделя?

Д. ФАКУНДО: Ні, жінко, ні. Я говорив про внутрішню політику.

Д. ТОМАСА: Добре. Але не мішайся до домашніх справ, які тебе не обходять, і іди додому і надій на себе плащ, бо підеш з нами до крамниць за покупками.

Д. ФАКУНДО: Алеж, жінко...

Д. ТОМАСА: Іди! Ти знаєш, що я не люблю повторяти справ.

Д. ФАКУНДО: Іду, іду скоренько. [Бачиш? (До АНДРЕСА.) Так ми розв'язуємо наші справи від п'ятдесят сьомого року! Але людина привикає... до всього, за виїмком перепелиць!] Бувай здоров!

(Виходить заднім пляном.)

АНДРЕС: До побачення. дядьку.

(Бере газету, сідає і читає.)

ВІДСЛОНА VI

Донья ТОМАСА і АНДРЕС

Д. ТОМАСА (Або я помиляюся, або тут щось дивне проходить. Що він сховав так нагло в столову шухляду?): Не будь простаком, чоловіче, переді мною.

(Відбирає від нього газету.)

АНДРЕС: Ах, вибачте, я не звернув уваги...

Д. ТОМАСА: Гарно вмієш свою жінку щастям потішати...

АНДРЕС: Про що ви говорите?

Д. ТОМАСА: Що Кляра почувається мерзенно з виправданої причини. Я вже їй відкрила очі!

АНДРЕС: Що ви говорите?

Д. ТОМАСА: Значить, скромненький тиждень на полювання, га?

АНДРЕС: Так, тітко!

Д. ТОМАСА, Алез, ні, паничу! Ти є племінник свого дядька і твоя кров озивається.⁵

АНДРЕС: Тітко, я не вірю, що...

Д. ТОМАСА: Шкода говорити! Ти мене не обманеш!

АНДРЕС: І ви кажете, що Кляра почувається мерзенно? Я іду негайно її потішити. Бідненьке мое серце.

(Виходить першими лівими дверима.)

ВІДСЛОНА VII

Донья ТОМАСА

Д. ТОМАСА: Бідненька? Він сказав бідненька? Тоді це правда, така як вистріл! Коли чоловік називає свою жінку бідненькою, то він її обманює. Це все так буває. Коли б я тільки могла дізнатися, що він тримає в цій шухляді... Це значило б зловживати довір'ям... Ні! Я не можу заспокоїти себе тільки самою цікавістю. Шухляда замкнена на ключ. Широ кажучи, це не моя справа... але... ану, чи один із цих ключів?... (Бере в'язанку ключів і пробує декотрі із них.) Коли б Андрес знав, що я... Цей занадто великий. А той маленький... А, а отой підходить! Ага! (Відсуває шухляду.) Папір і коверт... заплачені рахунки... скринька пер... в'язанка сигар... Га? А що це? (Виймає

футляр.) Футляр... і портрет жінки! Чи я не казала? Ні кому не можна довіряти. Тепер нема сумніву. Ця... сеньйора це велика здобич мого племінника, так як балерина була перепелицями мого чоловіка. Цікаво, чи на ній є якась присвята? Ану, пригляньмося! (Виймає портрет.) «Мой дитині». Гарною «дитиною» став мій племінник! І ця нещасна, що так клянеться безустанно, що він нездібний її зрадити!... Відденька! Розкрити їй це було б для неї великим нещастям. Ні! Я постараяся їй про це не згадувати... Але, щодо Андреса... цей заслуговує на те, щоб я... Ах, яка ідея! Це найкраще! Я покладу тут фотографію Кляри, щоб його застидати. (Виймає з альбому фотографію і кладе її в футляр, а портрет ховає у свою торбинку.) Так, нехай він стрінеється з тим, чого він найменше сподівається. Це послужить йому за науку. Ах, а вони вже ідуть. Я покладу футляр на своє місце. (Ховає його в стоволу шухляду і відкладає ключ.) А йдуть вони такі раді, наче б нічого не сталося! Він її успокоїв. Ну, і пуста ж голова у цієї жінки!

ВІДСЛОНА VIII

Д. ТОМАСА, КЛЯРА і АНДРЕС

КЛЯРА: Коли ви хочете, тітко. (До АНДРЕСА.) Значить, згода, га?

АНДРЕС: Згода! Я не виїду з Мадриду! Я таки зараз напишу друзям і скажу їм, щоб вони мене не ждали.

КЛЯРА: Який ти добрий! Ну, тітко, підемо?

Д. ТОМАСА: Коли ти хочеш, моя племіннице.

КЛЯРА: Бувай здоров.

АНДРЕС: Щасливої вам розваги.

Д. ТОМАСА: До побачення, дитино.

(КЛЯРА і донья ТОМАСА виходять.)

ВІДСЛОНА ІХ

АНДРЕС, пізніше ХУАН

АНДРЕС: Що? До біса! Мені здається, що тітка сказала це «дитино» з великою іронією. Цікаво знати, чи вона догадалася?... Ні! Шухляда все ще замкнена. (Відчиняє.) Щасливий футляр усе ще тут. Га! Це тільки мої побоювання! Досить того страху, краще б подумати про те, як мені потішити мою дорогу Кляру. Я напишу своїм друзям і подам якусь вигадку. Я їм скажу, що я хворий... Ні! Але правду сказати, я не почувуюся добре. Мене розстроїв Аделин лист... Вона мені грозить своїм приходом на наше побачення... Ось що мені ще бракувало!

ХУАН: Паничу!

АНДРЕС: Що таке?

ХУАН: А тут розпитують про вас.

АНДРЕС: Мій Господи! Аделя! Скажи їй, що мене нема дома, що я вже тут не живу, що я вмер. Іди! Скоренько!

ХУАН: Іду, іду! Але я вам доношу, що згідно з його словами, він є ваш добрий приятель.

АНДРЕС: Він? Ти сказав, він?

ХУАН: Так, паничу! Якийсь пан про вас питає.

АНДРЕС: А не сказав ти часом, якась пані?

ХУАН: Ні, паничу; я...

АНДРЕС: Маєш рацію... Ну то йди і спитай його, хто він такий...

ХУАН: Я думаю, що він сказав, що він називається Індалесіо Гарсія.

АНДРЕС: Справді? Проси його сюди негайно! Мій приятель Гарсія з Мадриду! Який я радий!

ХУАН: Сюди, увійдіть...

(Іде в задній плян.)

АНДРЕС: Увійди, чоловіче, увійди!

(З заднього пляну.)

ВІДСЛОНА Х

АНДРЕС і ГАРСІЯ; цей останній в подорожній одежі, з великою пляшкою, валізкою і скринькою на капелюх. Потім **ХУАН**.

ГАРСІЯ: Перес, мій дорогий! (Обнімає його.)

АНДРЕС: Яка гарна несподіванка! І ви в наші сторони?

ГАРСІЯ: Так, мій друже, ось я тут. Я тепер тільки що приїхав, і мої перші відвідини в тебе.

АНДРЕС: Зовсім певно. Ви тут як у себе дома. Ви знаєте, друже Гарсія, що я вас дійсно люблю.

ГАРСІЯ: Так, так! Ти виявляєш велику дружбу, але минуло вже три роки, а ти все ще й одного листа мені не написав. Ти нерозсудливий шибенику!

АНДРЕС: Ви маєте рацію, я признаюся до вини. Але не думайте, що я рівночасно забуваю про своїх старих друзів.

ГАРСІЯ: Хочу вірити, що ти не вживаєш слова «старий» з огляду на мій вік, бо мені здається, що я тримаюся досить добре.

АНДРЕС: І ще й як ви себе тримаєте! Ви виглядаєте молодше, як ніколи досі. Так, сеньйор, багато, багато молодше! А ви навіть й одного сивого волоска ще не маєте!

ГАРСІЯ: Хімія,⁶ мій сину, хімія. Тобі це можна сказати! Усе це мальовило! Хе, хе, хе! Я вживаю кілька пляшечок оцту до лампової кіптяви...

АНДРЕС: Оцту?

ГАРСІЯ: Так! Я малюю себе олійними фарбами. Хе, хе, хе!

АНДРЕС: Вы завжди такі жартівливі. Сідайте! (Він сідає.)

ГАРСІЯ: А-а. ти все той самий старий Пересіто!⁷ Ти справді виглядаєш добре. Хе, хе, хе! І яка вибаглива хата! Яка різниця від хати нашої господині на ву-

лиці Пес.* Доброю рибою* була та розсіяна донья Басіліса! Я ніколи не забуду тих заkostenілих котлетів і тих диких горбиків з кам'яної доби! Хлопче, я ненавиджу господинь!

АНДРЕС: Ви певно будете далі працювати в Гарсінді.

ГАРСІЯ: Завжди! Бо я така п'явка!

АНДРЕС: Ну, ну! Скидайте з себе плащ. Я скажу, щоб вам приготували кімнату. Хуан!

(Кличе.)

ГАРСІЯ: Алеж, чоловіче, що скаже твоя жінка? До речі, познайом мене з нею, бо я хотів би її пізнати ближче.

АНДРЕС: Вона пішла за покупками, і незабаром вернеться.

ХУАН: Що ви хочете, паничу?

АНДРЕС: Прибери кімнату для цього пана.

ХУАН: Дуже добре.

(Виходить.)

АНДРЕС: Ну і яким ви моторним юнаком стали!

(Обнімає його.)

ГАРСІЯ: Хе, хе, хе! Це імлисте світло мені підходить. Хлопче, я ненавиджу світла! А при сонці я виглядаю як райдуга. Жадне мальовило не помагає. Але, так... (Приглядається до дзеркала.) Щасливий я, що виглядаю ще так принадно! За твоїм дозволом я піду трохи причесатися.

(Чепуриться.)

АНДРЕС: Залишіть це, я покличу слугу.

* Двозначний (іредічний) натяк на це саме слово, *pez* (риба): риб'яча вулиця (*calle del Pez*) і «Доброю рибою була та розсіяна донья Басіліса».

ГАРСІЯ: Не треба, чоловіче, я звик сам собі прислуговувати.

АНДРЕС: Так! І помагати іншим! Як то гарно, що ми обидва, мешкаючи разом, доглядали своїх справ. Тобто, як то гарно, що ви пильнували всього, бо я ніколи не займався деякими обов'язками. Мій друг Гарсія завжди пильнував моєї одежі, її дбайливо складав і їй приглядався, чи не бракувало часом гудзика. Які то були часи!

ГАРСІЯ: Бо ти був дуже неохайним!

АНДРЕС: Зовсім противний від вас, завжди уважного, чистого і дбайливого.

ГАРСІЯ: Мій юначе, власне це й тримало мене при житті. Бачиш цей сюртук? Цей власне кабат сягає церемоніальних часів і є сучасником Мендіз'абалія.⁸ Він є в такому самому скрутному положенні що й я. Це імлите світло йому якраз підходить. За твоїм дозволом я його трішки прочищу.

(Знімає сюртук і дбайливо його чистить щіткою.)

АНДРЕС: А я тим часом напишу листа.

ГАРСІЯ: Якщо він не секретний, і ти хочеш його подиктувати, то я його напишу.

АНДРЕС: Ні, дякую.

ГАРСІЯ: Ти знаєш, що це не перший раз.

АНДРЕС: Я вірю! Але я все ще пам'ятаю той лист-деклярацію, що ви мені написали для сусідки з другого поверху.

ГАРСІЯ: Правду кажеш. І якого я їй сам тоді запис. Вийшло таке, що та жертва була одружена, і її чоловік просто викинув мене на сходи... Хе, хе! Я завжди любив такі пригоди...

АНДРЕС: (Ах, яка чудова ідея! То моя людина!)

ГАРСІЯ: Виявилось, що то була мила повнотіла жіночка. Ти шибенику! Як ти любив повнотілі жінки! Але, досить! Ти тепер вже чоловік одружений і мої обставини мені не дозволяють навіть...

АНДРЕС: Ваші обставини!

ГАРСІЯ: Правда, ти ще не знаєш причини моєї подорожі.

АНДРЕС: Певно що ні.

ГАРСІЯ: Ну, я приїхав... женитися!

АНДРЕС: Ви, женитися! Га! Це неймовірно!

ГАРСІЯ: А, так, мій друже, так воно є! Я женюся з милою красунею.

АНДРЕС: Ах, який ви негідник!

ГАРСІЯ: Цьогорічне любовне завойовання.

АНДРЕС: Любовне завойовання при вечірньому світлі?

ГАРСІЯ: Ні, при денному.

АНДРЕС: Ну, то розкажіть мені, чоловіче!

ГАРСІЯ: Побачиш, як це сталося. За твоїм дозволом я почищу свою камізельку. (Скидає камізельку і її чистить.) Ну, друже, справа така, що одного ранку, по дорозі до канцелярії, я побачив на одному балконі, на майдані Гвіпускоа, прегарну дівчину. Я запримітив, що вона теж слідкувала за мною, але я ішов далі, а при цьому думав: «Чарівна жінка, так, пане-брате, дуже чарівна». Кілька днів опісля, коли я, як звичайно, ішов мимо хати Серафіни, я запримітив наперфумовану записку, що злетіла до моїх ніг, на якій видніли такі п'ять слів, що самі собою творили одну поему: «Ах, кабальєро, я дуже нещаслива».

АНДРЕС: Батечки!

ГАРСІЯ: Це сказав і я: «Батечки!» Я скоренько подався по ступенях до хати, там мене спровадили до одної кімнати, в якій я побачив бідну дівчину в обильних сльозах. Нещасна жінка мені сказала, що того ранку вона проходжувалася по березі моря зі своєю пскоївкою, гувернанткою, бо дівчина була з вельми гідної родини, і згубила свою торбинку з п'ятьма тисячами реалів...

АНДРЕС: І вона певно хотіла, щоб ви, як службовець цивільного уряду, допомогти їй потрібною сумою грошей...

ГАРСІЯ: Ні, властиво та бідна жінка хотіла, щоб

я послужив їй гарантором пансіону, в якому вони жили, бо того дня кінчився місяць і негідниця господиня їм грозила вулицею, якщо вони не заплатять їй негайно належне. Я мушу признатися, що я маю причину ненавидіти тих господинь!

АНДРЕС: І що ви зробили?

ГАРСІЯ: Слухай! Що я мав робити? Пішов додому по мої заощаджені чотири тисячі реалів, якими вона сплатила свої заборгування і купила два білети першої класи до Мадриду, куди вони й виїхали ще того самого пополудня.

АНДРЕС: Хвацько! Гратулюю вам за таке рішення. Хочу вірити, що раз у Мадриді, вони вам вишлють...

ГАРСІЯ: Так, друже. Я переконаний. Як тільки вони приїхали до Мадриду, то зараз мені прислали милу телеграму такими словами: «Подяки експресивні. Приїхали добре експресивно. Родина посилає експресії». Як сам бачиш, повідомлення не могло бути більш експресивне. Важне є те, що ми вже щасливо домовились і до двох неділь вступимо в краще життя, значить, звінчаємося... Хлопче, я почувуюся, як то кажеться, безмежно щасливою людиною. Надіємося, що ти будеш нам боярином.

АНДРЕС: Так, сеньйор. Я з приємністю приймаю цей тягар, тобто, завдання. Але, послуга за послугу...

ГАРСІЯ: До твоїх послуг.

АНДРЕС: Я знаходжуся в дуже скрутнім положенні. Одна жінка, в якій я свого часу був залюблений, мені погрожує своїм приходом на зустріч зі мною.

ГАРСІЯ: Алезж, хлопче, і ця справа все ще торочиться?

АНДРЕС: Ні, я вас запевняю, що я не маю нічого спільного з нею. Але я щойно дістав від неї оцей дарунок (Дає йому футляр) з допискою, в якій вона сповіщає про свій прихід сюди.

ГАРСІЯ: Ні, це ніколи не сповниться, поки я в цій хаті.

АНДРЕС: Я знав, що ви мене вирятуєте з цієї халепи.

ГАРСІЯ: Це ясно. Нехай вона приходить, а ти вже побачиш...

АНДРЕС: Ні, я за всяку ціну хочу не допустити до її приходу, і тому прошу вас зробити мені прислугу піти до неї.

ГАРСІЯ: Хлопче, позволь мені насамперед відвідати Серафіну.

АНДРЕС: Глядіть бо, моя справа є особливо нагла.

ГАРСІЯ: Гаразд. І що я їй скажу?

АНДРЕС: Ну, скажіть отій-то Адельці, що я їй віддаю її футляр і її фотографію.

ГАРСІЯ: Значить, її фотографія є тут? (Відкриває футляр.) Чоловіче, яка вона красуня. Має сильно експресивні очі і дуже невинне обличчя.

АНДРЕС: Так, її невинність не така погана.

(Приближається до виходу на вулицю.)

ГАРСІЯ: Як обманюють деякі жінки!

АНДРЕС: Щодо мене, то одя вже мене не обманить. Скажіть їй, що я їй зовсім забороняю згадувати святого патрона мого імені.

ГАРСІЯ: Чоловіче, святого нехай вона згадує скільки хоче.

АНДРЕС: Гаразд, але про мене нехай вона більше не думає, бо між нами вже все скінчене, і що я ще сьгодні вижджаю заграницю. А коли вона буде далі думати по-своєму, то скажіть їй, що я вже одружився і нехай вона це знає раз на все.

ГАРСІЯ: Вона буде знати, буде знати.

АНДРЕС: Я на вас покладаю всі свої надії.

ГАРСІЯ: Не турбуйся, бо все вже в добрих руках. Де живе ця пані?

АНДРЕС: На вулиці Кольмільйо, п'ятдесят с'м, а там вже вас спровадять.

ГАРСІЯ: Ну, маймо надію, що не вийде так як

перше, що вона одружена і що її чоловік не викине мене на сходи.

АНДРЕС: Забудьте. Такої небезпеки нема.

ГАРСІЯ: В такому разі я вже йду. Дай мені трохи прибратися.

АНДРЕС: Заки ви щось на себе надінете, я побіжу недалечко до своїх друзів, які мене ждуть. Я вернуся незабаром. У всякому разі, гостіться як у себе дома. До побачення, друже Гарсія. Таких як ви буває мало! Яку несподіванку я приготував для вашої будучої дружини!

(Обнімає його і виходить заднім пляном.)

ГАРСІЯ: Іди з Богом, хитруне.

ВІДСЛОНА XI

ГАРСІЯ сам

ГАРСІЯ: Ці недолітки це справжні гаспиди! Гляди, а він все ще мотає ті любовні інтриги. Але надіймося, що з Аделею не пішло по традиції. Оцїй дівчині (Споглядає на портрет) буде не більше, як двадцяти років. І яка вона красуня! Ну і дівчина!

ВІДСЛОНА XII

ГАРСІЯ і КЛЯРА. Побачивши ГАРСІЮ без жакета, вона зупиняється заскочена. Під час цієї зустрічі ГАРСІЯ встигає одягнутися.

КЛЯРА: Що це?

ГАРСІЯ: (Споглядає знову на портрет.) (Батечки! Аделя!)

КЛЯРА: Кабальєро!.. (З певною шаную.)

ГАРСІЯ: Сеньйора! (Гордовито.)

КЛЯРА: Даруйте, що я така заскочена.

ГАРСІЯ: За що? Що ви мене бачите в такому стані? Я у себе дома; я почуваюся так, наче б я був одним із сім'ї.

КЛЯРА: Господи! Але.. хто ви такий?

ГАРСІЯ: Хто я? Я, пані, гідна людина, що чуває над чесними друзями в ім'я супружого спокою. Ви певно шукаєте П'єреса, правда?

КЛЯРА: Так, пане, я шукаю Андреса.

ГАРСІЯ: То добре. Я є тут на те, щоб вас викинути на вулицю.

КЛЯРА: Га? Що таке?

КЛЯРА: Кабальєро... я...

ГАРСІЯ: Досить, досить! Треба з цим скінчити раз на все. П'єрес для вас не існує.

КЛЯРА: Га? Не існує?

ГАРСІЯ: Ні, пані.

КЛЯРА: Мій Боже! Що цей чоловік говорить?

ГАРСІЯ: Не думайте більше про нього, так як він не думає зовсім і абсолютно про вас.

КЛЯРА: Алез, пане, таж це неможливе. Андресе! Андресе!

ГАРСІЯ: Не турбуйтеся, пані, і не кличте його. Він тепер вже десь далеко від Мадриду.

КЛЯРА: Як то? Він собі кудись поїхав?

ГАРСІЯ: Так, пані.

КЛЯРА: На полювання, що?

ГАРСІЯ: Якраз так. На полювання. В Росію, полювати білих ведмедів.

КЛЯРА: Ах, мій Господи! (Плаче.) Добре мені рада моя тітка. Ах, яка я нещаслива!

ГАРСІЯ: Ну, ну! Моя доню!... (Добродушно.) Передумайте ці справи!... І залишіть цю хату... ви певно маєте якусь родину...

КЛЯРА: Так, сеньйор, я маю тата... (Ридає.)

ГАРСІЯ: Добре. Тоді ідіть собі до свого батька.

КЛЯРА: Алеж він живе на Філіпінах.

ГАРСІЯ: Те місце трохи задалеко, щоб іти туди... але...

КЛЯРА: А в Мадриді я маю дядька.

ГАРСІЯ: Добре. То ідіть собі до них. О, і візьміть собі оце, що П'єрес сказав мені вам передати. (Дає їй футляр.)

КЛЯРА: Що? (Побачивши портрет.) Мати Божа! Мій портрет нареченої! (Плаче.)

ГАРСІЯ: Так, пані! Він вже не може носитися з деякими спогадами, бо...

КЛЯРА: Чому? Скажіть мені негайно. (Ховає футляр в торбинку.)

ГАРСІЯ: Бо... сеньйора! Новинка вас певно здивує, але нема більше ради. Вам треба знати... П'єрес є одружений!

КЛЯРА: Як? Що ви кажете? Андрес одружений?

ГАРСІЯ: Так, сеньйора, так.

КЛЯРА: Одружений з другою?

ГАРСІЯ: Як то. з другою? Ні, сеньйора. Одружений з одною! Зі своєю жінкою!

КЛЯРА: Тоді... кабальєро... я вас повідомляю, що я є Кляра.⁹

ГАРСІЯ: Кляра, га? А я також хочу бути одвертим. Тоді досить з цими сльозинами, і забирайтеся геть негайно.

КЛЯРА: Ах, ах, мій Господи!... Я не почуваю себе добре! Я вмираю!... (Мліє в руках ГАРСІЇ.)

ГАРСІЯ: О? Що це? Сеньйора! Успокойтеся! Вона на правду зімліла! Що мені тут робити? Сеньйора, сеньйора! (Обмахує її рукою. Роздається голос доньї ТОМАСИ.) Пречиста Діво! Ідуть люди! Але, що я зроблю з цією жінкою? Куди я її сховаю? Ану! (Споглядає на перші ліві двері.) Так, так буде найкраще. (Несе її в першу ліву кімнату, засуває двері на ключ і виходить.) Ага! Було б погано, коли б вона тепер мені ожила! П'єрес не матиме на що жалуватися. Я думаю, що я вив'язався з цього всього енергійно.

ВІДСЛОНА XIII

ГАРСІЯ, донья **ТОМАСА** убрана по-домашньому, із звозем матерії.

Д. **ТОМАСА**: Мені здається, що від нас взяли забагато. Ах... Кабальєро!

ГАРСІЯ: Сеньйора... (До біса! Чи не буде це часом?...)

Д. **ТОМАСА**: Сядьте, будь ласка.

ГАРСІЯ: Дуже дякую. А чи не будете ви часом сеньйора П'єрес, яку я маю честь вітати?

Д. **ТОМАСА**: До ваших послуг... (Сідає.)

ГАРСІЯ: Мене це дуже тішить... (Те, що я казав! Прив'язання до повнотілих пань!)

(Коротка перерва.)

Д. **ТОМАСА**: Значить, ви є друг мого чоловіка?

ГАРСІЯ: Так, сеньйора! Ми познайомилися багато років тому. Ми мешкали разом.

Д. **ТОМАСА**: Я заложуся, що ви разом чудово провели свій час!

ГАРСІЯ: Ні, сеньйора, не вірте йому. П'єрес був завжди дуже поважним.

Д. **ТОМАСА**: Так, дуже!

ГАРСІЯ: (Коли б вона знала!) А там, я завжди любив його як власного сина...

Д. **ТОМАСА**: О? Як власного сина?

ГАРСІЯ: Справді! Різниця віку!

Д. **ТОМАСА**: А мені здається, що такої різниці нема.

ГАРСІЯ: Дякую, сеньйора, ви мені сприяєте. Але я старший від вашого чоловіка принайменше на двадцять п'ять років.

Д. **ТОМАСА**: Яке варварство! Я, чоловіче, приєднала б, що ви були ровесниками. Ну, і як ви себе зберігаєте!

ГАРСІЯ: Хі!

Д. ТОМАСА: Глядіть! І хто би був подумав! Ви могли б бути моїм батьком!

ГАРСІЯ: Що?

Д. ТОМАСА: Цілком ясно. П'єрес є старший від мене всього на десять років.

ГАРСІЯ: (Ну, чоловіче, з яким нахабством брешуть ці жінки!)

Д. ТОМАСА: Андрес певно в себе в кімнаті, правда?

ГАРСІЯ: Ні, сеньйора, він вийшов. Я від нього дізнався, що ви ходили за покупками.

Д. ТОМАСА: Так, ми пішли за деякими дрібницями... Чотирнадцять вар¹⁰ по с'мнадцять реалів... нічого, не виходить!

ГАРСІЯ: (Вона стурбована!... Щось може підозріває?)

Д. ТОМАСА: Кабальєро! (Піднімається.) За вашим дозволом... (Іде в напрямі до перших лівих дверей.)

ГАРСІЯ: Сеньйора!... (Затримує її.)

Д. ТОМАСА: Ну?

ГАРСІЯ: Ні, нічого... Мені було так приємно...

Д. ТОМАСА: Христе! А ви мене налякали. Я піду шукати те дівча!

ГАРСІЯ (Знову її затримує): Сеньйора!

Д. ТОМАСА: Знову?

ГАРСІЯ: Вибачте! Ви сказали, що підете шукати те дівча?

Д. ТОМАСА: Так, пане.

ГАРСІЯ: Значить ви знаєте, що та дівчина була тут?

Д. ТОМАСА: Очевидно, бо вона увійшла сюди якраз переді мною.

ГАРСІЯ: То добре, пані, і успокійтеся. Ваш чоловік є зовсім невинний.

Д. ТОМАСА: Що?

ГАРСІЯ: Він невинний в тому, в чому його ця жінка переслідує.

Д. ТОМАСА: Що? Що ви говорите?

ГАРСІЯ: Дійсно, пані. П'єрес мені признався у всьому. Він людина чесна.

Д. ТОМАСА: Але, хто є та жінка?

ГАРСІЯ: А-а, та! Та, що відважилася сюди прийти і яку я відразу випхав на вулицю!

Д. ТОМАСА: Що? Як? Виясніть це!

ГАРСІЯ: Сеньйора! Я вам сказав, щоб ви успокоїлися.

Д. ТОМАСА: Так, так. Я не є така жінка, щоб слухати ці речі спокійно. Значить, це була любовна зустріч? Ах, негідник!

ГАРСІЯ: Виходить, сеньйора, ще П'єрес такої зустрічі не приготував. То вона була першою, що відважилася післати свій портрет і потім...

Д. ТОМАСА: Що я чую? Значить, пані того футляра?...

ГАРСІЯ: Як то? Ви вже про це знали?

Д. ТОМАСА: Так, сеньйор! Хочу сказати, ні! Тобто так! Я це знала! Я лише не знала, що мій чоловік є тою «дитинсю». Я його уб'ю, так, я його уб'ю!

ГАРСІЯ: Ради Бога, сеньйора!

Д. ТОМАСА: І ви сказали, що він у всьому признався?

ГАРСІЯ: У всьому, і виходить, що він...

Д. ТОМАСА: А-а, так? Тепер він побачить!...

ГАРСІЯ: Застановіться, сеньйора...

Д. ТОМАСА: Лишіть мене в спокою. І не стримуйте мене. Я його задушу!

(Виходить як нестямна заднім пляном.)

ВІДСЛОНА XIV

ГАРСІЯ, і згодом АНДРЕС

ГАРСІЯ: Ах, добре що вони забралися. Я тепер зможу... Чи вона зомліла? (Іде в перші ліві двері.) Агов, сеньйора! (Чогось шукає. Як би тут був одек-

лон, або оцет...) А-а, пляшка горілки... (Бере малу плящину.) Може нею... (Іде в кімнату. Почувши шум, він скоренько замикає двері.) Ах, хтось прийшов!

АНДРЕС: Я вже вернувся.

ГАРСІЯ: Ну, то ти приходиш в дуже добру пору.

АНДРЕС: Щось тут зле?

ГАРСІЯ: Дрібничка! Он там вона.

АНДРЕС: Хто?

ГАРСІЯ: Аделька.

АНДРЕС: Аделя тут!

ГАРСІЯ: Ні, не тут, а там. (Вказує на двері.) Вона зомліла.

АНДРЕС: Це дійсно погана справа. Сюди може прийти моя дружина... (Іде в напрямі кімнати.)

ГАРСІЯ: Ні. Твоя дружина вже прийшла.

АНДРЕС: Що? (Вертається.)

ГАРСІЯ: І вона вже про все дізналася

АНДРЕС: Святий Господи!

ГАРСІЯ: Значить, вона вже це знала.

АНДРЕС: Як то? Вона знала?...

ГАРСІЯ: Так, пане брате, так. Вона знала все, і пішла собі як несамовита.

АНДРЕС: Ви дійсно все помикитили!

ГАРСІЯ: Чоловіче, мені якраз того треба, щоб ти все спихнув тепер на мене.

АНДРЕС: Який скандал! Я мушу знайти якийсь вихрут.

ГАРСІЯ: Ні, що ти повинен тепер знайти, це якусь підводу, щоб забрати звідсі цю жінку.

АНДРЕС: Ви кажете правду. Хуане!

ГАРСІЯ (Закриває йому долонею уста): Будь ти-хо! А то дізнається прислуга.

АНДРЕС: Так, правду кажете. Друже Гарсія, будьте так добрі, підіть на вулицю... знайдіть таксі-ку, омнібус... трамвай.

ГАРСІЯ: Іду... іду. Ах! Дайте їй понюхати із цієї плящини, щоб вона сжила.

(Дає йому плящину.)

АНДРЕС: Не треба. Вона певно удає. Я її надто добре знаю.

(Як ГАРСІЯ починає йти до заднього пляну, а АНДРЕС в перші ліві двері, до них доходить голос доні ТОМАСИ.)

Д. ТОМАСА (Всередині): Ану, відважся це запечити!

ГАРСІЯ (Вертається з заднього пляну): Пречиста Діво! Твоя жінка!

АНДРЕС: Небесна сило! Моя тітка!

(Разом, ГАРСІЯ обертається плечима, щоб не бути свідком тої сцени, а АНДРЕС стоїть як остовпілий у перших лівих дверях.)

ВІДСЛОНА XV

Ті самі, донья ТОМАСА і дон ФАКУНДО

Д. ФАКУНДО: Я повторю, що це фальшиве. (До Томаси.)

Д. ТОМАСА: Скоро побачимо. (Входить.) А ось і він. (Вказує на ГАРСІЮ.) Спитай його.

Д. ФАКУНДО: Певно, що так. Кабальєро!

(Полаіскує його злегка по плечу.)

ГАРСІЯ: Що? (Повертається перестрашено.) До ваших послуг.

Д. ФАКУНДО: Де і коли ми познайомилися разом?

ГАРСІЯ: Ми? Думаю, що ніде.

Д. ТОМАСА: Як то, ніде? А ви мені не сказали, що ви є добрим приятелем мого чоловіка?

ГАРСІЯ: Так, сеньйора.

Д. ФАКУНДО: Ні, сеньйор.

ГАРСІЯ: Алеж, чоловіче, а ви щб знаєте?

Д. ФАКУНДО: Кабальєро!

ГАРСІЯ: Ну, от, хлопче, не бачиш? Вони кажуть, що ми не знайсмi.

(Проходить біля АНДРЕСА.)

Д. ФАКУНДО: А яке моє діло, що ви знаєте мого плем'ника?

ГАРСІЯ: Ах! Це значить, що цей пан є ваш дядько?

АНДРЕС: Так. Мій дядько Факундо.

Д. ТОМАСА: І я його тітка.

ГАРСІЯ: Що? То ти одружився зі своєю тіткою?

АНДРЕС: Господи!

Д. ФАКУНДО: Що цей чоловік говорить?

Д. ТОМАСА: Чи ви божевільні?

ГАРСІЯ: Ну, люди, договорімося. Ви дружина цього племінника? (До доньї ТОМАСИ.)

Д. ТОМАСА: Ні, сеньйор. Я є дружина цього дядька.¹¹

(Вказує на дон ФАКУНДО.)

ГАРСІЯ: Ну, це зовсім інакша справа! А мені вже здавалося... Даруй, хлопче... В такому разі твоя дружина не знає нічого. (Набік, АНДРЕСОВІ.)

АНДРЕС: (Який я спокійний!)

Д. ФАКУНДО: Ну, ти вже переконалася? (До ТОМАСИ.)

Д. ТОМАСА: Я переконалася про те, що тут десь кіт прихований в мішку.

(Роздаються відгуки ударів у двері.)

АНДРЕС: (До біса!)

Д. ТОМАСА: Що? Що тут за гармидер?

АНДРЕС: Ні... ніщо... Це я так стукаю цією пляшкою.

(Стукає пляшкою у двері. Всередині далі розлягаються відгуки ударів.)

Д. ТОМАСА: Значить. це ти, що?

ГАРСІЯ: Так, сеньйора; це він стукає пляшкою.

Д. ТОМАСА: Хто є в цій кімнаті?

АНДРЕС: Ніхто, тітко, ніхто.

(Удари продовжуються.)

КЛЯРА (Всередині): Відчиніть!

Д. ТОМАСА: Що?

АНДРЕС: (Той голос...)

КЛЯРА (Всередині): Відчиніть, це я!

АНДРЕС: (Моя жінка тут!)

Д. ТОМАСА: Ну, хлопче, чому ця жінка замкнена?

АНДРЕС: А леж, тітко, звідки я знаю?

Д. ТОМАСА: Відчини, чоловіче, відчини!

АНДРЕС: Іду вже, іду!

(Відчиняє двері.)

ГАРСІЯ: (Це кінець!)

АНДРЕС: А що це значить? (До КЛЯРИ, яка його обнімає.)

ВІДСЛОНА ОСТАННЯ

Ті самі, і КЛЯРА

КЛЯРА: Ах, Андре, мій дорогий! Я не знаю, що зі мною діється!

АНДРЕС: Ані я!

КЛЯРА: Кінець кінцем я бачу, що ти про мене не забув, що ти мене таки ще любиш, правда?

АНДРЕС: Так, дорогенька. Я люблю тебе понад усе. (Обнімає її.)

ГАРСІЯ: Який скандал! І вони ще обнімаються при дядьках!

КЛЯРА: Що? А цей пан, ще тут?

(До АНДРЕСА, вказуючи на ГАРСІЮ.)

АНДРЕС: Це мій друг, Гарсія...

КЛЯРА: Твій друг? Таж він мені сказав, що ти мене не любив, що ти поїхав полковати на білі ведмеді, і що ти був одружений з іншою.

АНДРЕС: О, мій Христе! Алеж, сеньйор Гарсія! (Лає його.)

ГАРСІЯ: Алеж, сеньйор П'єрес! (Таким самим тоном.) Що це, дім божевільних? Я маю цього досить!

КЛЯРА: Ні. Лиши його. (До АНДРЕСА.) Може з ним не все в порядку. Як це можливо щоб ти йому дав оце?

(Виймає футляр.)

АНДРЕС (Заскочено): Що?

Д. ТОМАСА: Ах! (Догадується, що тут зайшла помилка.)

АНДРЕС: Футляр! Прости мені, моя подруго!

ГАРСІЯ: Твоя дружина!

АНДРЕС: Я вам клянуся, що я..

КЛЯРА: Зовсім ясно! Як ти міг звернути мені мій портрет нареченої!

АНДРЕС: Що? Твій портрет?

Д. ТОМАСА: Так, чоловіче, так! (Бере портрет і показує його АНДРЕСОВІ.) Її портрет. Приглянься йому!

АНДРЕС (До доньї ТОМАСИ): Які шахрайські руки тут звивались?

Д. ТОМАСА: Не турбуйся. То я була тою Бенітою Ангінет.¹²

(Набік, до АНДРЕСА)

АНДРЕС: Що?

Д. ТОМАСА: Чародійкою!

(АНДРЕС і донья ТОМАСА гуторять разом.)

ГАРСІЯ: Кабальєро. (До дон ФАКУНДО.) Можете мені вчинити приємність і сказати, котра із тих жінок правдива дружина вашого племінника?

Д. ФАКУНДО: Алез, чоловіче, ви все ще!

ГАРСІЯ: Так, сеньйор. Я все ще не знаю, де я є, в Мадриді, чи в Леганесі.¹⁸

Д. ФАКУНДО: Ви є блазень! Котра ви думаете повинна бути? Ота! Моя племінниця!

АНДРЕС (Набік, до доньї ТОМАСИ): Добре, але що ви скажете про другий портрет?

Д. ТОМАСА (Набік, до АНДРЕСА): Ось він, візьми!

(Дає йому його.)

КЛЯРА: Що? Про що ви говорите?

АНДРЕС: Ні... нічого. (Візьміть!)

(До дон ФАКУНДО і дає йому портрет.)

Д. ФАКУНДО (Приглядається портретові): (Вона всьому винна! Але які в цієї жінки гарні очі!)

Д. ТОМАСА: П'єрес! На що ти там так дивишся?

Д. ФАКУНДО: Ніщо... ніщо... жінко. (Візьміть це.)

(До ГАРСІЇ, вручаючи йому портрет.)

ГАРСІЯ: Небесна сило! Серафіна!

АНДРЕС: Господи!

ГАРСІЯ: Кабальєро, звідки ви взяли портрет моєї будучої дружини?

Д. ФАКУНДО: Вашої будучої дружини? (Сміється.)

КЛЯРА: Я вам кажу, що цей чоловік божевільний!
(До доньї ТОМАСИ.)

АНДРЕС (Набік): Друже Гарсія, нема ради.

ГАРСІЯ (так само): Споглянь на неї! Це вона!

АНДРЕС (так само): Так! Аделя!

ГАРСІЯ: Ні! Серафіна!

АНДРЕС: (Яка різниця? Нехай вас це не дивує. Я познайомився з нею вже під чотирма різними іменами.)

ГАРСІЯ: Господи! І це можливе? То вона є... Ах! Як мені млосно!

(Комічно умліває.)

Д. ТОМАСА: Що це? Ще одна халепа, га?

ГАРСІЯ: Так, сеньйора, і яка!

Д. ТОМАСА: Мій друже, як треба встановити в супружому житті мир, то ви с цілком бездушна пофарбована невдаха!

ГАРСІЯ: Сеньйора! Та справа, що я себе фарбую, це мос особисте діло, і воно ніщо нікого не обходить!

(Поспішно виходить.)

Віталь Аса
Еспанія

1. Ліґа (legua), давня міра довжини, рівняється 5,572.7 метрам (три і пів амер. милям), або понад п'ять і пів кілометр.

2. Тобто, 1859.

3. Місцевість біля Чінчону (пров. Мадрид), в якій плекають зернові продукти, суніци і шпараґи. До головніших (тепер туристичних) атракцій належить королівська палата з вибагливими городами, фонтанами, ітп.

4. Еспанська срібна монета. якої вартість (в ті часи) виносила одну четверту пезети.

5. З повного прислів'я, »De casta le viene al galgo el ser gabilargo« (»У сірого хорта довгий хвіст, бо він такої породи«.) В поточній мові цим твердиться, що діти звичайно унасліджують погані прикмети своїх батьків.

6. Фарба, краска, малярство.

7. (Граматично) зменшувальна форма імени »Пéрес« (-іто, -іта, і т. д.), що — в розмові — означає ласкавість, ніжність, симпатію, сердечність, »теплоту«, і др. Парафразуючи Гарсію, його слова могли б звучати м. ін. так, як він їх має на думці, »...ти все той самий малий (милий) штукарь (шибеник) Перець (»перченя«).

8. Juan Alvarez Mendizábal, еспанський політик (нар. 1790 року в Кадіс, помер в 1853 р. в Мадриді). В 1835 р. предсідник міністрів, впровадив закон припинення прав на існування чоловічих монастирів.

9. Натяк на слово *слаго* (-а), *ясний* (-а), *щирий* (-а), *чесний* (-а), *відвертий* (-а). Гарсія думає, що вона має на гадці це останнє слово.

10. Вара, еспанська міри довжини (0.84 метра).

11. В жартівливому (не дуже то комплементарному) значенні, при чому «дядько» (отой, такий то) може означати «туман», недотепа і т. п.

12. Певно тогочасною жінкою-чародійкою.

13. Місцевість в пров. Мадриду, в якій знаходиться установа для умово-хворих людей, т. зв. *Casa de dementes de Santa Isabel*.

Хасінто Бенавенте
(Еспанія)

МАЛЕНЬКІ ПРИЧИНИ

МАЛЕНЬКІ ПРИЧИНИ

Дієві особи:

ЕМІЛІЯ
МАНУЕЛЬ
ГОНСАЛЕС
ГЕРНАНДЕС
СЛУГА

К а б і н е т

ВІДСЛОНА І

ГОНСАЛЕС, МАНУЕЛЬ і СЛУГА

СЛУГА: Не наполягайте. Я вам кажу, що пана нема і що його не буде цілий день.

ГОНСАЛЕС: А я вам кажу, що він для мене є: і я вам кажу, що я це знаю.

СЛУГА: Ви хочете мене скомпромітувати.

ГОНСАЛЕС: А я кажу, що ні... Передайте йому цю візитову картку.

СЛУГА: Алеж, пане...

ГОНСАЛЕС: Або його пані, це все одно... Я мушу його побачити, так чи інак.

СЛУГА: Але...

ГОНСАЛЕС: Шкода говорити я мушу з ним побачитися.

СЛУГА: Пане... ви можете робити, що хочете, але я вас запевняю...

ГОНСАЛЕС: Не запевняйте нічого. Вам певно так веліли... так... я це знаю... так буває в подібних випадках. Але я знаю, що я маю робити, як завжди, не звертати на вас уваги; ви ж бачите.

СЛУГА: Як хочете.

(Входить МАНУЕЛЬ.)

ГОНСАЛЕС: Бачите?

СЛУГА: Я сповнив свій обов'язок, сеньйор.¹ А, сеньйор...²

МАНУЕЛЬ: Добре...

(СЛУГА виходить.)

ГОНСАЛЕС: Будь ласка, я хотів вас побачити...

МАНУЕЛЬ: Будь ласка, я не хочу бачити нікого... а таких приятелів, як ви, зосібна. Я знаю, що ви маєте мені до сказання. Це неможливо, цілком неможливо. Моє рішення невідкличне. Президент вам сказав, що він... ви читали газети... я не маю нічого більше до сказання.

ГОНСАЛЕС: Але...

МАНУЕЛЬ: Це неможливо, зовсім неможливо. Ніхто не може сказати, що я викликав конфлікт. Відколи я став членом Міністерства, а ви знаєте яким то коштом всіх зусиль, моя постійна праця в ньому була для мене цілою серією резигнацій. Я не міг їх одобрити, бо це була справа тільки моїх особистих переконань, навіть вражень; але тепер, ні. Тепер це справа компромісів з публічною опінією. Посилатися на цю нову резигнацію це те саме, що заперечувати всю мою політичну історію, все моє партійне значення, всю мою особистість, всю мою совість... ось чому я не можу з цим погодитися, бо це означало б те саме, що стояти проти себе.

ГОНСАЛЕС: Алеж, дорогий друже, подумайте про положення, конфлікт...

МАНУЕЛЬ: Це не моя вина. Якщо вони не послухали моїх пересторог, зневажили мої концепції... Я не є партійник, для мене ідеї важніші, ніж люди.

ГОНСАЛЕС: З цієї причини ви повинні годитися з людьми без шкоди для плекання своїх переконань.

МАНУЕЛЬ: Шкода. Моє рішення є незмінне.

ВІДСЛОНА II

Ті самі і ГЕРНАНДЕС

ГЕРНАНДЕС: А-а, я знав, що ви дома. Слуга намагався мене не впустити, дорогий Гонсалес...

ГОНСАЛЕС: Друже Гернандес... Ви приходите так, як я... переконати нашого шановного друга...

ГЕРНАНДЕС: Нашого дорогого друга... Але ви вже певно його переконали. Це не може бути... викликати кризу в сучасних обставинах... кризу... задля одної дурниці! Як би ви мали якусь особисту відразу, то я це розумію... але ви знаєте, що ви рахуете тільки на справжніх приятелів в Уряді, і на більшість.

МАНУЕЛЬ: Але друзі, які не думають так як я, в таких важних справах, які я заступаю...

ГЕРНАНДЕС: Але це не є причина; вам, особисто, нічого не відмовляється.

МАНУЕЛЬ: Мені відмовляється виповнення моїх зобов'язань перед людською опінією, перед країною.

ГОНСАЛЕС: Але, що ви вважаєте своєю опінією? Газети? Коли б ви перестали їх читати!...

МАНУЕЛЬ: Кволістю мого батька було післати мене до школи, а моєю навчитися читати... і поганою звичкою, читати все. Навичка струся ховати голову під крило, щоб не бачити небезпеки, не є найкраща для людини урядового стажу...

ГОНСАЛЕС: А я, шановний друже, уважав вас за людину соліднішого характеру.

МАНУЕЛЬ: Сьогодні ви називаєте характером не мати жодного і з таким поняттям зживатися.

ГЕРНАНДЕС: Ні, дорогий друже, дослужитися до верхка впливу це не те саме, що... показати себе паном ситуації...

МАНУЕЛЬ: Не мучтеся, панове, моє рішення є незмінне.

ГОНСАЛЕС: Алеж, дорогий друже... Передумай-

те... Ви тяжко компромітуєте положення, ви підкріплюєте вогнем опозицію.

МАНУЕЛЬ: Зовсім противно, я помагаю моїм друзям розв'язати їхні справи.

ГЕРНАНДЕС: Ви знаєте, що услів'я вашого міністерського обов'язку, під цю пору, привело б, без сумніву, до партійного поділу.

МАНУЕЛЬ: Це є власне до чого я змагаю... окреслити поле операції, з'ясувати положення, розвіяти незнане.

ГОНСАЛЕС: Але ви знаєте, яку небезпеку може викликати розвіювання незнамого. Щобільше, ви себе наражуєте на дезертирство людей.

МАНУЕЛЬ: Тоді я сам собі дам раду!

ГЕРНАНДЕС: Майте на увазі, що концепціям може прийти кінець.

МАНУЕЛЬ: Цей кінець вже давно прийшов.

ГЕРНАНДЕС: Може якась формула все ще знайдеться... формула гідна одобрення.

МАНУЕЛЬ: Та, яку я запропонував.

ГОНСАЛЕС: Вона не до приймання.

МАНУЕЛЬ: Іншої нема.

ГОНСАЛЕС: Дайте нам трохи часу... Між всіма нами якась формула знайдеться.

МАНУЕЛЬ: Ні.

ГОНСАЛЕС: Котрогось дня...

МАНУЕЛЬ: Ні.

ГОНСАЛЕС: Колись... Ми поговоримо з головою, з головою опозиційних груп... Ми вернемося з його відповіддю... Але ви трохи поступіться...

МАНУЕЛЬ: Ніколи. Я дійшов до кінця моїх концесій.

ГОНСАЛЕС: Ви даєте нам слово про своє рішення нікому не згадувати, аж поки ми знову цієї справи не переговоримо.

МАНУЕЛЬ: Ви нічого не досягнете. І шкода вертатися, якщо ви повністю не приймете моєї останньої пропозиції в справі угоди.

ГОНСАЛЕС: Повністю? Поступіться один крок даліше, мій друже.

МАНУЕЛЬ: Поступатися я не вмю, я тільки наступаю. Один крок даліше означало б одну концепцію менше.

ГЕРНАНДЕС: Підходить до згоди, то інші теж підійдуть в цьому самому розумінні, а тут ще нічого не сталося. Тим часом... година чекання... одна година... ви передумайте... між іншим ми передумаємо...

МАНУЕЛЬ: Я думаю, що ви нічого не доб'єтесь... Від мене ви здобули стільки, скільки я міг вам дати: увагу, вдячність за ваші добрі прислуги...

ГОНСАЛЕС: Ви знаєте, що ми із ваших льояльних...

ГЕРНАНДЕС: Із тих, що завжди підуть за вами, яких ви плянуєте вести. Навіть тепер.

ГОНСАЛЕС: Дорогий друже...

(Виходять.)

МАНУЕЛЬ: Мене нема для нікого... не приймайте нікого під жодним претекстом. Я виїхав автом... Я на провінції... Ніхто не знає де я є. Нікому ні слова, хто би він не був.

ВІДСЛОНА III

МАНУЕЛЬ і ЕМІЛІЯ

ЕМІЛІЯ: Може пан міністер уділити мені аудієнції?

МАНУЕЛЬ: Увійди, увійди...

ЕМІЛІЯ: Ти ще не читав газет?

МАНУЕЛЬ: Чому?

ЕМІЛІЯ: Бо кожного дня тебе представляють в поганому настрою. Як би ти так робив, як я!... Я їх ніколи не читаю...

МАНУЕЛЬ: Ти повинна б провадити засіданням Міністерства.

ЕМІЛІЯ: А може вести сторінку громадських новинок, театральних вісток... і оголошень.

МАНУЕЛЬ: Так, а тепер можна читати оголошення.

ЕМІЛІЯ: А щоб довідатися, що діється, мені вистачить глянути тобі обличчя. Сьогодні щасливий день.

МАНУЕЛЬ: Так, нема жодних новинок.

ЕМІЛІЯ: Яка я рада! Видно, що ніколи нічого не діється. Коли так було як сьогодні? Оце власне й непокоїть. Навіть на біржі наступив спадок.

МАНУЕЛЬ: Ти вже знаєш більше, ніж я. І кажеш, що ти не читаєш газет.

ЕМІЛІЯ: Ні, я знаю від мого кравця. Він прислав мені замовлення з Парижу; і при заплаті... Я йому заплатила... Що ти кажеш? Не скажеш ти часом, що я жадаю надзвичайних кредитів?... Я, я... так, сеньйор; зі звичайних бюджетів...

МАНУЕЛЬ: Так мені подобається.

ЕМІЛІЯ: О, я є великий міністер фінансів! Не будеш мати причини жалуватися на мене. Будеш підтримувати мої репрезентативні видатки без попередньої перевірки непередбачених виплат! А ти не знаєш скільки то коштує... Мене називають елегантною і визначною у всіх газетах... люди з міністерства і опозиція.

МАНУЕЛЬ: Клясові новинкарі завжди називають себе міністеріяльними. Жінсча влада є все занадто тиранська і ніколи не дозволяє на найменшу опозицію.

ЕМІЛІЯ: Або надто ліберальна і їй не протиставляться. Як нетактовно!

МАНУЕЛЬ: А тепер погляньмо, що це за диво прийшло з Парижу?

ЕМІЛІЯ: О-о! Ти вже побачиш. Це поема... це сон... Ідеальна сукня! Твір мистецтва... Чоловіки не вміють оцінити ці делікатні речі. Ну, може цілість... але деталі...

МАНУЕЛЬ: Але один із деталей це рахунок.

ЕМІЛІЯ: Рахунок? Одна така сукня завжди тана, але для мене дають за виняткові ціни. Оця сукня коштувала б іншу не менше три тисячі, а мені дають за дві тисячі дев'ятсот сорок п'ять... все разом... мито, висилка...

МАНУЕЛЬ: Так, це дешево.

ЕМІЛІЯ: Це справді мистецьке виконання... і справа ще така, що річ зовсім тут проста... сама краса, це все. Ти її бачиш у руці і кажеш: це ніщо не вартує... хтонебудь може це зробити; але скоро ти її побачиш на мені... і... вже побачиш... вже побачиш...

МАНУЕЛЬ: І коли я її побачу?

ЕМІЛІЯ: Яке питання! Після завтра, в Палаті, на обіді в честь турецького принца.

МАНУЕЛЬ: Перського.

ЕМІЛІЯ: Все одно. Цим разом не матимеш що сказати про мсе декольте.³

МАНУЕЛЬ: Ні, я не скажу нічого... між іншим... бо той обід...

ЕМІЛІЯ: Що? Обід не відбудеться? Принц не приїде?

МАНУЕЛЬ: Так, принц, так... А там, як не приїде цей, то приїде інший. Але на той день я вже міністром не буду.

ЕМІЛІЯ: Що? Є криза? Як це можливо? А чому причісувальниця мені нічого не сказала?

МАНУЕЛЬ: Бо причісувальниця певно ще цього не знає.

ЕМІЛІЯ: Алеж вона причісує жінку Гонсалеса і Гернандеса!...

МАНУЕЛЬ: Частинна криза... Уступаю тільки я.

ЕМІЛІЯ: Тільки ти? І що ти міг таке зробити, щоб тільки ти мусів уступати?

МАНУЕЛЬ: Я не стану тобі тепер пояснювати. Я маю причини.

ЕМІЛІЯ: А, видно, що це з твого вибору.

МАНУЕЛЬ: Так! А ти думала, що мене звільнили?

ЕМІЛІЯ: Інакше я не розумію.

МАНУЕЛЬ: Я не погоджуюся зі становищем уряду... мої ідеї є перше всього...

ЕМІЛІЯ: А я думала, що твої ідеї були ідеями уряду.

МАНУЕЛЬ: Я вірив в це до вчора пополудня.

ЕМІЛІЯ: А-а, це було вчора пополудні... А ти мені не сказав нічого.

МАНУЕЛЬ: Я хотів над цим посидіти і подумати через ніч.

ЕМІЛІЯ: Тому то ти був такий безсонний! І приймуть твою димісію?

МАНУЕЛЬ: Чи її приймуть, чи ні...

ЕМІЛІЯ: Значить, ти її ще не предложив?

МАНУЕЛЬ: Так, приватно... листом. Вона ще не є офіційальна. Вони надіються мене переконати, і над цим працюють.

ЕМІЛІЯ: І тебе переконують?

МАНУЕЛЬ: Напевно ні. Моє рішення невідкличне. Я дійшов до крайности моїх уступок.

ЕМІЛІЯ: А не дали тобі того довір'я, якого ти домагався?

МАНУЕЛЬ: Так... це так... Вони палко бажають мені догодити.

ЕМІЛІЯ: Отже?

МАНУЕЛЬ: Тут не йдеться про компроміси проти opinii... країни. Що тобі скажу? Можеш зрозуміти, що я маю свої особисті застереження.

ЕМІЛІЯ: Я не знаю. Але тобі вибитися самому... Правду сказавши, це дуже непристойне. Скажуть, що ти не маєш причини.

МАНУЕЛЬ: Вони дійсно так скажуть.

ЕМІЛІЯ: Ну, бачиш. І вони лишатся. Це дуже сумний жарт. Це значить догодити твоїм ворогам.

МАНУЕЛЬ: Мої вороги мусять визнати мою щирість.

ЕМІЛІЯ: Значить, тобі важніше лишитися з твоїми ворогами, ніж з твоїми приятелями.

МАНУЕЛЬ: Слухай, Еміліє, я ніколи не хотів бачити в тобі мого політичного приятеля, а ще менше противника.

ЕМІЛІЯ: Думаю, що ніколи, але жінку, яка тобі бажає всього кращого, так; ти завжди був повинен це бачити в мені. І не кажи, що я будь-коли мішаюся в твої справи. Я ніколи тобі не докучала твоїми рекомендаціями, і ти знаєш, що в мене їх просять. Я воліла знайтися у недружеських відносинах з багатьома приятелями, ніж тобі докучати моїми найменшими справами. Що я просила в тебе, відколи ти став міністром? Щоб ти поміг нареченому моєї служниці стати поліціантом, і одній сестрі моєї чесальниці волосся дістатися до кіностудії одного депутата... Ти не можеш сказати, що я будь-коли надужила твою позицію. Я хотіла би бачити котрунебудь жінку на моєму місці. А ось маєш жінку твого друга Руїс Гомеса, яка не дасть своєму чоловікові поснідати, ні пообідати в спокою, і коли він не сповнить того, що вона хоче, то вона йде від Міністерства до Міністерства, щоб поставити на своєму.

МАНУЕЛЬ: Коли б це тільки на Міністерстві скінчилося!

ЕМІЛІЯ: Вона кожному ставить свої домагання. І її чоловік з цього задоволений.

МАНУЕЛЬ: Не вір цьому. На засіданні уряду він веде себе дуже неспокійно.

ЕМІЛІЯ: Але він не резигнує. Чуєш? Дзвінок не перестає дзвонити. Певно приходять приятелі, щоб тебе перекопати, а люди прийдуть, щоб довідатися.

МАНУЕЛЬ: Я сказав, що я нікого не приймаю.

ЕМІЛІЯ: Така то поважна причина?

МАНУЕЛЬ: Дуже поважна.

ЕМІЛІЯ: І не може бути принаймні якогось відложення?

МАНУЕЛЬ: Навіщо? Що має бути... Але ти завжди говорила, що ти хотіла мене бачити вільним від журби, від неприємностей...

ЕМІЛІЯ: Так... так... і так кажу; але, саме...

МАНУЕЛЬ: Саме, що?

ЕМІЛІЯ: Саме, що на цей раз я була б рада бути жінкою міністра!

МАНУЕЛЬ: Алеж ти не є пуста... Виходить, що тобі треба, щоб я був міністром задля твоєї виставности, задля... Ах, ні! Ця сукня з Парижу... Ця примха виставно показатися після завтра...

ЕМІЛІЯ: Що ж ти хочеш? Я так була захоплена!...

МАНУЕЛЬ: Так ніби ти не маєш нагоди! На котромунебудь балю.

ЕМІЛІЯ: Вона не до балю... а до обіду... ось де її краса, вона служить тільки до обіду, і до обіду в Палаті.

МАНУЕЛЬ: І в честь перського принца. Ти так хочеш це підкреслити! Я не знаю, яку спеціальність може мати сукня як вона служить тільки на одну призначену оказію.

ЕМІЛІЯ: Що ти хочеш! Вона є на це... І моєю примхою є показатися в ній при цій нагоді. Чому ти так дуже хотів бути міністром в цьому уряді, а не в інших? Пригадай...

МАНУЕЛЬ: Так, але я виходжу з нього з почуття власної гідности.

ЕМІЛІЯ: Щоб досадити Гернандесові... ти сам мені це сказав. Уяви собі, що я також хочу комусь досадити, комусь, що я знаю, посміявся з мене; жінці одного із твоїх друзів з Міністерства.

МАНУЕЛЬ: Хто дбає?

ЕМІЛІЯ: Так, так, мені це сказали. Мені ясно: вона мені сказала, що я претенсійна. Тому, що з Міністерства, я є єдина молода!

МАНУЕЛЬ: І найгарніша, можеш ще додати.

ЕМІЛІЯ: Це говориш ти, і мені це приємно чути... цією людиною може бути хтонебудь. Але елегантною, це вже трохи трудніше!

МАНУЕЛЬ: І ти є теж нею... такою, якою ти повинна бути...

ЕМІЛІЯ: Так... але коли б ти бачив! Я розумію, що деколи я не була певна в справах сукні... грішила надмірністю стилю, але тепер ця сукня є суперлятивної краси, бо я провадила довгу щоденну переписку з кравцем на протягу двадцяти днів: і зразки крою приходять і відходять, і образки модного і описи, і я не можу рішитися, а він все плянує нові рисунки. «Я думаю про вас», пише він мені в одному із своїх листів.

МАНУЕЛЬ: Що ти кажеш!

ЕМІЛІЯ: «Думайте завжди про мене», я йому пишу в моїх...

МАНУЕЛЬ: А ти знаєш, що коли б я читав ту переписку...

ЕМІЛІЯ: Слухай, я піду і надіну свою сукню... для тебе... Я хочу, щоб ти її побачив першим, ніж хто інший... щоб ти нею налюбувася...

МАНУЕЛЬ: Ні, ні... до цього ще буде нагода.

ЕМІЛІЯ: Після завтра.

МАНУЕЛЬ: Так, в Королівському театрі буде йти вистава і ти тоді надінеш її на себе.

ЕМІЛІЯ: Для Королівського театру... це забагато. Вона звернула б увагу...

МАНУЕЛЬ: А чи не є це власне те, що ти маєш на думці?

ЕМІЛІЯ: Звертати увагу? Аж ніяк! Властива краса полягає в цьому... Не викликати враження, але щоб усі звернули увагу...

МАНУЕЛЬ: Я не розумію, як це може бути. Але, кінець кінцем, сукня має свій секрет...

ЕМІЛІЯ: Як політика... І один матиме свій деб'ют сьогодні.

МАНУЕЛЬ: Один? Який?

ЕМІЛІЯ: Не допустити до твоєї димісії.

МАНУЕЛЬ: Так. Задля однієї сукні? Я хотів би це побачити!

ЕМІЛІЯ: Задля сукні, ні. Задля мене. Чи я не варту цієї посвяти, а це, дійсно, не є жодна посвята, щоб ти радів з цього першим, враз із своїми друзями?

МАНУЕЛЬ: Мої друзі, так... І як би вони не сміялися!

ЕМІЛІЯ: Так наче б вони не зробили важливих речей за діла меншої вартости!

МАНУЕЛЬ: Меншої вартости від примхи показатися в новій сукні?

ЕМІЛІЯ: Вони прикрашуються якимось поясом,⁴ або готовою промовою. Все це задоволення порожнього гонору. Але ви, чоловіки, думаєте, що ваші марності є понад усе надзвичайні... Зрештою, чому ти наполягаєш на димісії? З-за марноти.

МАНУЕЛЬ: З-за гідности!

ЕМІЛІЯ: Гідности! Чому ти сказав одну річ, і не хочеш сказати другу... з-за порожнього гонору підперти свій характер, і через нього ти компромітуєш своїх друзів, виставляєш уряд на неприємну кризу, на погане враження. Тебе назвуть гордим і впертим, що не знає як пристосуватися до обставин. Ти завжди мав цю хибу і про неї пишуть часописи часто.

МАНУЕЛЬ: А я думав, що ти їх не читала.

ЕМІЛІЯ: Деколи... і тепер, коли трапиться нагода, і про тебе пишуть кожного дня. «Впертість пана міністра..., брак гнучкості... Пан міністер мішає впертість з характером»... Вони мають рацію, хоч тебе дома не бачать.

МАНУЕЛЬ: Емілія! Мені соромно слухати...

ЕМІЛІЯ: Правда завжди не вдоволяє. Але ти мені скажеш, що ти один маєш більше рації, ніж ціле Міністерство. І коли б ти навіть її і мав... то між вишколеними людьми завжди один одному уступає, а іншим разом вони уступлять. Ти себе осмішиш. Тобі певно порадив твій добрий приятель Пепе, бо ти є такий: людина солідного характеру, а потім даєш себе кимнебудь переконати, таким, що тобі зумисне погано до раджує. Бо що властиво Пепе бажає, це дуже просте: щоб ти перестав бути Міністром; бо він тобі дуже завидує.

МАНУЕЛЬ: Але при чому тут Пепе, і що він мені дораджує?

ЕМІЛІЯ: Не переч... завжди, у всьому. Навіть коли ми привели до ладу їдальню і твій кабінет... то мусила бути, як він сказав, погана тандита, модерністична їдальня, що виглядала радше на провінціональну каварню, і твій робочий кабінет, зате, виглядав на похоронне заведення... Або справа завести тебе до свого кравця, який не знає, як тебе вбирати. Недавно ввечері я запримітила на балю в амбасаді: ніхто не носить формального жилета на взір серця, який тобі зробили, ні сатинових вилогів..., а ті примхуваті жилети, які ти носиш, є просто безглузді, і ти побачиш, як тебе за це підхоплять в карикатурах...

МАНУЕЛЬ: Емілія! Емілія! Досить, бо мої нерви вже напружені і я ніяк не можу відповідати.

ЕМІЛІЯ: Тобі бракувало одного, а саме, щоб я платила за твої політичні неприємності. Бо політика дала мені стільки задоволення, терпіння і невигід. Задля тебе я втратила зв'язки з моїми найкращими друзями, і взамін мушу обходитися з багатьма людьми, які мене ображають, яких я не розрізняю, з якими я не повинна мати нічого до діла, і так, у всьому, мушу зазнавати невгоди. Минулого літа я не поїхала до купальних вод, бо не хотіла тебе лишати самого в Мадриді з огляду на твої благословенні Кбртес,⁵ яких ти не міг лишити; і цього Різдва, через твої славні проекти, я не могла поїхати до своєї матері, для особистого вдоволення, яким жінка повинна б бодай раз натішитися, задля примхи, про яку вона мріє... наче б це був якийсь злочин, і вона вже інтригантка, бо жадає забагато, вона вже компромітує його політичну кар'єру, його гідність... хто знає! Тобі бракувало сказати, що я тебе ставлю у смішне положення, як та Руїс Гомес свого чоловіка. Але ти мені скажи... скажи...

МАНУЕЛЬ: Емілія! Емілія!

ЕМІЛІЯ: Ні, якщо тепер я є тою, що бажає твоєї димісії, то нехай вона станеться тепер, тепер; але не

приходи і не говори мені потім про політику і про міністерські портфелі. Ми підемо жити на провінцію, де панує спокій, єдина річ про яку я завжди мріяла, маленька хатина в маленькім селі з курми і голубами, це, це, і ні сліду цього пекла, цих інтриг. Все інше, аніж бачити тебе таким, яким ти є. Все інше, ніж нести тягар з тобою, бо всі інші тобі надоїли.

МАНУЕЛЬ: Це гірше ніж двадцять опозиційних промов. Я іду до Конгресу... до Сенату... Все інше є краще. Мій плащ... мій капелюх...

ЕМІЛІЯ: Як то, а димісії з собою не береш?

МАНУЕЛЬ: Ні, я не резигную. Без Міністерства я не мав би претексту сидіти так довго поза домом... і ніхто не витримав би так довго. Ти підеш на формальний обід, покажешся з сукнею. Не буде перший раз, що спідниця вирішила кризу. Ти рада?

ЕМІЛІЯ: Так, але ти не гнівайся.. Коли ти побачиш сукню, то все зрозумієш!

МАНУЕЛЬ: Так, але наступного дня ти читай тільки громадську хроніку для, бо хто знає, що будуть говорити газети про мене!

ЕМІЛІЯ: Газети опозиції. Як би ти подався до димісії, то про це говорили б люди з Міністерства. Вони завжди мусять говорити!

МАНУЕЛЬ: Навіть жінки просять, щоб вам дали право голосувати, так наче б ви світом не володіли!

ЕМІЛІЯ: Я ні, я подібного не прошу. А як трапить-ся нагода, то ти можеш голосувати проти.

Хасінто Бенаvente
Еспанія

-
1. Звертаючись до свого пана, Мануеля.
 2. Звертаючись до Гонсалеса. На сцені, слуга вказав би це жестом (головною, рукою, і т. п.).
 3. Відкритий карк (і плечі) в жіночому платті, сукні, і др. (décolleté).

4. В деяких країнах визначні політичні діячі (президенти, члени уряду, військові і др.) і представники культурного світу опоясуються (згори вділ і зправа на ліво) декоративним (звичайно національних кольорів) поясом »гідности« під час політично-патріотичних службових обов'язків (функцій).

5. Еспанський парламент.

З М І С Т

	стор.
1. Микола М. Палій: Театр малого закрою	5
2. С. Кінтеро: Соняшного ранку	11
3. С. Водановіч: Білий фартух	29
4. В. Піньєра: Картина на біло і чорно	45
5. О. Драгун: Історія нариву зуба	57
6. Е. Гарро: Сеньйора на своєму балконі	69
7. В. Аса: Перепелиці	85
8. Х. Бенавенте: Маленькі причини	123

ТОГО САМОГО АВТОРА:

- Надійні дні.** Повісті з життя. В-во «Академія», Мюнхен, 1949.
- Етсєтера.** Кантати (поезії). «Аркадія», Мехіко-Чікаго, 1970.
- Сентиментальна Україна.** Нариси, гумор, сатира. В-во Ю. Середяка, Буенос-Айрес, 1976.
- Марі, Марі.** Повість про підкошене життя. Накладом Т-ва «Збруч», Відень 1976.
- Романтична Україна.** Шкіци, гумор і сатира. В-во Ю. Середяка, Буенос-Айрес, 1980.
- Дудьо і я.** Весняні розповіді під осінь. В-во Ю. Середяка, Буенос-Айрес, 1980.

Переклади з еспанської мови:

- Педро А. де Аляркбн. **Трикутний капелюх.** Повість (друк. частинами в «Народнім Слові»), Питсбург, 1956.
(Невідомого автора). **Життя Лазарка з Тормесу.** Повість. В-во Ю. Середяка, Буенос-Айрес, 1970.
- Дон Мануель Тамайо і Бавс. **Нова Драма.** Трагедія. В-во Ю. Середяка, Буенос-Айрес, 1972.
(Невідомого автора). **Життя Лазарка з Тормесу.** Розповідь П'ята. Накл. Т-ва «Збруч». Відень, 1976.
- Палкбю кров'ю.** Переклади й переспіви з еспанської мови. Короткі оповідання. В-во Ю. Середяка. Буенос-Айрес. 1978.
- Антоніо Буеро Вальєхо. **Історія сходової клітки.** Драма у трьох діях. В-во Ю. Середяка. Буенос-Айрес. 1983.
- Александро Касона. **Досвітня Гостя.** Вертеп в 4-ох діях. В-во Ю. Середяка. Бс.-Айрес. 1984.
- Альфонсо Састре. **Чета проти смерти.** Драма в 2-ох частинах. В-во Ю. Середяка, Бс.-Айрес, 1985.
- Деметріо Агілера Мальта. **Тигр.** П'єса у трьох відслонах. В-во Ю. Середяка, Буенос-Айрес. 1986.

Грегоріо Мартінес Сієра. **Колискова Пісня**. Драма
у двох діях. В-во Ю. Середяка. Бс.-Айрес, 1987.
Сім коротких п'єс. Переклади з еспанської мови.
Одноактові п'єси. В-во Ю. Середяка, Бс. Ас. 1988.

В еспанській мові:

TESIS PROFESIONALES. Ediciones Universitarias. Saltillo (México), 1969.

DOS NOVELAS DE LA TIERRA. Editorial Universidad InterAmericana. Monterrey (México), 1972.

Este libro se terminó de imprimir
en el mes de setiembre de 1988,
en los Talleres Gráficos Dorrego,
Av. Dorrego 1102, 1414 Bs. Aires

